200 RSD BiH 3.50 BAM; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 MKD; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

01132

9 770353 802002

VREME

13. septembar 2012. broj 1132

Intervju: Aleksandar Konuzin
Ne mogu da budem veći Srbin od vas

DEMOKRATSKA STRANKA NA PREKRETNICI

CARE, CARE, KOLIKO JE SATI

60 godina od tragedije broda "Niš" ▸ Talasi, grad i smrt

Delta City Champion Challenge

28. septembar od 15 h - **STRONG CHALLENGE**
- Turnir snage i izdržljivosti
- Kettlebell Lifting takmičenje

29. septembar od 15 h - **TURNIR U OBARANJU RUKE**

30. septembar od 12 h - **TESLA CHALLENGER**
- MMA borbe u amaterskoj (početak 12 h) i semi-pro (početak 20h) konkurenciji

Prijavite učešće na jednom od turnira na Delta City info-pultu, do 26. septembra, uz lični dokument.
Učešće je besplatno, a broj mesta je ograničen. Pobednike turnira očekuju vredne Champion i Ultimate Nutrition nagrade.
Rezervacija karata za Tesla Challenger možete preuzeti na Delta City info-pultu, do 26. septembra, uz lični dokument.

Telefon info-pulta za informacije:
+ 381 11 2203 624
+ 381 65 2203 600

TESLA CHALLENGER · ULTIMATE NUTRITION The Future of Sports Nutrition® · Champion AUTHENTIC ATHLETIC APPAREL · ARMWRESTLING · www.deltacity.rs · DeltaCity

VREME
BROJ 1132
13. septembar 2012.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika
Aleksandar Ćirić

sekretarijat
Mirjana Kalezić

redakcija
Dejan Anastasijević, Aleksandar Anđić *(foto@vreme.com)*, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić *(kultura@vreme.com)*, Andrej Ivanji *(svet@vreme.com)*, Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić, Jasmina Lazić *(medjuvreme@vreme.com)*, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Tamara Nikčević, Teofil Pančić, Saša Rakezić *(strip@vreme.com)*, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić *(arhiva@vreme.com)*
Jelena Mrđa *(foto@vreme.com)*

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić; **korektori:** Ana Ćuk, Marija Halupka, Stanica Milošević; **lektori:** Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović; **daktilograf:** Zorica Nikolić

internet izdanje
http://www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
(marketing@vreme.com)
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: *redakcija@vreme.com*

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 ZOOM: Manifest protiv narodne partije

10 Demokratska stranka na novoj prekretnici: Predsednik i sin

12 Glavni odbor DS: Da li će Tadić postati Mićun

16 Intervju: Vladimir Vukčević, tužilac za ratne zločine

20 Pokloni se i počni: Seci uši, krpi...

22 Cene hrane: Suša, "živa vaga" i veseli igrači

26 Intervju: Aleksandar Konuzin, ambasador Ruske Federacije u Beogradu

29 Portret savremenika: Vuk Jeremić

32 Tribine i vlast: Nova sportska politička misao

34 Korupcija u prosveti: Podmazivanje radnog mesta

37 Nuspojave: Gde Zeka pije vodu

38 Ljudi i vreme

41 Lisica i ždral: Šoferski manifest

KULTURA

42 46. Bitef: Izlet u istinu

45 Urbanizam: Heroj ulice

46 Izložba: "Najbolje" od Gorana Kosanovića

48 Roman: "Golubije srce", Melinda Nađ Abonji

50 Intervju: The Prodigy

54 Podsećanje: Muzika slučaja

55 TV manijak: TV zalagaonica

SVET

56 Svemirska diplomatija: Čije je gvožđe na Marsu

59 Integracija i regionalizacija: Beg od Brisela

62 Poretret savremenika: Mišel Obama

MOZAIK

66 Šezdeset godina od tragedije broda "Niš": Talasi, grad i smrt

69 Muški ugao: Zvocanje

70 Kultura sećanja: Sudbina Podunavskih Štaba i informbiroovaca

77 Pošta

78 Vreme uživanja: Odrastanje

Glavni tužilac specijalnog istražnog tima EU za ispitivanje navoda o trgovini ljudskim organima na Kosovu Klint Vilijemson do detalja je upoznat sa izjavom zaštićenog svedoka. Očekujem da proveri ovaj iskaz. Mi njemu verujemo i ostvarujemo odličnu saradnju

Piše: Ivana Milanović Hrašovec

Mediji su pre neki dan preneli vest da je Emir Kusturica odlučio da glavnu ulicu Andrićgrada nazove ulicom Mlade Bosne

Piše: Muharem Bazdulj

U Vajmaru je u organizaciji Memorijalnog centra "Buhenvald", a u saradnji sa moskovskom institucijom Memorijal, otvorena izložba "Gulag – tragovi i svedočanstva 1929–1956" o logorima u Sovjetskom Savezu za vreme Staljinove vladavine, kroz koje je prošlo oko 20 miliona zatvorenika

Piše: Ivan Ivanji

Na naslovnoj strani: **Boris Tadić i Dragan Đilas**
Foto: **Milovan Milenković**

Na mestu gde su se u centru Njujorka do pre 11 godina nalazile “kule bliznakinje” Svetskog trgovinskog centra 11. septembra obeležena je godišnjica terorističkog napada u kom je poginulo 3000 ljudi.
foto: Geri Heršorn/ Reuters

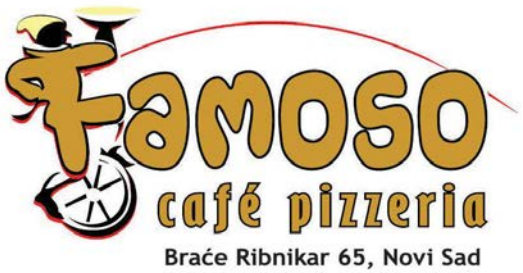
13/9/12 - 19/9/12

prognoza vremena

12/09/12
http://www.meteos.rs

min°C max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	17 23	12 19	12 21	12 22	10 23	12 24	14 26
Vojvodina	15 21	10 19	10 22	9 23	8 24	8 25	11 26
centralna i južna Srbija	16 29	14 24	14 23	12 24	11 23	9 24	8 26

Prva tri-četiri dana nepovoljna biometeorološka situacija uz povremene tegobe kod meteoropata. Od nedelje povoljnije vreme uz smanjenje i izostanak tegoba uzrokovanih meteorološkim prilikama kod većine meteoropata i hroničnih bolesnika.

broj nedelje

6

Pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu do kraja avgusta uloženo je 9500 predstavki građana Srbije protiv svoje države. Građani Srbije su tako dospeli na šesto mesto po broju žalbi, iza Rusije, Turske, Italije, Rumunije i Ukrajine.

SVET

Ubijen drugi čovek Al Kaide

U ponedeljak, 10. septembra, dan pre obeležavanja godišnjice bombaških napada na Njujork i Vašington, jemensko ministarstvo odbrane je objavilo da je drugi čovek arapskog ogranka Al Kaide, Saudijac Said Ali al Šehri, zajedno sa još šest saboraca, ubijen u vazdušnom napadu.

Zvaničnici jemenskog ministarstva odbrane su potvrdili za Asošijeted pres da je Al Šehri ubijen u istočnoj jemenskoj pokrajini Hadramout, projektilom za koji se pretpostavlja da je ispaljen iz američke bespilotne letelice. Drugi izvori pak navode da je akciju sprovelo jemensko ministarstvo odbrane.

Američke depeše koje je decembra prošle godine objavio Vikiliks navode kako je Jemen dozvolio tajne vazdušne operacije američke vojske protiv pripadnika Al Kaide.

Al Šehri je 2007. godine pušten iz američkog zatvora u zalivu Gvantanamo i poslat u rehabilitacioni centar za pripadnike terorističkih grupa koji se nalazi u Saudijskoj Arabiji. Uprkos restrikcijama kretanja i zabrani da napušta Saudijsku Arabiju, uspeo je da prebegne u Jemen, gde se pridružio najagresivnijem krilu Al Kaide koje deluje u Jemenu i Saudijskoj Arabiji.

Američki Stejt department je 2009. identifikovao Al Šehrija kao zamenika vođe Al Kaide i naveo da on na toj funkciji "pomaže izvođenje terorističkih napada određivanjem meta, regrutovanjem i obukom novih članova, planiranjem novih napada i dodeljivanjem zadataka učesnicima u terorističkim operacijama".

Ogranak Al Kaide na Arapskom poluostrvu (AQAP) formiran je 2009. godine spajanjem dva regionalna ogranka međunarodne islamističke militantne mreže iz Jemena i Saudijske Arabije. Ovaj ogranak sada predvodi Naser Abdul Karim al Vuhajši, bivši pomoćnik Osame bin Ladena u Avganistanu. Ubistvo Al Šehrija smatra se jednim od najsnažnijih udaraca na Al Kaidu od ubistva Bin Ladena u maju prošle godine. O vojnoj operaciji u kojoj je ubijen Bin Laden, bivši pripadnik američkih "Foka", Met Bisonet, napisao je knjigu pod nazivom *No easy day* (*Težak dan*), u kojoj otkriva detalje akcije u kojoj je ubijen vođa Al Kaide.

foto: Reuters

Knjiga je još pre zvaničnog objavljivanja u izdanju *Penguin Group Dutton imprint* izazvala kontroverze u američkoj javnosti. Bisonet je knjigu objavio pod pseudonimom Mark Oven, ali je njegov identitet brzo otkriven. Pentagon koji je došao do knjige još pre nego što je ona izašla u štampu razmatra mogućnost da tuži Bisoneta, ukoliko se utvrdi da je u tekstu odavao vojne tajne. Knjiga *No easy day* podgreva kontroverze oko pitanja da li su američki marinci imali dozvolu da uhapse ili da ubiju Bin Ladena.

A. S.

Fajt

– O deste (gde ste) nindže, kako ide *fajtovanje*?

– Dvojica se *fajtuju,* ostali gledaju...

– Hejtuju ih, a? E, sad će i da ih fajtuju...

– Ne *fajtujem* ja s bilo kim...

– Neće da *se fajtuje* da ga neko ne izbode, bolje biti p... (na ulici) ali živ i zdrav... (filozofski zaključuje reper).

– Možeš da izbegneš *fajtovanje* sa banditima koji se namere da te opljačkaju tako što ćeš ih milozvučnim glasom ubediti da te ostave na miru, glasi naivni savet.

– Osećaju se super, kul su, *fajtuju pauer* i ne uključuju mozak i ne konstatuju činjenice, pričaju deca nešto o igricama. Valjda.

– A kod nas... U najboljem slučaju klikneš, lajkuješ, potpišeš neku peticiju, *fajtuješ* se "pod nikom", anonimno, po forumima i misliš to je to, žali jedna kolumnistkinja zbog slabog društvenog angažmana.

– Slabo se javno ogovara, slabo se *fajtuje*... rek'o bi čovek ljubav cveta na forumu, razočarano će borbeni aktivista na društvenim mrežama.

Izraz *fajt* (od engleskog *fight*), tako je zamenio izraze biti se, bitka, boj, borba, borčiti se, boriti se, jakati se, meriti se i nositi se s kim, prepirati se, preti se, svaditi se, tući se, uhvatiti se u koštac, ratovati, vojevati, vojštiti, zakrviti se, zametnuti borbu...

U starom žargonu *fajter* je oštar borac, onaj koji oštro napada, naročito u boksu. Tuča je (bila) fama, mara, maklja, mariola, taba, tabanje, danganje, durmar, gedžanje, kokanje, lešenje, luza, lura, lemanje, marisanje, pičenje, rokanje, ribanje, tamburanje, tesanje, šaketanje, šibanje, ali i kresanje (koje je sada dobilo seksualno značenje, što nije usamljen primer mešanja tuče i ljubavnog čina, koje loše govori o odnosu među polovima).

Fajta kod Mađara je soj, pasmina, ali i bagra, a izraz je ponekad korišćen i kod nas.

Zanimljivo je kako se englesko *fajt* meša s izrazom *fajtati, fajhtati* ili *fajtovati* (veš pred peglanje), koje dolazi od nemačkog *feucht (fojht)*, vlažan.

Biće *fajt*ovanje veša? (poručuju navijači jedni drugima, a očito je da ne prete da će se isprskati vodom)

– Gde ti je keva?

– Eno je *fajtuje* veš... (smeh prisutnih).

Ponekad se izraz koristi u tom starom značenju: u nekom kafiću "ventilatori *fajtuju* i goste i prolaznike"... Reč je o uređaju za rashlađivanje koji raspršuje veoma sitne kapi vode koje pre nego što padnu na tlo ispare i nestanu u vazduhu...

MILAN MILOŠEVIĆ

PIŠE: ZORAN STANOJEVIĆ

Pametna škola

Ovo će biti uzbudljiv septembar. Kada budete čitali ovaj tekst, već ćemo znati kako izgleda novi ajfon, petica, čija se promocija očekuje u sredu. Mada u skladu sa politikom kompanije Epl do samog dana lansiranja neće se znati šta će se to novo ponuditi svetu, pa čak ni da li će ikakvog predstavljanja biti.

Proletos je Samsung izbacio nove android telefone, a pre desetak dana dobili smo Windows 8 za mobilne telefone, pre svega za nokije. Do kraja godine svako od nas će barem razmišljati o promeni aparata, a najmanje sto miliona ljudi širom sveta to će i uraditi. Govorimo samo o onima koji kupuju top modele smart telefona, broj prodatih običnih aparata je mnogostruko veći, da ne bude zabune.

Posedovanje novog modela telefona nije samo stvar prestiža (ima i toga) već i proširenja sopstvenih mogućnosti. Svaka nova generacija donosi neki novitet, od ove se očekuje još brži pristup (4G) i mogućnost da telefonom obavljate mikroplaćanja to jest da vam služi kao novčanik.

Aparat je sam po sebi sve manje autonoman, prilično zavisi od sistema u kojem radi, odnosno više služi za pristupanje podacima nego što ih sam čuva, to je sledeći trend.

Konačno, veličina telefona je u poslednjih deset godina doživela kontrarevoluciju. Prvi aparati bili su iz tehničkih razloga glomazni pa je svaka sledeća generacija bila sve manja i manja dok se nije došlo do kutije šibica. Ekrani na dodir okrenuli su trend tako da sada telefoni rastu, doduše u dve dimenzije, debljina se i dalje smanjuje do tehnoloških granica. Novi ajfon bi trebalo da ima drugačije dimenzije, to jest da bude veći od sadašnjeg.

Ali uprkos tome što je neizbežan, mobilni telefon još uvek ne može da se izbori za korišćenje na barem dva mesta. U avionu i učionici.

U prvom slučaju postoje brojni dokazi da mobilni telefoni ne utiču na uređaje za navigaciju, ali avio-kompanije ne žele da rizikuju te stavljaju veto na korišćenje.

Ali učionice postaju sve zanimljivije mesto. "Gardijan" je objavio iskustva nekolicine britanskih nastavnika koji su počeli da koriste mobilne telefone svojih učenika u nastavi jer su shvatili da deca u džepovima nose ozbiljne kompjutere. Iskustva su odlična i to sa decom od osam do 18 godina. Najmlađi se pomoću SMS poruka uče da pišu pravilno i brzo, starijima mobilni telefon služi za istraživanje teme koju je nastavnik nametnuo. Angažovaniji su nego kada koristimo knjige, potvrđuju nastavnici.

Naravno, postoji strah da bi đaci telefone mogli da iskoriste za pristupanje društvenim mrežama i slične zabave. Nastavnici kažu da ni to nije loše, jer pod njihovom kontrolom mogu da nauče kako da se tamo ispravno ponašaju.

Zvuči odlično, osim što bi novi mobilni telefon mogao da postane dodatna stavka kod kupovine školskog pribora. Otud je septembar krajnji rok za izbacivanje novih modela koje ćemo ubuduće menjati na godinu dana.

BEOGRAD

Metropol palas primio prve goste

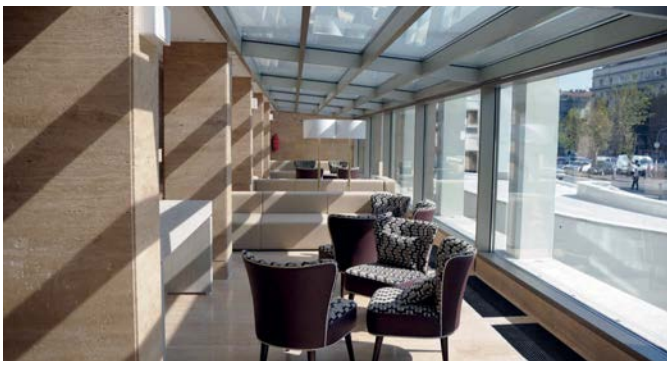

foto: A. Anđić

Renovirani hotel Metropol palas u Bulevaru kralja Aleksandra nakon četiri godine i uloženih 40 miliona evra zvanično je počeo da radi 10. septembra kada je primio prve goste.

Jelena Đaković, PR hotela, u razgovoru za "Vreme" kaže da su radovi na pojedinim delovima još u toku. "Velika banket sala se još radi, ali radovi moraju biti gotovi za dve nedelje jer mi već imamo rezervisana dešavanja u njoj. Ovaj deo zgrade, kog će krasiti veliki vitraž, mozaik i balkon sa bogatim pogledom, biće namenjen za svečanosti, velike konferencije i prijeme", kaže Đakovićeva i dodaje da su za goste hotela obezbeđeni parking i podzemna garaža na tri sprata do koje se spušta liftom.

U završenom delu hotela je moderno dizajniran lobi sa raskošnim lusterom, zatim sale za sastanke, bar i restoran. Cilj je da hotel, naglašava ona, ponovo postane popularno gradsko mesto. "Ne želimo da to bude samo luksuzno zdanje sa pet zvezdica koje neće biti dostupno žiteljima prestonice. Naša namera je da hotel ponovo postane popularno mesto za Beograđane kao što je to bilo nekad", ističe Đakovićeva.

Do kraja godine je planirano da budu otvoreni specijalni apartmani, velnes centar i vidikovac na krovu. "Atrakcija renoviranog objekta biće restoran-bar na krovu sa kojeg se pruža pogled na reku i urbani pejzaž prestonice. Beograđani će tako dobiti dugo očekivani vidikovac, a za malo zahtevnije goste hotela spremaju se predsednički i kraljevski apartmani u aneksu od kojih će jedan biti uređen u čast Nikole Tesle", naglašava Đakovićeva.

Spoljašnjost objekta, prepoznatljiva po belim širokim stepenicama, fontani sa skulpturom "Devojke koja se kupa" i velikim nazivom hotela, ostaće ista, jer je hotel zaštićen kao spomenik kulture.

Hotel Metropol projektovao je poznati arhitekta Dragiša Brašovan. Otvoren je 1957. godine i predstavlja adaptaciju nedovršene zgrade Doma Centralnog komiteta omladine Jugoslavije, a status spomenika kulture dobio je 2001. godine. Šezdesetih i sedamdesetih godina gosti ovog hotela su bile i brojne poznate ličnosti među kojima su glumci Entoni Kvin, Brižit Bardo, reditelj Vitorio de Sika, car Etiopije Haile Selasije, šahista Bobi Fišer, zatim Džavaharlal Nehru, Gamal Abdel Naser, Nikolaj Čaušesku, Leonid Brežnjev... Najveće interesovanje od svih gostiju izazvao je slavni džez muzičar Luj Armstrong.

MARINA ILIĆ

Izložba o Mihajlu Pupinu

Izložba "Mihajlo Idvorski Pupin – Stvaralačka koordinacija", autorke Aleksandre Ninković-Tašić, otvorena je u utorak 11. septembra i trajaće do 11. oktobra.

Izložba je deo projekta popularizacije lika i dela Mihajla Pupina, koju realizuje Udruženje Lumen u saradnji sa Srpskom akademijom nauka i umetnosti.

Posetioci će prvi put biti u prilici da, na jednom mestu, vide postere-panoe, delove bogate arhivske građe, fotografije, kao i izbor knjiga koje su obeležile Pupinov životni put, a zahvaljujući kustosu Narodnog muzeja Petru Petroviću i višem kustosu Univerzitetske biblioteke "Svetozar Marković" Jeleni Đurđulov, moći će i da se upoznaju sa pričom o dva dragocena Pupinova legata.

Kako ističe autorka izložbe, Pupin je jedan od najznačajnijih srpskih pronalazača i naučnika i njegove brojne aktivnosti na polju – nauke, profesorskog rada, osnivanja i unapređenja mnogih institucija i udruženja u SAD, njegovi nacionalno-politički doprinosi, mnogobrojna dobročinstva, mecenski odnos prema umetnosti, briga o rodnom Idvoru, književni rad, ukazuju na veliko znanje, nesebičnu angažovanost, istrajnost, kao i na radan i delatan život.

"Imajući u vidu da je veliki broj njegovih dobročinstava, legata i mnogih drugih značajnih doprinosa zaboravljen, izložba ima za cilj da predstavi i ukaže na raznovrsno Pupinovo nasleđe, čija istorijska uloga nije dovoljno istaknuta", dodaje Ninković-Tašić.

U toku mesec dana, koliko će trajati izložba, biće organizovani susreti "Pupin izbliza", predavanja i radionice posvećene ovom naučniku.

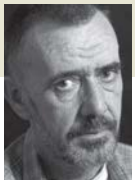
Mihajlo Pupin (1854–1935), srpski naučnik, pronalazač, profesor na Univerzitetu Kolumbija i počasni konzul Srbije u SAD, dao je izuzetan doprinos u razvoju telegrafije, telefonije, elektrotehnike, rendgenologije i brojnih drugih oblasti.

Dobitnik je Pulicerove nagrade 1924. godine za autobiografsko delo *Od pašnjaka do naučenjaka*. Bio je član Američke akademije nauka, Srpske kraljevske akademije i počasni doktor 18 univerziteta.

M. ILIĆ

piše: Dragoljub Žarković

Manifest protiv narodne patnje: Najnovije mere održaće "na ledu" srpski ekonomski leš, ali je pitanje šta će biti – sutra?

Tragično je da su u poslednjih nekoliko godina stare ideje ponovno počele da puštaju koren. Ali ne možemo više da prihvatimo situaciju u kojoj pogrešni strahovi od viših kamatnih stopa političarima i kreatorima ekonomskih politika znače više od užasa masovne nezaposlenosti, pišu Krugman i Lejerd

Prilika za pitanja: Krugman u Beogradu

VLADA SRBIJE DONELA je u iznudici u ponedeljak mere ekonomske politike koje će da održe "na ledu" srpski ekonomski leš. (Vidi tekst "Seci uši, krpi..." na strani 20. ovog broja "Vremena") To su mere iz već sto puta viđenog arsenala koje će se možda dopasti birokratiji MMF-a, ali teško da će unaprediti Srbiju.

Ovde se postavlja pitanje može li Srbija u vanrednim okolnostima da preduzme neke vanredne mere koje će iskočiti iz standarda, iz očekivane šeme budžetskih restrikcija i manje-više manipulativnih olakšica za "ugrožene socijalne slojeve" u šta smo se, sudeći po proseku zarada, svi pretvorili.

Ovaj put komentar ustupam julskom manifestu koji su objavili Pol Krugman, nobelovac i najcitiraniji ekonomski analitičar globalne ekonomske krize, i njegov kolega s Londonske ekonomske škole Ričard Lejerd. Taj manifest je odjeknuo u svetu, ali je ovde prošao nekako nezapaženo, kao, uostalom, i mnoge druge globalne stvari, ideje i praksa.

Poseban akcenat stavio bih na činjenicu da će Krugman početkom oktobra boraviti u Beogradu (u organizaciji Intereksporta) pa bi to bila dobra prilika da se naši raspitaju mogu li da urade nešto više osim standardnih mera iz standardnog arsenala ekonomija sa slabom perspektivom, osim da narod ne umre od gladi.

Krugman i Lejerd uputili su svim političarima molbu da razmotre politiku koju vode tvrdeći da sadašnji kurs oštre budžetske štednje ograničava rast proizvodnje, doprinosi nezaposlenosti i velikim patnjama stanovništva njihovih zemalja.

Evo tog manifesta:

Više od četiri godine od izbijanja finansijske krize najveće svetske ekonomije i dalje su u dubokoj depresiji i scene koje viđamo sve više liče na 1930. godinu. Razlog za to je jednostavan: oslanjamo se na ideje koje su upravljale politikama koje su sprovođene tridesetih godina prošlog veka. Ove ideje koje su odavno opovrgnute, podrazumevaju duboke greške u rasuđivanju o prirodi krize i odgovarajućim odgovorima na nju.

Konsenzus javnosti: Seci, reži...

TE GREŠKE DUBOKO su ukorenjene u svesti javnosti i na njima se temelji konsenzus javnosti da treba sprovesti široke mere štednje, pre svega u sferi fiskalne politike u mnogim zemljama. Zato je sazrelo vreme za Manifest u kojem vodeći ekonomisti žele javnosti da ponude analizu naših dubokih problema zasnovanu na aktuelnim podacima.

Uzroci: Mnogi političari tvrde da je uzrok ove krize neodgovorno javno zaduživanje. Uz vrlo malo izuzetaka – kakav je Grčka – to je laž. Istina je da su uzroci krize stvoreni zahvaljujući enormnim pozajmicama i zaduživanju privatnog sektora, uključujući tu i već prezadužene banke. Kolaps tog balona u sektoru nekretnina je doveo do obaranja privredne aktivnosti, a time i do pada poreskih prihoda. Otuda su ogromni državni deficiti koje danas vidimo posledica krize, a ne njen uzrok.

Priroda krize: Kada je mehur na tržištu nekretnina na obe strane Atlantika pukao, mnogi delovi privatnog sektora smanjili su potrošnju u pokušaju da otplate nastale dugove. To je bio racionalan odgovor pojedinaca, ali – baš kao i sličan odgovor dužnika u 1930. – on se pokazao kao porazan za širu zajednicu, jer je potrošnja jednog čoveka prihod drugog. Rezultat kresanja potrošnje bio je ekonomska depresija koja je pogoršala stanje javnog duga.

Pravi odgovor: U vreme kada je privatni sektor masovno zabavljen smanjenjem sopstvenih troškova, državne politike trebalo bi da deluju kao stabilizujuća snaga, i da pokušaju da održe potrošnju. Ako ne više od toga, onda one bar ne bi trebalo da pokušavaju da stvari pogoršaju time što će smanjivati državnu potrošnju i povećavati poreske stope običnim ljudima. Nažalost, to je upravo ono što mnoge vlade upravo sada rade.

Velika greška: Posle prvih dobrih reakcija na akutnu fazu krize, konvencionalno shvatanje ekonomskih politika navelo je političare da krenu u pogrešnom smeru – da se fokusiraju na državne deficite, koji su uglavnom posledica krize i izazvani su padom prihoda, tvrdeći da bi javni sektor trebalo da pokuša da smanji svoje dugove

foto: M. Milenković

uporedo sa privatnim sektorom. Kao rezultat toga, umesto da igra stabilizujuću ulogu, fiskalna politika je dodatno ojačala pritisak na privatni sektor da smanji potrošnju.

Da je udar globalne krize bio manji, monetarna politika mogla je sama da podigne privrednu aktivnost. Ali, uz kamatne stope blizu nule, monetarna politika – iako treba da učini sve što može (da povrati privrednu aktivnost), nije mogla da ceo posao obavi sama. Trebalo je, naravno, da postoji srednjoročni plan za smanjenje državnog deficita. Ali ako je takav plan preoštar velike su šanse da taj plan sam sebe opstruiše i ugrozi privredni oporavak. Ključni prioritet sada je smanjiti nezaposlenost, pre nego što ona postane endemska, i time oporavak i smanjivanje deficita učini još težim poduhvatom.

Kako oni koji podržavaju sadašnje mere ekonomske politike odgovaraju na argumente koje smo upravo izložili? Oni koriste dva sasvim različita argumente u prilog svojoj tezi.

Ćutanje i patnja: Budžeti i pad proizvodnje

Argument poverenja: Njihov prvi argument je da će (veliki) državni deficiti uticati na povećanje kamatnih stopa i da će time usporiti oporavak. Zato će, tvrde oni, stroge mere štednje povećati poverenje učesnika na tržištu, a time podstaknuti oporavak.

U realnom životu nema dokaza koji podupiru njihovu tvrdnju. Prvo, uprkos iznimno visokim deficitima, kamatne stope su danas na veoma niskim nivoima u svim većim zemljama u kojima postoji normalno funkcionisanje centralne banke. To važi čak i za Japan, gde državni dug sada prelazi 200 odsto godišnjeg BDP-a, a poslednje smanjenje rejtinga državnih obveznica od strane rejting agencija nije imalo nikakav uticaj na japanske kamatne stope. Kamatne stope su visoke samo u nekim evropskim zemljama jer ECB nije dopušteno da deluje kao zajmodavac u poslednjoj instanci. U drugim zemljama centralna banka može, ako je potrebno, da finansira državni deficit, bez uticaja na tržište obveznica.

Štaviše, iskustvo iz prošlosti ne nudi nam nijedan primer gde su rezovi u budžetu obezbedili povećanje privredne aktivnosti. U studiji koja je obuhvatila 173 slučaja budžetskih rezova u pojedinim zemljama, MMF je utvrdio da su takvi potezi konzistentno dovodili do privredne kontrakcije. U nekoliko slučajeva gde je fiskalnu konsolidaciju sledio privredni rast, glavni pokretač rasta bila je depresijacija domaće valute u uslovima snažnog svetskog tržišta, što sada nije slučaj. Pouka studije MMF-a je jasna – budžetski rezovi mogu da uspore privredni oporavak. I to je ono što se sada događa – zemlje sa najvećim rezovima u budžetu doživele su najveći pad proizvodnje.

Istina je, dakle, što vidimo i iz ovih podataka, da rezovi budžeta ne doprinose poverenju aktera na tržištu. Kompanije će investirati samo kada procenjuju da za svoj proizvod ili uslugu mogu da nađu dovoljno kupaca sa dovoljno prihoda za trošenje. Štednja obeshrabruje ulaganja.

Postoje snažni dokazi protiv "argumenta poverenja", a svi navodni argumenti u korist ove teze iščezavaju kada se bolje prouče.

Strukturni argument: Drugi argument protiv kreiranja veće tražnje je da proizvodnju koče neravnoteže na strani ponude – dakle da postoji strukturna neravnoteža. Ako bi ova teorija bila tačna, bar neki delovi naših privreda bili bi u ekspanziji, a sa njima bi rasla i potražnja za specifičnim kadrovima. To, međutim, nije slučaj. Svaki važan sektor naših privreda je u problemima, a u svim zanimanjima stepen nezaposlenosti je veći od uobičajenog. Ovo znači da problem mora biti opšti nedostatak potrošnje i potražnje.

U tridesetim godinama prošlog veka isti strukturni argument je korišćen protiv proaktivne politike potrošnje u SAD. Ali kada je proaktivna potrošnja porasla između 1940. i 1942, proizvodnja je porasla za 20 odsto. Problem je 1930-ih, kao i sada, bio manjak potražnje, a ne ponude.

Kao rezultat svojih pogrešnih ideja, mnogi zapadni političari nanose veliku patnju svojim narodima. Ali ideje koje oni zastupaju o tome kako se nositi sa recesijom opovrgnute su od gotovo svih ekonomista posle katastrofe u 1930, a narednih četrdeset godina Zapad je uživao u nezabeleženom periodu ekonomske stabilnosti i niskoj nezaposlenosti. Tragično je da su u poslednjih nekoliko godina stare ideje ponovno počele da puštaju koren. Ali ne možemo više da prihvatimo situaciju u kojoj pogrešni strahovi od viših kamatnih stopa političarima i kreatorima ekonomskih politika znače više od užasa masovne nezaposlenosti.

Bolje politike od tih koje se sada preduzimaju, razlikovaće se od zemlje do zemlje i da bi se one pravilno odmerile potrebne su ozbiljne diskusije o specifičnim merama. Ceo svet pati kad ćutimo o onome za šta znamo da nije ispravno. ◂

Predsednik i sin

Na sednici Glavnog odbora DS-a 8. septembra jedno od onih probnih glasanja pokazalo je da odnos snaga nije povoljan po predsednika te stranke Borisa Tadića. Zašto je važno da Demokratska stranka ne iskrvari u unutrašnjem sukobu i ne bude rasterana pretnjama vlasti

ODMERAVANJE SNAGA: D. Đilas i B. Tadić
fotografije: M. Milenković

Preti li da se potvrdi pravilo da nema izbora bez rascepa u Demokratskoj stranci?

Ona je ušla u novu izbornu groznicu, ovog puta partijsku, četiri meseca nakon što je u drugom krugu predsedničkih izbora 20. maja uhvaćena na "levoj nozi" i izgubila vlast u koalicionim pregovorima nakon parlamentarnih izbora od 6. maja.

Sednici Glavnog odbora DS-a u subotu 8. septembra prethodilo je jednomesečno odmeravanje između predsednika stranke Borisa Tadića i njegovog zamenika Dragana Đilasa o tome šta s kopljem nakon izgubljene bitke.

U Đilasovom pismu članovima Predsedništva DS-a, koje je dospelo do medija, poručivano je:

"Nije 6. maja DS izgubila utakmicu igrajući mali fudbal na livadi sa SNS-om. Mi smo izgubili izbore zato što je Srbija svojim glasovima loše ocenila naš četvorogodišnji rad.

To je realnost, možemo da na nju gledamo kao na lekciju iz koje treba izvući pouke, ili možemo da se pravimo da nismo ništa krivi, da je pogrešio narod ili da je SNS, Dačić, URS ili bilo ko treći kriv za sve.

Ja verujem da je izborni rezultat lekcija i da iz nje što pre treba da izvučemo pouke. Možemo i da se pravimo da naše odgovornosti nema, da su za izborni rezultat krivi svi drugi osim nas, ali je to siguran način da DS sklizne do granice cenzusa i izgubi poziciju koju je gradila 20 godina."

Boris Tadić, koji je 20. maja poručio: "Vidimo se u nekom sledećem filmu", sada obznanjuje da je posle poraza na predsedničkim izborima hteo da podnese ostavku i na mesto predsednika stranke, ali da je poštovao odluku partijskog rukovodstva da to ne čini. Sada kada je video odakle vetar duva, započinje bitku sa svojim zamenikom.

U proteklih šest meseci Tadić je prošao ►

Sava centar: Glavni odbor Demokratske stranke

Da li će Tadić postati Mićun

Tadićev predsednički izveštaj, sa svu odgovornost, uspesi, i ostale stilske figure, usvojen jednoglasno. Ali kad se prešlo na drugu matematiku i brojanje, pokazalo se da nije baš tako, i da moguće da on bude samo jedan dobar Mićun

Zna se da je sednica Glavnog odbora Demokratske stranke, zakazana za 8. septembar u Sava centru, u javnosti, zahvaljujući samim akterima, doživljena kao prelomna, maltene Osma, i šta ti ja znam. Mene se desi takođe i maltene prelomna stvar, voljom, ne bi' rek'o žrebom, Redakcije slavne, budem određen da pratim taj događaj. Kako je Glavni odbor pao 8. septembra, Dan pismenosti, a i mene Lični praznik, shvatim to kao priznanje, nenadani poklon, i prihvatim da budem "violinista" na tom političkom performansu.

Naravski da se upoznam sa temom, šta rek'o Đilas, šta Pajtić, šta tek Inđija Ješić, vidim da Trivan Jelena slavna, dan pred GO, podnela ostavku na mesto potpredsednice, kao moralni čin, i zato što je ona najmanje odgovorna za bilo šta. Vidim i da g. Tadić udarno gostov'o na "Pinku", da rek'o, što mi se mnogo svidi i dopadne, da odnos sa Đilasom korektan, tog dana ga je pit'o, Gde si Điki, a on mu podgovorio, Kako si Baki. I još vidim da g. Tadić još rek'o da nikada neće odustati, da je optimista, da će na GO imati oštru analizu, da će, što mi se naročito svidi i dopadne, biti po Krležinoj(!), Popu pop, a bobu bob...

ĐINĐIĆ U ĆOŠKU: Da ne dužim i palamudim dalje, krenem ja na taj GO. Dakle, krenem ti ja, i stignem ti ja u taj Sava centar. U holu se snabdem sa novinarsku propusnicu, vidim da delegati dobijaju propusnice sa ime, bazu odakle su. Svi drže plavožute, žutoplave, fascikle, i Predrag Ejdus drži tu fasciklu, izvadim "Danas", na prvoj strani veliki naslov, g. Tadić veli, Ne odustajem, borim se do kraja. Tako opremljen uđem u Salu 1. Šta vidim, delegati pristižu, organizatorice, umal' ne rek'o hostese, sa žuto maramče, ešarpu, okovrata, pomažu i raspoređuju. Novinari pozadi i do zida, napred žuti pano na kome piše Sednica Glavnog odbora, ima govornica, dužni sto sa sedam fotelja, desno i van toga, takoreći u ćošku, portret Đinđića.

Sala skoro puna, Glavni odbor – koji čine lokalni i regionalni i Ostali viši funkcioneri stranke, državni nameštenici, poslanici – takoreći u punom sastavu. Srce mi zadrhta, sva pamet i potencijal partije i Naše demokratije na jednom mestu. Dok sam 'vat'o vazduh, ka'no odbrambeni mehanizam, potkra mi se aforizam, Da bi što više ljudi stalo na vrh, vrh mora da bude tup. Uzmem pogledam bolje, sve to normalno i naše, ženskinje u 'aljine i suknje, i muškinje u garderobu, uglavnom izbrijano. Pogledam bolje, sve to pred sobom drži materijal, retko ko neku štampu, slabo primetim "Danas", da ne ispadnem glup u društvu smotam onaj Ne odustajem Tadić naslov u torbu.

Primaknem se prvi redovi, prva dva reda rezervisana, prazna, u drugi red, na vreme, stig'o Cvetković u horizontalne pruge majicu Mirko, sa dosebe onaj Milosavljević obavezno odelo Slobodan. Na mestu i Hiber, Inđija Ješić ode sedne na kontra, odakle ima pogled na materijal za svoje grande tviter misli, u prvom redu se sjatiše kamere, šta je, moralna Trivan najmanje odgovorna za bilo šta Jelena. U ostavka garderobu, kratko sa mali džepići a upadljivu dugmad košuljče, uđe u scensko pozdravljanje sa Kolundžija decentna bluza sa belu pucad Nadu, krenu po svoj program, po prvi i drugi red, zadrža se kod pristigle Delević Milice.

Pristigoše Đelić, Milan Marković, Homen, za Pravdu ministarka bivša zvaše li se Snežana, moralna Jelena je jošte bila aktivna, visoki partijski dužnosnik, generalni direktor Železnica Srbija, šesti mandat predsednik GO DS Valjeva, imena Milovan Marković, pregleda sva sedala leve strane prvog reda, kad ne nađe svoje ime, ode se smesti na desnu stranu. Popuni se i prvi red, stiže i Šapić, samo što na licu mesta ne uradi rekord u sklekovima, sede u prvi red, i to po sred srede i te sredine.

Kad sve uze primetno da kasni, kad moralna Jelena primetno se smiri u prvome redu, začu se aplauz, na scenu, jedan po jedan, predvođeni hostesom sa žuto maramče, stupiše članovi Predsedništva. Sedoše gde im pokazaše, Petrović, Đilas, Žensko sa zaduženjem, Tadić, Pajtić, Šutanovac, Mićunović. Svi u radnu beskravatnu garderobu, jedino Mićunović sa golem žutu mašnu. Sa pogolem materijal ispred sebe javi se Tadić, sve pozdravi, reče da od 430, prisutan 361 član GO, dade na usvajanje zapisnik sa prethodne sednice, bi jednoglasno, izrazi nadu da će i sve ostale odluke biti jednoglasne.

Na red dođe usvajanje Dnevnog reda, Tadić reče da ima Inicijativa za promenu (260 potpisa za Izbornu skupštinu 14. oktobra, što je opredelilo ishod sednice), ali da nema potrebe za tim, jer će on zakazati Izbornu skupštinu, te samo konstatuje Inicijativu. Usvojiše Dnevni red bez izmena, Tadić najavi tačku Izveštaj o radu, pa kan'o u filmu i drami reče, Pozivam predsednika DS Borisa Tadića da podnese Izveštaj o radu, dajem sebi reč!

veoma dug put. Pre nego što je ničim izazvan 4. aprila podneo ostavku na mesto predsednika Srbije ("skratio mandat"), bio je šef države, vrhovni komandant, predsednik DS-a i "predsednik vlade u senci". Sada se s glavom u torbi zbog borbe protiv kriminala (što priznaje i sadašnji predsednik Tomislav Nikolić, garantujući mu zaštitu) upušta u bitku za poslednje parče vlasti – mesto predsednika Demokratske stranke.

On objašnjava da Demokratska stranka nije formirala novu vladu Srbije ne zbog za samo dva odsto slabijeg izbornog rezultata 2012. nego 2008, već zato što on kao kandidat za mandatara nije hteo da dozvoli da Mlađan Dinkić kontroliše ceo finansijski i ekonomski sistem u državi, iako je bilo nekih članova Predsedništva stranke koji su insistirali da DS bude deo vlasti i da Dinkić dobije resore finansija i ekonomije.

TRAG: Tadić polazi od teze da je DS u Beogradu ostvario 9,6 odsto slabiji rezultat nego prošli put, da je to procentualno dva puta veći gubitak glasova nego u užoj Srbiji i Vojvodini i da je Đilas kriv i odgovoran za te rezultate, kao i predsednik Gradskog odbora Aleksandar Šapić i svi članovi tog odbora. Njegov problem je u tome što je DS u Beogradu dobro prošao u

ČLANOVI I GLASAČI: Nada Kolundžija, Jelena Trivan i Mirko Cvetković

Pa mu ga dade, pa reče da je DS stožer modernizacije Srbije, da bez nje nema potencijala za razvoj društva. Pa dade misao u tom pravcu i smeru da o tome svedoči i pažnja medija usmerena na ovaj GO, niko se ne bavi Vladom, sušom, svi se bave Glavnim odborom, što svedoči o značaju DS. Onda mu ga još dade, sednica nije obična, ona je bitna, i ima prelomni karakter, zato će njegov izveštaj uključiti sve, 2003, kad je postao nosilac liste DS, stranci je davano 8 posto, na poslednjim izborima su osvojili 22 procenta, to je 14 procenata gore, ko u Srbiji, u bilo čemu, ima taj rezultat...

LJUDI I AMBICIJE: Navede i da je DS imala samo dva procenta manje od SNS koalicije, da je taj minus unutar statističke greške, da je na ovim izborima, u odnosu na prethodne, DS imala u užoj Srbiji podbačaj od 4 posto, u Vojvodini 3,45, u Beogradu celi' 9,27, da je jedino na Kosovu imala povećanje od 28 posto. Delegati su se držali vaspitano, članovi Predsedništva su delovali vaspitano, Đilas je držao skupljene ruke ispred sebe, aplaudirao kad se aplaudiralo.

Tadić pređe na odgovornost, reče da će poći od sebe, pa u svom dramoletu izjavi, Popiću malo vode, pošto će to dugo trajati, citira i Ničea, Moje mane su moji najbolji učitelji, pa nastavi, Moja odgovornost je što nisam brže i odlučnije smenjivao one koje je trebalo smenjivati. Bi još toga što nije brže i odlučnije, i bi: Što sam dozvolio aktivaciju ljudi koji imaju bezobzirne ambicije, u svakoj stranci postoje ljudi sa takvim ambicijama, o tome sam razgovarao sa mojim velikim političkim prijateljima iz drugih partija, sa Šrederom, ambicije su odlične, ali su i opasne ako su bezobzirne. Ljudi finih, profilisanih ambicija, sa kontrolnim mehanizmima, mogu doprineti stranci, dok su ljudi strašnih ambicija lojalni samo svojim ambicijama...

Posle te takoreći metafore Tadić reče da ne dozvoljava nikome da negira uspehe DS, jer su to uspesi srpskog društva. Pa uze nabraja uspehe, uspeli da postignu konsenzus srpskog društva o Evropskom putu, postigli najveći uspeh u borbi protiv kokainske mafije u istoriji Srbije, zaplenili pet tona kokaina, time postigli svetski rekord. Još toga, završili saradnju sa Haškim tribunalom, postigli najviši nivo investicija u jugoistočnoj Evropi, izvršili profesionalizaciju vojske, bolje da ne govori kakva je bila situacija u vojsci kad je preuzeo Ministarstvo odbrane, učinili još jednu stvar, da njihov politički protivnik prihvati sve njihove ideje i strateške orijentacije, da usvoje njihovu politiku, Zamislite koji oni problem imaju, šta može više da poželi jedna politička organizacija, možda smo zbog toga izgubili izbore, ali ne možemo se osećati loše zbog toga...

Onda sve podseti da 'teo ide u opoziciju, kad je 20. maja rek'o da preuzima odgovornost za rezultate izbora, da će se videti u nekom drugom filmu. Imao je nameru da napusti mesto predsednika DS, ali Predsedništvo stranke tražilo da bude mandatar Vlade, pregovori se završili kako se završili, drugi formirali vlast, nije hteo da prihvati uslov Dinkića da on kontroliše ekonomiju i finansijski ambijent, jer bi DS zbog toga platila strahovitu cenu.

To važno zbog toga što u politici morate da predviđate političke procese. Pa glede toga reče, Ovo je važno da razumemo ko jeste, a ko nije, sposoban da donosi strateške odluke u DS, vrlo je važno da vi razumete, ko jeste, a ko nije, u stanju da donosi strateške odluke. I ja sam grešio, ali sam siguran da na tasu pretežu dobre odluke.

Onda se pit'o, šta činiti, DS mora da bude profilisana kao stranka socijaldemokratske orijentacije, ni po koju cenu ne smeju dozvoliti da bude pod dejstvom tajkuna i krupnog kapitala. Onda se jopet vratio na rezultate izbora, poraz koji na nivou statističke greške se proglašava za veliki poraz, preuzima odgovornost na sebe, ali i drugi moraju preuzeti odgovornost, doživeo je napade, oprašta, izdržaće svaki napad, ali neće odustati. Nikada neću odustati (3x), zato što sam ubeđen da su moja uverenja najbolja za DS, Na osnovu člana i stava zakaza Izbornu skupštinu za 10. novembar, glasanje neposredno, učestvuju svi članovi, jer nema nikakve dileme da je neposredno glasanje najdemokratskije glasanje, u Nemačkoj glasaju i simpatizeri. Reče da završio, sa njim krenuli od 8 posto, ponovi, Nikada neću odustati!

Svi prihvatiše Tadić izveštaj, on zamoli novinare da napuste sednicu, jerbo nastavak zatvoren za javnost. U nastavku, kao što se znade, đilaspajtićevci preglasali Tadića, Šutanovac bio uzdržan, novi predsednik će, kao i do sada, biti biran po delegatskom principu. Tadiću ost'o Datum. U razgovoru sa insajderom sa sednice saznajem da nije bilo svađe, ali da je sve bilo nekako mučno, da se vidi da Tadić odlazi, i da će se tek videti, jer funkcionerski sloj stranke – po Basari kasica-prasica klasa – bez greške prilazi pobedniku, tako da sve ide ka tome da će Boris biti Mićun. Ali da baš ne bi bilo nezanimljivo, da se kaže, daleko je 10. novembar.

DRAGAN TODOROVIĆ

bici za Gradsku skupštinu i što je Đilas tu zasad utvrdio vlast. Tadićev napad na Đilasa u tom kontekstu deluje kao izliv ljubomore. Izgleda da Đilas na svojoj strani ima Bojana Pajtića, koji je ostvario rezultat koji osigurava vlast u Vojvodini.

Posle dugog premišljanja, stranka nešto saopštava Tadiću, na šta on, neuspešno krijući da je uvređen, citira staru narodnu poslovicu, koju su ovdašnji političari izbegavali da citiraju zato što ju je svojevremeno, teške 1942, koristio Milan Nedić: "Nije pao sneg da pomori svet, već da svaka zverka pokaže svoj trag."

Pred sednicu Glavnog odbora Tadić izjavljuje: "Moraću ubrzo da vrlo tačno definišem ko je imao kakvu ulogu u medijskoj kampanji ispod svakog nivoa od završetka izbora do danas i koja je nanela štetu ugledu DS i time ugledu Srbije. Nadam se da me zaključak do kojeg budem došao neće odvesti ka ultimativnim zahtevima."

Uz ponavljanje sintagme "i to je legitimno", Tadić kaže da su sasvim sigurno tu i ljudi iz Demokratske stranke koji su u prošlosti kreirali lošu sliku o DS-u, koji su odgovorni za aferu Bodrum... Ne bih nikoga imenovao, ali i o tome ćemo razgovarati na Predsedništvu i Glavnom ►

odboru DS-a, a ne u medijima." Posle je Tadić u jednom javnom nastupu Gorana Vesića nazvao Iznogudom, likom iz stripa koji po svaku cenu hoće da postane kalif umesto kalifa.

Tadić tvrdi: "Sasvim sigurno iza te prljave kampanje stoje elementi krupnog kapitala (posle u tom kontekstu pominje i biznismena Miroslava Miškovića).

O uticaju biznismena u Demokratskoj stranci najžešća rasprava je inače vođena 1994, prilikom rascepa Mićunović – Đinđić, kada se govorilo da je "kamion C-marketa zgazio Mićuna", a 2008. u široj javnosti bilo je nagađanja o uticaju biznismena i nekih ambasadora na formiranje tadašnje vlade, kao što je, uostalom, bilo i prilikom formiranja Dačićeve vlade 2012.

"BEZOBZIRNE AMBICIJE": Interesovanje za izborna zbivanja u Demokratskoj stranci je toliko da baca u zasenak i dug i sušu i sva goruća pitanja, vladi daje predah, a tabloidima temu.

Raspleti te vrste u političkim strankama uvek pomalo liče na predstave s temom oceubistva. Tadić je ponavljao da je Dragan Đilas još uvek njegov zamenik, da je on Đilasa doveo u DS, a i da je Đilas sam više puta rekao da je u DS i u politiku ušao zbog Tadića; da je on kao predsednik svog zamenika predlagao za premijera, što je ovaj iz svojih razloga odbio...

SEDNICA U SAVA CENTRU: Predsednik i presedništvo

Bilo je međutim prilično očito na koga Tadić aludira i kada govori o tome da je sam odgovoran zato što je dozvolio kadrovske greške i ulazak u stranku ljudi koji imaju bezobzirne ambicije, a "ljudi strašnih ambicija su verni samo svojim ambicijama, a ne političkim idejama". U sličnom sukobu u DS-u 1994. Mićunović je Đinđiću rekao: "Zar i ti, sine Brute! (U beleškama vašeg hroničara stoji da je Mićunović rekao nešto teže – da neće reći "Zar i ti, sine Brute", da ne bi uvredio Bruta...)

Od rezultata duela Tadić–Đilas za javni interes je važnije da DS ne iskrvari u tom unutrašnjem sukobu i ne bude rasterana pretnjama vlasti

Sukobi u DS-u su uvek bili predmet velike javne pažnje i označavali su neki ideološki zaokret: izlazak iz stranke "građanističkih" Slobodana Inića i Vladimira Gligorova; sukob Mićunovića i nacionalno orijentisanog Koste Čavoškog; izdvajanje Liberalne stranke Nikole Miloševića 1990; Koštunićine Demokratske stranke Srbije 1992; formiranje Demokratskog centra Dragoljuba Mićunovića 1994; odlazak iz stranke Slobodana Vuksanovića nakon izbornog sukoba sa Zoranom Đinđićem koji je kasnije osnovao Narodnu demokratsku stranku; G17 plus 2003; izdvajanje Liberalno demokratske partije Čede Jovanovića 2005...

Demokrate pokušavaju da svoj sadašnji unutarpartijski konflikt razreše u rukavicama, mada se ne bi reklo da je bitka nežnija od pomenutih prethodnih. Sada se ne vide velike ideološke, ali su vidljive taktičke razlike.

Tadić javno tvrdi i da je Đilas prekršio Statut DS-a i osporio njegov autoritet predsednika stranke istupajući u javnosti i van organa stranke, što je učinio i bivši ministar spoljnih poslova Vuk Jeremić polemikom o troškovima za kancelariju generalnog sekretara UN u Njujorku.

Po tački 18. Statuta DS-a protiv članova ili članica čije je ponašanje ili delovanje usmereno protiv odluka stranačkih organa pokreće se disciplinski postupak. Ako podsećanje na kršenje Statuta ne predstavlja uvod u nečije smenjivanje, ono je pretnja praznom puškom.

Predsednik Gradskog komiteta SK Buca Pavlović je 24. septembra 1987. na osmoj sednici CK SK Srbije smenjen s funkcije zbog aluzije na račun tadašnjeg predsednika CK Slobodana Miloševića koja je sadržala samo tri reči: olako obećana brzina (u rešavanju kosovskog problema).

Mada demokratski centralizam s padom komunizma nije izbačen iz političkih partija, Tadić u Demokratskoj stranci nema takvu moć. Ni Demokratska stranka nema takav profil. Ona je od 1990. do danas češće od drugih prolazila kroz predsedničke bitke i menjala predsednike: Mićunović, Đinđić, Tadić...

PROBNO GLASANJE: Na sednici Glavnog odbora DS-a 8. septembra upriličeno je jedno od onih probnih glasanja koje je pokazalo da odnos snaga u Glavnom odboru nije povoljan po Tadića. Glasalo se o tome da li će predsednika DS-a na Izbornoj skupštini birati oko 4000 delegata ili neposrednim glasanjem 196.011 članova.

Tadić daje prednost toj vrsti izjašnjavanja zato što smatra da je ono demokratskije i neposrednije i što mobiliše članstvo. Verovatno i računa na to da zahvaljujući ličnoj popularnosti u tom širem biračkom telu može bolje da prođe.

Takvo glasanje je tehnički komplikovanije, pitanje je koliki bi broj članova uzeo učešće u njemu, koliki je broj platio članarinu (što je uslov da biraju i budu birani), a i koliko članova stvarno ima DS. Sve partije inače preteruju kada govore o broju članova. SRS je tvrdio da ima 400.000 članova. Pre dve godine politikolozi Vladimir Goati i Zoran Stojiljković su procenjivali da je u partijskom članstvu u Srbiji ukupno oko 600.000 ljudi, koliko je bilo u Savezu komunista, a da DS ima oko 100.000 članova.

Tu vrstu plebiscitarnog izbora partijskog vođe tokom letnjih i jesenjih meseci provodi, na primer, šarolika ruska opozicija Nemcova i Navaljnog. Koriste i elektronsko glasanje.

Po delegatskom principu na izbornoj Skupštini DS-a treba da glasa nekih sedamnaest vrsta

delegata: članovi i članice Predsedništva stranke; predsednici okružnih, gradskih i opštinskih odbora; izabrani predstavnici opštinskih ogranaka u srazmeri koju utvrdi Glavni odbor; republički i pokrajinski poslanici; funkcioneri koje biraju Narodna skupština Republike Srbije i skupštine autonomnih pokrajina; potpredsednici pokrajinskih i okružnih odbora; poslovni direktor; članovi Statutarne komisije i Nadzornog odbora; članovi Predsedništva Demokratske omladine; delegati Demokratske omladine u broju koji, pre Skupštine, utvrdi Glavni odbor Stranke; članice Predsedništva Foruma žena; delegatkinje Foruma žena; predsednici Saveta stranke; predsednici i koordinatori resornih odbora; članovi stalnog sastava Glavnog odbora; potpredsednik i članovi Izvršnog odbora; nosioci najviših funkcija u lokalnoj samoupravi; članovi Političkog saveta...

Pošto predsednik DS-a ima prilično velika statutarna ovlašćenja kad je u pitanju predlaganje kandidata za partijske funkcije ispada da Tadić zazire od toga da će mu okrenuti leđa nomenklatura koju je sam unapredio. Kaže da je njegova odgovornost u tome što se nije na vreme obračunao sa tendencijama konfederalizacije stranke, da, doduše, stranka nije ugrožena, ali da bi se to moglo desiti u narednom periodu. Zamera potpredsednicima što nijednom rečju nisu progovorili o svojim greškama.

Telu koje treba da glasa za njega on kaže da je bio bolećiv i prema nedelotvornim ministrima i funkcionerima stranke, da je odgovoran zato što nije brže i odlučnije smenjivao one koji je trebalo da budu smenjeni, a da će ako ga izaberu oni već videti svoga boga.

Ako je onako kako izgleda, a izgleda da Glavni odbor odražava raspoloženje u izbornoj skupštini, Tadić u izbornu partijsku završnicu ulazi sa oslabljenim kartama. Od 356 delegata, 208 njih je glasalo za to da se izbori održe po delegatskom principu, što je bio Đilasov predlog. Za neposredan izbor bila su 144 člana, a četiri su bila uzdržana. Đilasov predlog o delegatskom načinu izbora rukovodstva podržala je i većina (15) članova Predsedništva DS, među kojima su Bojan Pajtić, Gordana Čomić, Dušan Elezović, Borislav Stefanović, Božidar Đelić, Ružica Đinđić, Milan Marković i Tamara Milošević.

Za predlog Borisa Tadića o neposrednim izborima bilo je 11 članova, među kojima su Dragoljub Mićunović, Dušan Petrović, Marko Đurišić i članovi predsedništva sa juga Srbije.

Za utehu Glavni odbor je usvojio Tadićev predsednički izveštaj i prihvatio da se Izborna skupština stranke održi 10. novembra, a ne sredinom oktobra.

Tadić u jednom intervjuu izjavljuje da zna za dogovor Đilasa, Petrovića, Pajtića i Šutanovca o međusobnoj podršci na Izbornoj skupštini 2010, ali želi da kaže da zna još nešto. "Ako me pitate da li bi takvih dogovora moglo biti i sada, na izbornoj skupštini DS – pa, naravno..."

Tadić je tvrdio da 8. septembra nije održala obična sednica Glavnog odbora DS-a, već da je ona bitna i prelomna. Predsednik političkog saveta Dragoljub Mićunović i Božidar Đelić govore o tome da je potrebno da se definiše nova programska orijentacija DS-a koji je nasledio svoja programska dokumenta i organizacionu strukturu još iz devedesetih godina. Apeluje se da DS obrati veću pažnju na siromaštvo, urušeni životni standard građana, neispunjena očekivanja običnog čoveka.

DS je proteklih meseci bio u defanzivi, gušio se u maratonskom unutrašnjem sukobu, tako da ne samo da je ostavio vladu Ivice Dačića prvih sto dana na miru, već nije odgovarao na otvorenu satanizaciju čitave stranke od strane pre svega Aleksandra Vučića u licu koordinatora svih službi bezbednosti. Izuzetak predstavlja jedno saopštenje, jedna odluka o formiranju pravno medijskog tima za zaštitu članova DS-a od političkog progona i predsednikov poziv na solidarnost sa onima koji preživljavaju politički revanšizam.

Demokratska stranka prolazi kroz izbornu groznicu, koja za sada ipak ne nagoveštava da bi mogla rezultirati rascepom, kakvih je, kao što smo videli, bilo dosta u istoriji ove stranke. Kolike su šanse da se taj unutarpartijski konflikt razreši izbornim mečom oslabljenog Tadića i po svoj prilici Đilasa, pokazaće vreme. Od rezultata tog duela za javni interes je važnije da Demokratska stranka ne iskrvari u tom unutrašnjem sukobu i ne bude rasterana pretnjama vlasti. Za stanje u Srbiji je, naime, bitno da najveća opoziciona stranka bude konsolidovana i sposobna da kritikuje vladu – za čiju dominantnu stranku se može reći da je evro-početnik – nekako onako kako je nekada, 1970-ih, Momo Kapor posle posete dijaspori u Čikagu za sebe rekao da je četnik-početnik. ◂

Milan Milošević

Partijsko članstvo DS

Ukupan broj članova DS: 196.011

Žena: 79.519

Muškaraca: 116.492

Članova Demokratske omladine: 41.918

Struktura članova DS po školskoj spremi:

Osnovna: 24.781

Srednja: 122.593

Viša: 15.902

Visoka: 30.591

Magistar: 1450

Doktor nauka: 694

Organizacija:

Broj okružnih odbora DS: 25

Broj gradskih obora DS: 23

Broj opštinskih odbora DS: 170...

(PODACI DEMOKRATSKE STRANKE)

Intervju: Vladimir Vukčević, tužilac za ratne zločine

Karika koja je nedostajala u istrazi

Glavni tužilac specijalnog istražnog tima EU za ispitivanje navoda o trgovini ljudskim organima na Kosovu Klint Vilijemson do detalja je upoznat sa izjavom zaštićenog svedoka. Očekujem da proveri ovaj iskaz. Mi njemu verujemo i ostvarujemo odličnu saradnju. Izjavu svedoka smo obelodanili, i to samo jedan njen mali deo, jedan procenat onoga što nam je rekao i to onda kada sam procenio da istragu time ni na koji način ne mogu da ugrozim

Tužilaštvo za ratne zločine je u predmetu "Trgovina organima" došlo do novih saznanja kroz iskaz zaštićenog svedoka "Adrijana", koji je kao učesnik događaja detaljno opisao operativni postupak vađenja organa zarobljenim srpskim civilima i vojnicima tokom sukoba na Kosovu, prodaju i distribuciju na crnom tržištu ljudskih organa, navodeći ujedno motive tih postupaka i izvršioce. Posebnu pažnju u odnosu na prethodno prikupljenu dokumentaciju Tužilaštva, koja sadrži više od 200 stranica sa izjavama svedoka i 44 priloga, skrenula je činjenica da je ovoga puta jednom mediju, Radio-televiziji Srbije, bilo dozvoljeno da razgovara sa najzaštićenijim svedokom i da objavi njegovu šokantnu ispovest. Burne reakcije javnosti nisu izostale i protežu se od krajnjeg ogorčenja i mučnine zbog potresnih podataka do grubih sumnji u političke namere tog poteza Tužilaštva. S druge strane, precizan osvrt međunarodne zajednice na sva dosadašnja saznanja o logorima na Kosovu i severu Albanije u kojima su, navodno, nad zarobljenicima obavljane hirurške intervencije da bi se potom trgovalo ljudskim organima, u celini uzev, do sada se pretežno svode na "raspolaganje informacijama" i na "ukazivanje na bitne činjenice", ali konačne istine još nema. Zbog toga, ispovest zaštićenog svedoka mogla bi biti jak okidač za ubrzanje istrage ili makar to javnost ovde, s pravom, očekuje.

O tome dokle se stiglo sa istragom, kakva je u tom procesu uloga Tužilaštva, kao i šta se htelo postići puštanjem u javnost dramatičnog svedočenja o vađenju organa, razgovaramo sa Vladimirom Vukčevićem, tužiocem za ratne zločine.

"VREME": Iskaz zaštićenog svedoka koji otvoreno i direktno opisuje mučenje i ubijanje srpskog civila, dovodeći to u neposrednu vezu sa trgovinom ljudskim organima, nesumnjivo će izazvati veliko ogorčenje u javnosti. S druge strane, koliko toj istoj javnosti možete garantovati verodostojnost njegovih iskaza?

Foto: A. Anđić

VLADIMIR VUKČEVIĆ: Iskaz ovog svedoka proverili smo i pažljivo analizirali 16 meseci. Proverili smo njegov kredibilitet, analizirali sve navode – lokacije koje je naveo, radnje u kojima je rekao da je učestvovao, išao je na poligraf, konstatovali smo mnoge medicinske ►

Dokumenti: Izvod iz izjave svedoka

Zatvorenik je bio poluobučen. Imao je majicu iscepanu od batina, ne znam koje boje, ne sećam se, dole je imao pantalone obične. Zatvorenik nije bio vojnik. Bio je sav modar, dosta pretučen. Bio je Srbin. Nije ništa pričao. Kasnije kad je počeo da vrišti i kuka, pričao je na srpskom pa sam tako znao da je Srbin. Kasnije je molio da mu to ne radimo, pominjao je Boga i da ima porodicu.

Onda su zatvorenika stavili dole, na sto u drugu prostoriju, sa desne strane kada smo ušli unutra, to je bila učionica, a stolovi su bili tri klupe spojene po širini. Odvezali su mu ruke, skinuli mu majicu, i stavili ga tu. Pantalone mu nisu skinuli. Specijalac i još jedan vojnik su ga držali za ruke. Onda su oni pozvali još dvojicu drugih iz vojne policije da zarobljenika drže za noge. A onda su došli lekari.

Onda su me pozvali. D. mi je rekao "priđi ovde" i onda mi je rekao da uzmem skalpel. Kada sam uzeo skalpel rekao mi je: "Sećaš li se šta smo učili, to sad ovde treba da isprobaš." A tu na licu mesta smo oprali ruke sa nekim tečnostima, i ja, i D. i onaj što smo ga zvali "doktor". A. nam je sa tim polivao ruke. Pa smo ruke obrisali gazom, ono što se iscepa u papiru upakovano bele boje. To smo uradili pre nego sam uzeo skalpel, nismo smeli ništa da pipamo pre nego to uradimo, a inače dok smo prali ruke.

NEZAVISNA ISTRAGA: Žuta kuća u Albaniji

Nakon što smo oprali ruke, D. je uzeo još jednu gazu i jednu flašu od oko litar, debelog stakla, providne boje tečnosti, otvorio je i sa tim i gazom je potom oprao grudni koš zatvorenika. Mirisalo je na alkohol. Kako je bio sto, tj. spojena tri stola, ovi su držali zatvorenika za noge i ruke, ja sam prišao sa desne strane zatvorenika, i D. mi je rekao i pokazivao njegovim prstom po grudnom košu zatvorenika gde treba da počnem da sečem. Mene je uhvatila panika. Kada je video zatvoren skalpel, počeo je da vrišti, da kuka, da moli za život. Počeo je da se opire, ali su ga ovi jako držali. On je toliko pre toga bio prebijen da je bio slab i inače kada su ga uveli, nije imao mnogo snage. A bio je svestan i zbog toga što je ovaj zaboravio da ponese "alat", neku injekciju je zaboravio što se ljudi uspavaju, pa je zato najviše i nastala svađa. I zato je ovo rađeno "na živo".

Kada je zatvorenik počeo još jače da kuka i opire se, A. mu je stavio ruku preko usta. Četvorica su ga držala, jako.

Znao sam da je taj zatvorenik, on je bio Srbin, jer ga je A. doveo sa Kosova. Imao je smeđu kosu, bio je mršav. Tog momenta sam se ja, verujte, uplašio isto kao i taj zatvorenik.

Ja sam onda počeo da se tresem, baš da se tresem. Onda mi je ponovio "znaš šta smo učili, šta ti je što se bojiš", uhvatio me za rame, rekao "ne paniči, nije to teško, hajde ovo mora". Da sam rekao da ne mogu ili da neću, to bi bilo neposlušnost komande, streljali bi me. To znam jer su prethodno ubili dvojicu koja nisu htela to da rade, a jedan je ostao ranjen.

Onda, onda mi je rekao D. "ajde počni". I počeo prvi rez, otprilike iznad grkljana na prednjoj strani grudnog koša, D. je svo vreme pričao i tada rekao "pazi da bude precizno". Zatvorenik je, sećam se kada sam ga ubo' prvi put da rasečem, mrdnuo se jako i jako počeo da urla i vrišti, dozivajući Boga stravičnim kricima. Ja to nekada i sanjam i zlo mi je od toga. Skalpel je bio sa drškom. D. mi je rekao i pokazao koji skalpel da uzmem i rekao kako da ga držim i kako drugu ruku da stavim i kako da vučem rez.

Napravio sam rez od gore, od dušnika-grkljana do kraja rebara, tj. dole do početka stomaka. Tu smo stali, ali dok sam to radio vrištao je jako zatvorenik govoreći "Bože pomozi mi, nemojte to da mi radite", a krv je prskala jako, svi smo bili uprskani u krvi. D. mi je onda rekao da stanem sa rezom. Kada sam to uradio ispod je bila *plehura*, a to je kao opna. Onda mi je D. rekao da i to presečem, ruke su mu svo vreme bile na telu i u telu zatvorenika, sve vreme je D. uporedo sa mnom bio rukama u i na zatvoreniku. Kada smo rasekli *plehuru*, rekao mi je da stavim prste pod kožu, a u tom trenutku je zatvorenik već gubio svest ili već možda i bio bez svesti.

D. mi je onda rekao i pokazao kako da sačinim drugi rez. On ide poprečno od prvog reza na donjoj strani, pod rebrima, malo sa strane, a to znači od oko 10 cm, a to je da bi mogao da se posle podigne grudni koš.

Mi smo uzeli nož od bajoneta, rasklopi se i sklopi u makaze. Prethodno je "bačen alkohol" preko tog bajoneta. Ja sam inače bio sav krvav.

Nakon toga sam sa makazama bajoneta počeo da sečem (bajonet-makaze). Zatvorenik se već duže vremena nije pomerao, iako se nije pomerao, bio je držan svo vreme. To nije mnogo jak otpor sečenja rebara bio, nije trebalo nešto posebno jako da se pritiska, jeste trebalo da se stisne, ali ne prejako, jer te bajonet-makaze mogu da preseku i veoma jaku žicu. To kako smo došli do te ideje za presecanje rebara,

Kada smo to završili, kada smo to isekli, onda je D. napravio rezove na gornjem delu grudnog koša ispod vrata levo i desno, i onda je on otvorio grudni koš obema rukama. Sa suprotne stane rebara smo presecali da se ne bi oštetilo srce, tako da sam to i video i ukapirao, kada je D. uhvatio rukama za tu kost u sredini i podigao nagore suprotnu stranu koša sa rebrima, rekao mi je da treba da svežem krvne sudove iznad srca i da ostavim oko 3-5 cm iznad toga.

Imali su najlon kao od udice za pecanje što je, to mi je dodao A. u komadima, već pripremljenim isečenim komadima, da podvežem i vežem čvorovima na po dva mesta na jednom krvnom sudu. Razdaljina između čvorova je više centimetara i između toga se preseca, između čvorova. Ispod sudova se prilazi tako što se kada je D. podigao koš, onaj doktor je držao rukama ispod, ispod srca je gurnuo ruke unutra i pridigao, to je mnogo teško da se izvede i ubaci najlon za podvezivanje i čvorovanje, podvučeš – vežeš na brzinu malo mesta ima za ruke i jako je teško, a na obuci su nam pokazali štipaljke kojima se to inače radi, pa u slučaju da nemaš štipaljke radi se najlonom. Kada sam podvezao sa po dva čvora na jednom krvnom sudu to sve, ja sam presecao između čvorova skalpelom. Lekar to drži i pomaže, a D. drži svo vreme grudni koš. Ja sam potom najgori deo uradio, a to je rukama da izvadim srce, bilo mi je jako gadno i teško to što sam uradio.

A. je već stajao do mene sa kutijom i čekao da izvadim srce, držao je plastičnu kutiju duboku da bih stavio srce u nju. Onda su počeli sa tečnostima da sipaju u tu kutiju, bilo je tri flaše tečnosti koju smo mi sipali unutra. To su tri različite tečnosti. One se sipaju, kako su nam rekli, da se održi svežina srca, da ne propadne.

Unutra u frižideru je bila rupa unutar frižidera, rupa taman za tu kutiju, a plave boje su bile kutijice, plave boje sa ledom u dnu frižidera i bile su unutra kao plastični gumeni elastični držači da se zategne i pričvrsti kutija sa srcem kad se stavi unutra da se kutija ne pomera, da se fiksira.

Nakon toga sam ja otišao da se operem i promenim uniformu. Nisam znao gde mi je glava zbog svega šta sam doživeo.

Tužilaštvo, Karla, Marti

"Hteo bih da preciziram jednu stvar: ovu istragu nije započeo Dik Marti. Tužilaštvo za ratne zločine vodi predistražni postupak u predmetu 'Trgovina organima' još od 2008. godine. Međutim, intenzivno počinjemo istragu posle pojave knjige bivše tužiteljke Haškog tribunala Karle del Ponte *Lov, ja i ratni zločinci*, u kojoj smo našli potvrdu naših već postojećih sumnji. Zajedno sa Čakom Sudetićem, poznatim američkim novinarom, 'istraživačem zločina', ona je u javnost iznela frapantne indicije da su zarobljenim Srbima, Romima, ali i 'nelojalnim Albancima' u zatvorima OVK na severu Albanije vađeni organi da bi se za basnoslovnu zaradu prodavali bogatim kupcima. Dik Marti se u celu priču uključuje tek nakon našeg povratka iz Albanije gde sam pokušao da u direktnom kontaktu sa albanskom tužiteljkom Inom Rama zatražim pomoć u dostavi informacija, dokaza i podataka. Tražio sam od nje da zajednički radimo na rasvetljavanju ovih slučajeva i da ispitamo lokalitete za koje imamo informacije da su masovne grobnice. Tužiteljka Rama nas je profesionalno primila, obećala saradnju, da bi, potom, u avionu na povratku u Beograd, stigla vest da je albansko ministarstvo pravde odbilo da sarađuje. Dika Martija, specijalnog izvestioca Parlamentarne skupštine Saveta Evrope, obavestili smo o saznanjima do kojih smo došli i on je nastavio svoje istraživanje, sa svojim saradnicima."

stručnjake s ciljem da nam kažu da li je sve moguće izvesti onako kako svedok priča, pri čemu ne treba mešati transplantaciju i ovu intervenciju, gde je jedino važno da se uzme organ i da se bezbedno spakuje. Iskaz ovog svedoka zapisan je na 40 strana, i u njemu se pominju i neki drugi događaji koje u ovom trenutku ne mogu da podelim sa javnošću, u interesu istrage. Sve je to proverljivo. Utvrdili smo da jeste bio pripadnik OVK, proveravali smo lokalitete, ljude, događaje, kako bismo se uverili da je sve što je rekao tačno. Proverom tog iskaza utvrdili smo njegov kredibilitet, kao i tačnost svih podataka koje je naveo.

Možete li reći nešto o putevima istrage koji su vas doveli do ovog svedoka?

Nemoguće je da bilo šta o tome kažem, jer na taj način svedok može biti ugrožen.

Čuli smo da je već nekoliko puta bilo pokušano njegovo ubistvo, i stekao se utisak da se on sam vama prijavio kako bi se spasao. Postoje li i drugi slični slučajevi, još neki svedoci koji mogu doprineti istrazi?

Tačno je da je ovaj svedok bio životno ugrožen i njegova lična bezbednost je bio njegov, tako da kažem, ključni "lični okidač" da nam se obrati. Postoji još nekoliko svedoka u ovom predmetu čiji su iskazi validni, ali nijedan ne govori o medicinskoj proceduri vađenja organa iz tela zarobljenika. U tome je najveća vrednost ovog iskaza, to je bila važna karika koja je nedostajala u ovoj istrazi, o čemu je govorio i Dik Marti. Drugi svedoci su takođe doprineli da se rasvetli ovaj slučaj, ali su oni bili u poziciji ljudi koji su predstavljali logističku podršku izvršiocima ovih monstruoznih radnji.

Pažljivijem posmatraču ne može promaći to da se objavljivanje informacija o trgovini ljudskim organima na Kosovu ponekad poklapa sa važnim događajima novije kosovske istorije. Tako se izveštaj Dika Martija pojavio samo nekoliko dana posle prvih kosovskih izbora nakon proglašenja nezavisnosti, u decembru 2010, a iskaz zaštićenog svedoka na dan ukidanja nadgledane nezavisnosti. Da li je reč samo o koincidenciji?

Zaista je potpuna slučajnost da se objavljivanje iskaza zaštićenog svedoka poklopi sa datumom ukidanja nadgledane nezavisnosti. Apsolutno nismo imali tu nameru, a inače kad se objavljuju ovakve informacije, za njih, praktično, nikad nije pravo vreme. To je moje lično iskustvo tužioca. Hteli smo već početkom jula da je objavimo, pa iz tehničkih razloga nismo mogli, kasnije su se pojavili i drugi razlozi, ali oni nikako nisu političke prirode.

U novembru prošle godine, glavni tužilac specijalnog istražnog tima EU za ispitivanje navoda o trgovini ljudskim organima na Kosovu, Klint Vilijemson, započeo je istragu u Albaniji. Da li ste upoznati sa rezultatima te istrage i kako ocenjujete njen tok?

Vilijemson je do detalja upoznat sa izjavom zaštićenog svedoka. Očekujem da proveri ovaj iskaz. Mi njemu verujemo i ostvarujemo odličnu saradnju. Izjavu svedoka smo obelodanili, i to samo jedan njen mali deo, jedan procenat onoga što nam je rekao i to onda kada sam procenio da istragu time ni na koji način ne mogu da ugrozim. Javnost nam je i do sada bila jedini saveznik i mi od nje nemamo šta da krijemo.

S druge strane, želimo da na ovaj način podstaknemo istragu. Već imamo iskustva sa zataškavanjem. Na primer, jedva smo došli do UNMIK-ovog izveštaja sa terena iz 2004. – znali smo da postoji, ali kada smo ga zatražili, odgovorili su nam da nemaju ništa. Na neki volšeban način kasnije su ipak pronašli taj izveštaj i mi smo ga preko naših kanala dobili. Reč je o dokumentaciji iz 2005. godine u kojoj se govori o UNMIK-ovoj istrazi o otmicama i zločinima nad srpskim stanovništvom 1999. godine, trgovini ljudskim organima i visokim albanskim zvaničnicima za koje se sumnja da su bili umešani. Bilo je i drugih pokušaja zataškavanja. Materijal koji govori o tome šta je pronađeno u Žutoj kući rutinski je uništen. To se, inače, ne radi kada je reč, pravno rečeno, o "živim predmetima", a Žuta kuća jeste bio "živ predmet", pa je ipak uništen. Naš je cilj da se ovo saznanje ne zataška, a da se izjava ne politizuje niti koristi u bilo koje druge svrhe osim u svrhu istine i pravde.

Kakva je vaša veza sa međunarodnim timom istražitelja, da li su oni dužni da i vama saopštavaju neke rezultate istrage ili samo Savetu bezbednosti UN-a?

Klint Vilijemson ima mandat Evropske unije, koja ga je i postavila za šefa Specijalnog istražnog tima. Mi to uvažavamo. Posebno imajući u vidu dobru saradnju sa Euleksom u predmetima ratnih zločina, koja iz dana u dan kvalitativno i kvantitativno napreduje. Mi smo spremni na saradnju sa svima onima kojima je stalo do istine. Nisu iz Vilijemsonovog tima dužni da nas izveštavaju, osim ako žele da to učine kolegijalno.

Dakle, Vilijemson je u potpunosti upoznat sa iskazom zaštićenog svedoka?

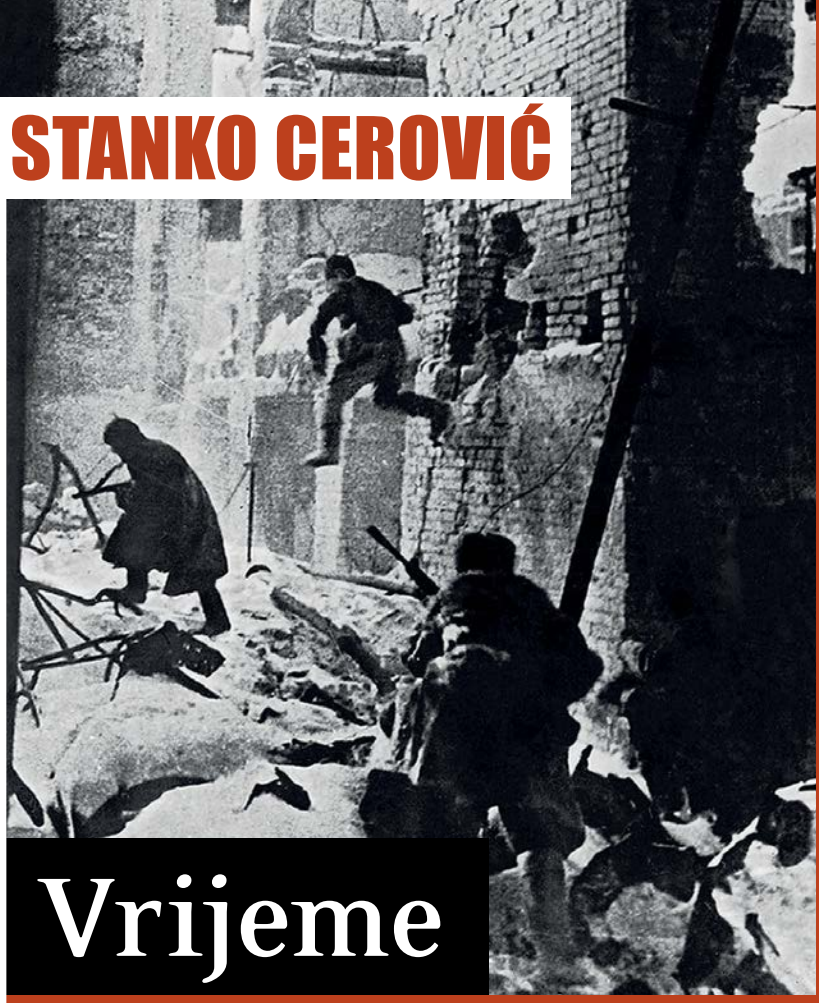
Jeste. Verujem da je on odgovoran tužilac koji će istražiti ovaj slučaj do kraja i spreman sam da mu "predam štafetu", da nastavi istragu sa ovim svedokom, da proveri ove navode i ne samo on već i svi zainteresovani tužioci, a trenutno ih ima u šest zemalja koje se direktno interesuju za ovaj slučaj.

Objavljivanje iskaza zaštićenog svedoka može imati jak efekat u srpskoj javnosti...

Efekat će nesumnjivo biti jak u srpskoj javnosti, ali ja sam se na ovaj način obratio i međunarodnoj javnosti, jer nas iskustvo o kojem sam vam govorio opominje. Već čitam napade na nas, pokušaje devalvacije i diskreditacije svedoka, ali to je nešto na šta smo računali, to su provereni metodi kada nešto želi da se zataška. Da svedok nije kredibilan ne bi bio životno ugrožen, sa tim moramo da računamo svi. Mi podržavamo pregovore i razgovore na najvišem političkom nivou i smatramo da se ovakva, otvorena pitanja, moraju uzimati u obzir i da se na tom nivou mogu najbolje rešiti. Iskustvo Srbije sa Hrvatskom je u tom smislu dragoceno. ◂

Ivana Milanović Hrašovec

STANKO CEROVIĆ

Vrijeme je krv

UMJETNIK U CIVILIZACIJI SMRTI

VREME

U izdanju Nedeljnika "Vreme": nova knjiga Stanka Cerovića Vrijeme je krv – Umjetnik u Civilizaciji Smrti.

Potražite u vašoj knjižari

Sve što dopire do moga mozga svedoči o vremenu bankrota. Sefovi su prazni. Iskustvo me uči da u takvim okolnostima prvo skidaju skalp pripadnicima moga plemena. Na polici u tvrđavi u Jejlu, Džeronimova lobanja se još nada promjenama. Biće rata. Biće gore nego ikad. Zvijer je ranjena.

Distribucija: Krug commerce

e-mail: krug.avala@sbb.rs

Tel: 011/240-1433

NEMA SE – NE MOŽE SE: Mlađan Dinkić i Ivica Dačić
Foto: Tanjug

Pokloni se i počni

Seci uši, krpi...

Vlada Srbije usvojila paket mera za stabilizaciju javnih finansija i predlog rebalansa budžeta. Povećan porez na potrošnju, dobit i akcize, a ukinuto 130 parafiskalnih nameta privredi

Vlada Srbije odlučila je u ponedeljak da predloži Skupštini povećanje poreza na dodatu vrednost sa sadašnjih 18 na 20 odsto. Ipak, trgovci hranom i ostalim robama koje su proglašene strateški važnim i na koje se do sada plaćao PDV od osam odsto neće imati argumenata da, pod izgovorom većih nameta države, podižu cene. Na te proizvode, naime, PDV ostaje na dosadašnjih osam odsto. U okviru mera stabilizacije javnih finansija, Vlada menja i akciznu politiku. Povećavaju se, tako, nameti na dizel gorivo i tečni naftni gas. Najlošije će, ipak, proći pušači. Od oktobra će, naime, akcize na cigarete biti deset dinara više nego do sada. Porez na dobit firmi se uvećava sa 10 na 12 odsto, a na dividende i prihode od kamata sa 10 na 15 odsto.

Država ovim merama, kako je u ponedeljak naglasio i premijer Ivica Dačić, namerava da do kraja godine obezbedi za budžet dodatnih 16,7 milijardi dinara. Kada se na to dodaju uštede na postojećim rashodima od 6,7 milijardi dinara, u koje spada i smanjivanje plata državnih funkcionera na maksimalnih 162.000 dinara – ovogodišnji, inače rekordan minus budžeta, smanjuje se za oko 26,2 milijarde dinara. Efekat će naredne godine, očekuje se, biti i veći.

"Naredne godine uštede će biti oko milijardu evra. To podrazumeva drastične rezove smanjenjem nepotrebnih troškova države, između ostalog i ukidanje raznih agencija, direkcija i fondova", rekao je u ponedeljak premijer Ivica Dačić, predstavljajući predlog rebalansa budžeta i prateće mere konsolidacije o kojima će se Skupština izjasniti naredne nedelje.

Paralelno sa uštedama, Vlada će, tvrdi premijer, raditi i na strategiji razvoja koja će omogućiti privredni rast i rast zaposlenosti.

Ove mere nastale su u iznudici, bile su očekivane i služe konsolidaciji državnih dubioza, nekako su zgodno pale baš na dan tehničkih pregovora sa misijom MMF-a i nikog nisu iznenadile. Ono što se od ove vlade očekuje, kao

Poželjan dogovor sa MMF-om

"Vlada Srbije zainteresovana je da počne razgovore o novom aranžmanu sa Međunarodnim monetarnim fondom, koji bi stupio na snagu zajedno sa usvajanjem budžeta za 2013. godinu", rekao je u ponedeljak ministar finansija i privrede Mlađan Dinkić. Srbiju bi, tvrdi Dinkić, zanimala dva tipa aranžmana, od kojih je prvi obezbeđenje direktne pomoći budžetu.

"Ako ne napravimo dogovor o direktnoj budžetskoj podršci, zadržali bismo se na aranžmanu iz predostrožnosti, jer ne bismo tražili novac za finansiranje inače velikih deviznih rezervi centralne banke", kategoričan je ministar finansija.

Ovo je kriza svih nas

U uvodnom izlaganju na konferenciji za štampu, premijer Ivica Dačić je rekao da je kriza duboka i da nije samo Vladina nego je kriza celog društva. "Ovo je naša kriza", rekao je Dačić i pozvao sve građane da doprinesu zaustavljanju propadanja Srbije. Nabrajajući s kim se sve proteklih dana sastao i koje je savete osnovao, Dačić je pominjući privrednike rekao da im je pružio šansu da "kao što su znali da rade za sebe, sad treba da pokažu kako znaju da rade za državu i narod". Pozivajući se na svoje 12-godišnje iskustvo u državnoj upravi, Mlađan Dinkić je rekao da je situacija bila teža samo decembra 2000. godine, da je siguran da će isto ustanoviti i MMF i da bi Srbija, ukoliko ništa ne bi preduzela na konsolidaciji javnih finansija, za godinu-dve bila Grčka. "Ili će kriza uništiti Srbiju ili će Srbija uništiti krizu. Nema trećeg. Moj zadatak je da ova država ne bude ni blizu bankrota i ja ću to uraditi, jer me je ovaj čovek zato postavio na ovo mesto", rekao je Dinkić pokazujući na Dačića. On je dodao da će usvojenim antikriznim programom radikalno biti smanjen deficit. Zaduživanje će biti samo usporeno, a rast javnog duga biće kompletno zaustavljen 2014.

što bi se očekivalo i od svake druge, jesu mere za privredni oporavak Srbije.

"Otpuštanja u javnom sektoru neće biti, ali će plate i penzije u narednih šest meseci rasti u skladu sa realnim mogućnostima, a ne planiranim tokom", otkrio je u ponedeljak premijer Dačić. Sledećeg utorka biće isplaćena prva rata od 4000 dinara za više od 518.000 najugroženijih penzionera. Njima će, inače, u četiri rate, biti isplaćeno ukupno 16.000 dinara.

Ministar finansija i privrede Mlađan Dinkić podsetio je da su za pokrivanje budžetskog deficita i otplatu javnog duga ove godine potrebne 4,4 milijarde evra, a samo za plaćanje kamate na ranije uzete kredite troši se tri puta više nego na kompletan agrarni budžet.

Kako bi rasteretila privredu u uslovima krize, Vlada će, kroz izmene Zakona o budžetskom sistemu, ukinuti oko 130 parafiskalnih nameta i taksi. Tako neće biti naplata firmarina i šumarina. Uvodi se i pravilo da ubuduće ne može biti naplaćena taksa ukoliko neki državni organ traži dokument koji izdaje neki drugi državni organ.

"Izmenama zakona o PDV-u, biće omogućeno svim malim i srednjim preduzećima, a takvih je oko 86 odsto od svih PDV obveznika, da od 1. januara ovaj porez plate tek kada naplate robu", kaže Mlađan Dinkić. Istovremeno, cenzus za obavezan ulazak u sistem PDV-a se podiže sa četiri na osam miliona dinara, što će brojnim malim privrednicima omogućiti da biraju između PDV sistema ili paušalnog oporezivanja. Velika novina je i to da će prvi put u građevinarstvu PDV plaćati investitori, a ne izvođači radova.

Dinkić navodi da se, po prvi put, uvode kazneni penali i za državu.

"Ako država kasni sa povraćajem PDV-a privrednicima, platiće zateznu kamatu od 20 odsto", ističe ministar.

Dinkić navodi da se izmenama zakona ukida sopstveni prihod raznih agencija i fondova koji važe za direktne budžetske korisnike. Izuzetak ovde predstavljaju sudovi, koji će i dalje moći nezavisno da naplaćuju takse.

Najavljene mere, po planu Vlade, trebalo bi da omoguće obaranje deficita sa 7,1 odsto na 6,7 odsto BDP-a do kraja godine, kako bi tokom 2013. bio sveden na četiri odsto. Očekuje se i usporavanje rasta javnog duga. Mere su socijalno odgovorne u pogledu zaštite najugroženijih slojeva stanovništva. ◂

Dokumentacioni centar "Vreme"

PDV u Evropi

Mađarska	27	Češka	20
Danska	25	Slovenija	20
Švedska	25	Bugarska	20
Hrvatska	25	Albanija	20
Rumunija	24	Srbija	20
Grčka	23	Francuska	19,6
Poljska	23	Nemačka	19
Portugal	23	Makedonija	18
Letonija	22	Španija	18
Litvanija	21	Malta	18
Italija	21	Crna Gora	17
Belgija	21	Kipar	17
Austrija	20	Luksemburg	15
Estonija	20		

IZVOR: EVROSTAT

Ko je izuzet

Direktoru Agencije za kontrolu letenja, predsedniku i članovima Fiskalnog saveta, Državnoj revizorskoj instituciji, zaposlenima u Narodnoj banci Srbije, javnim preduzećima koja imaju konkurenciju, pilotima i ostalom letačkom osoblju, kao i IT-stručnjacima neće biti ograničena plata Zakonom o utvrđivanju maksimalne zarade u javnom sektoru, koji je juče zajedno sa rebalansom budžeta za 2012. godinu i još 11 zakona usvojila Vlada Srbije.

Dakle, nije nezakonito da njihove plate budu deset i više puta veće od prosečne plate u Srbiji, ali dok se stalno poziva na stezanje kaiša građanima, nije moralno, rekao je premijer Ivica Dačić na konferenciji za štampu. On je dodao da isto tako nije nezakonito da strane banke iz Srbije, koja propada, iznesu 1,5 milijardi evra profita, ali je društveno neodgovorno.

Maksimalna plata u javnom sektoru ubuduće će iznositi 162.000 dinara mesečno bez minulog rada. Toliku platu sada ima republički sekretar za zakonodavstvo i to je najveća plata u državnoj upravi.

U narednih godinu dana penzije i plate u javnom sektoru neće moći da rastu planiranim tempom, nego će morati da dođe do realnog usklađivanja, rekao je Dačić. Tako će biti povećane za dva odsto u oktobru ove i dva odsto u aprilu sledeće godine, da bi se njihova indeksacija u skladu sa fiskalnim pravilima nastavila oktobra 2013.

Ako sve bude u redu, svaki od 518.750 penzionera sa penzijom ispod 15.000 dinara, sledećeg utorka će primiti prvu ratu u iznosu od 4000 dinara kao deo 13. penzije od 16.000 dinara. "Republika Srbija jednako tretira sve svoje građane, pa sam gradonačelnika Đilasa obavestio da mi želimo da platimo 13. penziju i za beogradske penzionere", rekao je ministar finansija i privrede Mlađan Dinkić. Povećane su i akcize. Najviše na cigarete, jer su mnogo niže od onih u Evropi. Posle povećanja akcize na cigarete 1. oktobra ove godine, namet na ove proizvode biće povećan za dva dinara 1. jula sledeće godine.

Akciza na bezolovni benzin neće biti povećana, a na dizel hoće, ali će od povećanja biti izuzeto gorivo za javni prevoz i transport, uključujući taksiste i kamiondžije. Ubuduće će takse moći da uvodi samo Vlada Republike Srbije. Izmenama Zakona o republičkim administrativnim taksama i Zakona o lokalnoj samoupravi juče su ukinute 74, a na sednici u petak biće ukinuto još pedesetak taksi. Građani više neće morati da plaćaju taksu kad im jedan državni organ traži dokument koji izdaje drugi državni organ. Preduzetnicima i malim firmama biće ukinuta taksa za firmarinu i isticanje reklama. Lokalne takse na registraciju vozila biće ograničene na 2000 dinara. Zbog neizdavanja fiskalnog računa firme ubuduće neće biti zatvarane kao dosad, nego će im se izricati novčana kazna.

Cene hrane

Suša, "živa vaga" i veliki igrači

Žetva pšenice je bila vrlo pristojna, suncokret i soja "omanuli" su 20 do 30 odsto, šećerna repa takođe, jedino je kukuruza skoro upola manje od uobičajenog roda, mada za domaće potrebe sasvim dovoljno. Kako god, domaćih ratarskih proizvoda je za prehranu ljudi i stoke dovoljno, jedino je pitanje koliko će šta da košta. A da je đavo odneo šalu već se vidi po cenama mesa

Ko se seća, seća se, ko se ne seća, evo kako je bilo: beše žešća suša, žetva/berba mršava, gorele su šume na sve strane, otkup žitarica ograničavan je opštinskim, regionalnim i republičkim međama, šećer i ulje, doduše i kafa i deterdženti promovisani su u "deficitarne proizvode", meso je bilo skupo kada ga je bilo, ali jeftinije nego što će biti sledećeg dana ako ga bude, beše i restrikcija u snabdevanju električnom energijom, koje će, kao i nestašice nabrojanih proizvoda, potrajati sledeće dve decenije, a inflacija je započela nezadrživi rast – sa 15 na 20 odsto, sa 20 na 30 i tako redom.

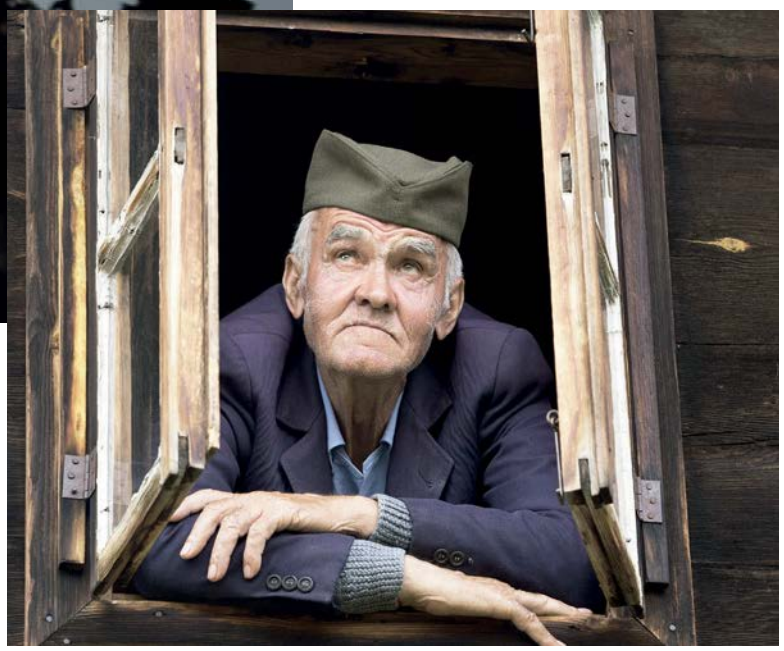
Ne može se reći da je baš sve isto, ali liči: zejtina je u prodavnicama sve manje, u nekim megamarketima ga povremeno i nema, dotur šećera, već tradicionalno u vreme "stavljanja" zimnice prigušen je, po medijima se spinuje priča o neminovnoj "korekciji" cena, što će reći poskupljenju osnovnih životnih namirnica: mesa i mesnih prerađevina, što je već oho-ho poskupelo, a kako se najavljuje, biće još skuplje. Isto je i sa mlekom i mlečnim proizvodima, jajima, testeninama... Sve je to, kažu, zbog suše, koja nije lokalna, već globalna pojava, pa je cena žitarica na svetskim berzama u stalnom porastu, a cena žitarica, uz cenu nafte, determinanta je ceni hrane uopšte: zbog toga je hrana u Srbiji poskupela, a poskupeće opet.

Zvuči logično: kad nečega ima malo, mora da bude skuplje. Pitanje je samo šta znači "malo": žetva pšenice je bila vrlo pristojna, suncokret i soja "omanuli" su za reda 20 do 30 odsto, šećerna repa takođe, jedino je kukuruza skoro upola manje od uobičajenog roda, mada za domaće potrebe sasvim dovoljno. Neće ga, istina, biti za izvoz, a Srbija je među deset najvećih izvoznika kukuruza u svetu, što bi moglo da se broji u "dobro", da u stvari nije suprotno: Srbija ima viška kukuruza za izvoz zbog naopake agrarne politike koja favorizuje ratarstvo na uštrb stočarstva, pa je stočarska proizvodnja spala na svega četvrtinu agrarne proizvodnje uopšte. Inače, 50 odsto stočarske proizvodnje je donja granica održivosti: sve ispod toga je "bula".

Da je đavo odneo šalu, vidi se po cenama mesa, ne (samo) zbog toga što je sve skuplje i skuplje, nego što se u maloprodaji cena svinjetine približila cenama junetine, a "živa vaga" svinjetine je i pretekla junetinu, što je znak ozbiljnog poremećaja. Proizvodnja goveđeg mesa, naime, skuplja je od proizvodnje svinjskog, jer turnusi su duži, a prirast manji. Međutim, ponuda goveda za klanje je povećana, pre svega zbog cena stočne hrane: u jeku je pokolj goveda, čak i muzara u punoj laktaciji, čije će se posledice osetiti tek kad bude okončan.

UREDBE, NALOZI, RAZMIŠLJANJA: Kako god, domaćih ratarskih proizvoda je za prehranu ljudi i stoke dovoljno, jedino je pitanje koliko će šta da košta. Recimo, meso: ako je reper berzanska cena žitarica, koštaće mnogo,

POGLED PREMA NEBU: Teške posledice suše
Foto: Vreme

finansijski nedovoljno moćni da skole trajne ugovore, pa žitarice kupuju na berzi. Međutim, Srbija je izvoznica hrane: poljoprivreda je, uostalom, jedina privredna grana ove zemlje koja u prekograničnom prometu ostvaruje suficit, ali se ipak cena hleba pravljenog od pšenice koja je u leto plaćena 18 ili 20 dinara, u jesen obračunava prema trenutnoj ceni pšenice negde tamo u svetu, recimo 30 dinara za kilogram. To je, kažu, tržišna privreda. Nije nego.

Da bi se (enormna) poskupljenja predupredila, Vlada Srbije je donela "Uredbu o privremenom kvantitativnom ograničenju izvoza određenih, odnosno upućivanja određene vrste robe" – soje, kukuruza i šećerne repe. Ono "kvantitativno", kao i "ograničenje" u nazivu uredbe nepotrebno je: kvote doduše jesu određene – "nula" tona ove robe može da pređe granicu do 31. decembra ove godine, što će reći da je izvoz do Nove godine zabranjen, a ne ograničen.

Ministar spoljne i unutrašnje trgovine i telekomunikacija Rasim Ljajić obrazložio je donošenje ovakve uredbe konstatacijom da je cena ama je nejasno kojim povodom je cena žitarica u Čikagu relevantna za ovdašnje cene mesa na primer, kad ona nema nekog značajnijeg uticaja na cene mesa u Americi. Procena je, naime, da će katastrofalni prinos kukuruza u Americi na cene hrane uticati sa svega tri do pet odsto. Nije to bez razloga: svega deset do 15 odsto žitarica prođe kroz berzu, sav ostali promet obavlja se na bazi dugoročnih ugovora: zbog toga u Americi loša žetva ima tako mali uticaj na cenu hrane, dok na one koji svoju proizvodnju nemaju, utiče i te kako, a pritom su šećerne repe, suncokreta i soje "dovoljno visoka" i da ratari, uprkos umanjenom prinosu od 20 do 40 odsto "neće štetovati", a da "mi moramo da obezbedimo, kao što su i druge zemlje činile, stabilnost tržišta za ove osnovne namirnice".

Vlada je "radi stimulacije poljoprivredne proizvodnje i ublažavanja posledica velikih suša u Srbiji", naložila Republičkoj direkciji za robne rezerve da "izvrši robnu razmenu" 9,1 milion tona mineralnog đubriva za merkantilnu pšenicu i kukuruz sa "fizičkim licima, nosiocima poljoprivrednih gazdinstava, zemljoradničkim zadrugama i ovlašćenim skladištarima".

U Robnim rezervama, kaže Ljajić, trenutno ima oko 209.000 tona pšenice, što je zadovoljavajuće, kao i oko 79.000 tona kukuruza, s tim da otkup tih žitarica i dalje traje, a Vlada će, najavljuje, da otkupi oko 200.000 tona merkantilnog kukuruza. "Intervenisaćemo sa merkantilnim kukuruzom iz Robnih rezervi, a za uzvrat ćemo tražiti da tu količinu kukuruza vrate isporukom mesa, kako bi se stabilizovala ponuda i cena mesa."

Vlada razmišlja i o interventnom uvozu osnovnih životnih namirnica, nastavlja, pri čemu će taj uvoz biti oslobođen plaćanja carine, ali će ta mera biti doneta kasnije i zavisiće od situacije na tržištu, ali da "ta mera još nije doneta, a na spisku je od 15 mera koje će predložiti resorno ministarstvo".

Kako je Ljajić objasnio, te odluke Vlada donosi sa ciljem da obezbedi snabdevenost tržišta jestivim uljem i šećerom i pristupačnost cena prehrambenih proizvoda za sve potrošače, da je sve usmereno ka stabilnosti cena mleka, mesa, šećera, ulja i brašna, kao i odluka da do kraja godine ostane na snazi i Uredba o ograničenju marži.

DVOSTRUKI ARŠINI: Sve ove odluke Vlade, naročito pomenutu uredbu, onu o ograničenju izvoza, ratari su dočekali s negodovanjem: kažu da je to protivno tržišnoj privredi, da je reč o flagrantnom kršenju CEFTA sporazuma, da Vlada štiti monopoliste, "a svi znamo ko su monopolisti", te da će sva šteta od suše da se prevali preko njihovih leđa.

Zanimljivo je to pozivanje na tržišnu ekonomiju: kad je cena na Budimpeštanskoj ili Pariskoj berzi niža od one na koju računaju, onda ta cena nije reper, jer "njihove evropske kolege" imaju "tri puta veće subvencije", pa shodno tome mogu robu "jeftinije da daju", kad je viša od one koja se ovde nudi, onda jeste reper, a trebalo bi da bude i veća iz onog istog "subvencijalnog" razloga, nije im teško da blokiraju puteve da bi iznudili 100 evra po hektaru samo zato što taj hektar poseduju, bez obzira na to da li na njemu nešto i seju, jer "tako je u Evropu kojoj težimo", dizel gorivo po povlašćenoj ceni je neodgovarajuće, a i malo ga je, đubrivo koje se nudi u kompenzaciji ne valja... Ali valja da se nadoknadi šteta od suše, da se uplati 100 evra za svaki posedovani hektar, a da pritom cena proizvoda bude viša od one koja se nudi, kolika god da jeste.

PUSTOŠ NA POLJIMA: Suša u regionu

Foto: Vreme

Malo od svega navedenog pije vodu: Uredbom o kojoj je reč izvoz kukuruza nije ograničen, sistem subvencionisanja poljoprivredne proizvodne u EU nije "traka hektar – traka pare", gorivo nije regresirano, svi plaćaju PDV, a eventualnu štetu od suše/grada/poplave pokriva osiguranje koje se prethodno uplati. Uostalom, kako Zemljoradnička zadruga Poljokop, iz Lalića kod Odžaka bez dinara subvencija ostvaruje profit, isplaćuje redovno zarade zaposlenima i namiruje sve poreze i doprinose? Prosto: ne kukaju i ne blokiraju puteve, nego rade.

IPAK: Nije tajna da su donošenje Uredbe inicirali "veliki igrači" – prerađivači šećerne repe, suncokreta, soje... Prosto, žetva jeste slabija, jedva da se kapaciteti popune, a reč je o stabilno profitabilnom poslu: kako je u komšiluku još teže i radi su da plate više nego ovi ovde, zabrana izvoza je "ko kec na jedanaest".

Recimo, iako su joj kvote za izvoz šećera u Evropsku uniju bitno smanjene, pa je jedna šećerana, od ukupno tri, prestala sa radom, Hrvatska i dalje nema dovoljno svojih sirovina da "nahrani" preostale kapacitete: nema dovoljno ni kad je godina "dobra" – godinama unazad šećerna repa iz Srbije se izvozi u Hrvatsku, a sad još ova suša... Budući da je cena šećera u Evropskoj uniji fiksirana, pitanje je kako se hrvatskim šećeranama isplati da šećernu repu plaćaju više od domaćih šećerana, a da ga izvoze po istoj ceni kao i ove naše.

Zabrana izvoza šećerne repe slobodno može da se čita kao zabrana izvoza u Hrvatsku. Šećerna repa, neka bude rečeno, na berzama se ne kotira, niti je roba kojom se trguje "preko mora", kao što se trguje zrnevljem – pšenicom, kukuruzom, sojom, a hrvatske šećerane su odmah tu, koliko da se Dunav pređe.

Slično je i sa suncokretom: Srbija ima respektabilnu proizvodnju suncokreta, prerađivačke kapacitete koji daleko premašuju domaće potrebe, pogotovo otkad je proradila uljara u

Šidu, izvoz ulja je, šta više, podržan subvencijama, a ove godine suncokreta je knap. Pritom, maloprodajna cena ulja u Srbiji je viša nego drugde u Evropi, za razliku od šećera, čija je cena, neka i to bude rečeno, bar za sada najniža u toj istoj Evropi.

Inače, Hrvatska je primer kuda vode visoke subvencije: u njihovom slučaju 300 evra "po hektaru" svima koji zemlju poseduju, a ratari su: Slavonija, nekada najbogatija regija u Jugoslaviji danas je najsiromašnija u Hrvatskoj, a ukupna poljoprivredna proizvodnja zadovoljava tek 40 odsto domaćih potreba.

SLUČAJ "SOJA": Od 2004. godine uzgoj genetski modifikovane soje u komercijalne svrhe izrikom je zabranjen: prosto – ne može. Ta zabrana, od kako je stupila na snagu, više je puta osporavana, ali je ipak opstala. I to je dobro: proizvodnja nemodifikovane soje je malo skuplja od one modifikovane, mora malo više da se radi, ali je njena cena veća nego ove druge, onoliko koliko je kupac spreman da plati. Kako je Srbija mala zemlja i ima ograničene zemljišne resurse, više se isplati malo više da se radi, ali i da se vajdi. Pitanje je samo ko vajdi: na berzama se kotira soja, bez obzira na to da li je ili nije genetski modifikovana, ona viša cena se postiže u direktnoj trgovini, a Soja-protein je nadaleko poznata kompanija po kvalitetu svojih proizvoda, po vrhunskoj tehnologiji i uopšte uzev.

U nedelji koja je prethodila donošenju Uredbe, ovu kompaniju pohodile su mnoge delegacije raznih nivoa – opštinskog, pokrajinskog, republičkog. Sa svakog prijema odaslata je po neka poruka: da je ova kompanija veća od trenutnih proizvodnih sposobnosti domaćih ratara – usput je u pogon pušten i novi prerađivački kapacitet vredan već koliko desetina miliona evra, da će zbog toga morati da se okrene uvozu, ali da ne brinemo, jer obezbeđen je uvoz garantovano genetski nemodifikovane soje. Istom prigodom, od vlasti je potvrđeno da bilo kakav kontakt sa GMO sojom, bila ona zrno ili sačma, ne dolazi u obzir. To što je izvoz soje ograničen/zabranjen i nije od neke važnosti, ali ovo sa uvozom jeste, sa uvozom sačme.

Naime, Srbija je jedina zemlja na svetu u kojoj je sojina sačma, inače nusproizvod prerade soje, skuplja od same soje. To bi, otprilike, bilo kao kad bi surutka bila skuplja od mleka, mekinje od pšenice, piljevina od rezane građe.

Apsurdno, ali je tako. Sojina sačma je, inače, stočna hrana, nezamenljiva je u modernom stočarstvu, važnija od kukuruza, ali je "evropske kolege" naših stočara kupuju znatno jeftinije, jer je sačma od genetski modifikovane soje, dok je ova domaća sojina sačma genetski nemodifikovana, a to je jako važno: tobož, ako se stoka hrani genetski modifikovanom hranom, to može da ima ozbiljne posledice po zdravlje stanovništva – svih nas.

Da li će "kilo mesa" koštati "kilo dinara", kako se najavljuje, teško je reći: ako ne bude domaćeg mesa, kao što je očigledno da ga neće biti, biće uvoznog, koje je i inače jeftinije, jer proizvodnja je jeftinija, a to što je to meso dok je bilo živo jelo genetski modifikovanu hranu, nije više od značaja. Značajno je da ova domaća soja ima sigurnog kupca.

Uzgred, po evropskim propisima meso koje je zamrznuto duže od šest meseci nije više za ljudsku upotrebu, a kod nas je taj period dvostruko veći, a cena će mu biti, sva je prilika, naspram domaće "žive vage".

Guvernerka Narodne banke Jorgovanka Tabaković najavila je da će inflacija ove godine biti veća od projektovane, ali da ne brinemo: ne mnogo veća od deset odsto. ◂

Zoran Majdin

Intervju: Aleksandar Konuzin, ambasador Ruske Federacije u Beogradu

Ne mogu da budem veći Srbin od vas

fotografije: Tanjug

Povlačenjem prvobitnog nacrta svoje Kosovske rezolucije u Generalnoj skupštini UN-a u septembru 2010. godine, čija je suština bila da "jednostrana secesija ne može biti prihvatljiv način za rešavanje teritorijalnih pitanja", Srbija je Rusiju stavila pred svršen čin. Za "jedinog strateškog partnera Srbije" to je bilo potpuno neočekivano. Rusija se zalaže za saradnju Srbije i Evropske unije, ali se protivi učlanjenju u NATO. Sudeći prema izjavama članova nove vladajuće koalicije, kao i prema prvim potezima srpskog rukovodstva, Srbija i Rusija će se "zaista" približiti i ući u kvalitativno novu etapu bilateralnih odnosa

PROŠLOG UTORKA PREMIJER Srbije Ivica Dačić u svom kabinetu se zvanično oprostio od dosadašnjeg ambasadora Rusije u Beogradu Aleksandra Konuzina. Istoga dana predsednik Srbije Tomislav Nikolić se po drugi put za samo tri meseca sreo sa predsednikom Rusije Vladimirom Putinom, ovoga puta u Sočiju. U trenutku kada Konuzinu ističe mandat čini se da odnosi između Beograda i Moskve odavno nisu bili tako srdačni i perspektivni: nakon što je Gasprom kupio NIS, uskoro treba da počne izgradnja Južnog toka kroz Srbiju, spominju se ruska ulaganja u železnicu, vojnu industriju, nova ulaganja u energetiku, krediti za uzdrman srpski budžet... Celokupna srpska kosovska politika nepriznavanja zasnovana je na podršci Rusije, zbog čega mnogi Srbi u Rusiji vide savezničku, bratsku zemlju. Istovremeno, prioritet Srbije je punopravno članstvo u Evropskoj uniji. U tome ambasador Rusije ne vidi nikakvu protivurečnost, eventualno članstvo Srbije u NATO-u, međutim, sasvim je druga stvar.

"VREME": S ruske strane mogle su da se čuju izjave o tome da se Rusija ne protivi uključenju Srbije u EU, ali su zabeležene i vaše izjave o tome da rusko-srpski sporazum o trgovinskoj i ekonomskoj saradnji neće važiti ako Srbija postane deo "briselskog sistema". Kako Moskva gleda na priključenje Srbije Evropskoj uniji?

ALEKSANDAR KONUZIN: Najvažnije za Rusiju je to da prijateljska Srbija bude jaka i prosperitetna država. U tom cilju trudimo se da sa njom razvijamo harmonične obostrano povoljne odnose. Polazimo od toga da što više prijatelja ima vaša zemlja, što su joj raznovrsnije veze, to bolje po nju. A samim tim je bolje i po Rusiju. Drugim rečima, ako je ulazak Srbije u Evropsku uniju povoljan po nju, to ne može protivurečiti interesima Rusije. Razume se, računamo na to da se saradnja sa Evropskom unijom neće odvijati na štetu rusko-srpskih veza. Srbija u potpunosti može imati povoljnosti i od saradnje sa Rusijom i od saradnje sa EU. A najbolja varijanta je ta da sva tri faktora imaju tesnu saradnju sa istovetnom korišću za sve. Upravo sam se za ovakvu konfiguraciju saradnje na sve moguće načine zalagao tokom svih godina svog boravka u Beogradu. Postoje konceptualne ideje u vezi sa ovim. Želeo bih da se te ideje pretoče u konkretne projekte sledeće generacije.

Vi niste skrivali svoje simpatije prema Srpskoj naprednoj stranci. Pored nje i DSS ima dobre odnose sa Jedinstvenom Rusijom. U junu 2009. izjavili ste da u Vladi Srbije "postoje protivnici razvoja rusko-srpskih odnosa". Da li će, po vašem mišljenu, nova vlada voditi drugačiju spoljnu politiku koja će Srbiju više da približi Rusiji?

Trudio sam se da negujem dobre odnose sa svim strankama koje su prijateljski nastrojene prema Rusiji. Takve partije su ovde u ogromnoj većini. Naravno, video sam da su pojedine partije spremne na dublju saradnju; one su se povezivale sa ruskim organizacijama, zastupale su stavove koji su, po mom viđenju, u većoj meri odgovarali nacionalnim interesima Srba. Uzvratio sam tim strankama odgovarajućim odnosom. Međutim, nikada nisam narušavao sasvim konkretna pravila ponašanja diplomate, koja su, između ostalog, regulisana međunarodnim pravom.

Što se tiče nove vlade, sudeći prema izjavama članova vladajuće koalicije, kao i prema prvim potezima srpskog rukovodstva, može se računati na to da će se naše zemlje zaista približiti, kao i da će ući u kvalitativno novu etapu bilateralnih odnosa.

Često se diskutuje i spekuliše o "ruskim strateškim interesima na Balkanu". Da li takvi interesi postoje, i ako postoje, koji su to interesi i kakvo mesto zauzima Srbija u ruskoj balkanskoj politici?

Interese Rusije na Balkanu diktiraju istorija i geografija. Ovde žive bratski nam slovenski narodi, prolaze prirodni putevi komunikacije sa Evropom, južnim državama. Rusija je vekovima težila ka ovom regionu. A Srbija je bila i ostala jedan od naših ključnih partnera na Balkanu.

Da li bi eventualno članstvo Srbije u NATO-u bilo protivno ruskim interesima na Balkanu?

Apsolutno jasno da. Alijansa sve češće izlazi iz okvira odbrambenih ciljeva kojima se deklariše, krši suverenitet država, međunarodno pravo. Najslikovitiji primer je NATO agresija

protiv Srbije 1999. god. Širenje ovog vojno-političkog bloka ne korespondira sa savremenim izazovima i pretnjama, osnažuje nedostatak jedinstvene i podjednake bezbednosti u Evropi.

Značajan segment srpsko-ruskih odnosa je energetski paket, a u okviru njega međunarodni projekat "Južni tok". Najavljuje se početak njegove izgradnje. U takozvanom bližnjem zarubežju, pogotovu u Ukrajini, vidljiva je ljutnja i protivljenje tom projektu. Da li će na razvoj tog projekta uticati dinamika takozvanog "gasnog rata" između Rusije i Ukrajine?

Realizacija projekta "Južni tok" biće sprovedena u skladu sa postojećim međunarodnim ugovorima, kao i u skladu sa tehničkim planovima koji su u izradnji. Poslovni pregovori sa drugim državama, koje ne učestvuju u ovom projektu, odvijaju se u skladu sa svojom komercijalnom, geografskom, istorijskom logikom.

Ruski Gasprom već četrdeset godina sarađuje s italijanskom kompanijom ENI, a ta saradnja je predstavljala i kičmu projekta "Južni tok". Kako Rusija gleda na intenziviranje privredne saradnje Italije i Srbije, koja takođe ima dugu istoriju? U tom kontekstu, da li će, po vašoj prognozi, rusko tržište biti otvoreno za uvoz Fijatovih automobila proizvedenih u Kragujevcu na osnovu Sporazuma o trgovinskoj i ekonomskoj saradnji?

Kao što sam vam rekao, ono što je dobro za Srbiju – dobro je i za Rusiju. Mi vašoj zemlji želimo mnogo uspeha u obostrano korisnom partnerstvu sa našim zajedničkim italijanskim prijateljima. A još ako uspemo da ostvarimo zajednički trilateralni projekat, to će biti fantastičan primer savremene tehnologije saradnje. Za sada nisam čuo da se vode pregovori o uvozu "fijata" koji se proizvode u Srbiji u skladu sa našim sporazumom o slobodnoj trgovini.

Da li su tačne vesti o zainteresovanosti ruskih kompanija za Železaru Smederevo?

Interesovanje postoji. U toku je tehničko proučavanje projekta.

Predsednik Putin je nedavno odobrio izdvajanje novca za uređenje Ruskog nekropolja u Beogradu na kome su sahranjeni mnogobrojni "beli Rusi", koji su se posle Oktobarske revolucije sklonili u Srbiji. Kako napreduje taj projekat? Od kakvog je značaja taj segment kulturne saradnje za srpsko-ruske odnose?

Projekat se finansira iz nevladinih fondova. Za nas on ima veliki simbolični i istorijski značaj. Ovde su sahranjeni mnogi istaknuti ljudi Rusije. Među njima su stotine generala, oficira, redova koji su ratovali tokom Prvog svetskog rata, a među njima su i oni koji su branili Beograd 1914–1915. god. Na groblju su sahranjeni poznati delatnici ruske kulture, nauke, crkve. Projekat je u fazi realizacije. Očekujemo da ove jeseni bude osveštana prva od četiri restauriranih parcela. "Ruska nekropola" za nas takođe predstavlja spomenik zajedničkog kulturno-istorijskog nasleđa Rusa i Srba. Rusi, sahranjeni na ovom groblju, dali su značajan doprinos razvoju Srbije u periodu između dva svetska rata u prošlom veku. Dovoljno je reći da zdanja koja su izgrađena prema projektima ruskih arhitekata predstavljaju ukras gradskog pejzaža Beograda, kao i mnogih drugih gradova u Srbiji.

Prilikom posete predsednika Rusije Medvedeva Beogradu snažan akcenat je stavljen na zajedničku borbu protiv fašizma. Da li se ta istorijska epoha potiskuje iz sećanja novih generacija?

Veoma mi je drago što je tokom godina mog boravka u Srbiji u ovu zemlju na državnom nivou vraćena tradicija obeležavanja Dana pobede u Drugom svetskom ratu i godišnjice oslobođenja Beograda od fašističke okupacije. Srbi ne treba da zaborave da je Jugoslavija država-pobednica u najsurovijem, najnečovečnijem ratu. Drago mi je i što se uoči stogodišnjice izbijanja Prvog svetskog rata utemeljuje nova tradicija, i to na najvišem nivou – sećanje na poginule Srbe i Ruse, na sve one koji su izgubili živote, uhvaćeni među žrvnjeve Velikog rata. Smatram da tema požrtvovanog junaštva srpskog naroda, njegovih istorijskih podviga mora postati jedan od činilaca podizanja patriotske svesti, o čemu sada govori novo srpsko rukovodstvo.

Vi ste u Srbiji postali čuveni po rečenici "Ima li ovde Srba?" na panelu o globalnim bezbednosnim izazovima 15. septembra prošle godine, koju je otvorio tadašnji predsednik Boris Tadić. To se tumačilo kao oštra kritika politike predsednika Tadića. Šta na spoljnopolitičkom planu zamerate prošloj vladi?

Nemam nikakve direktive, niti namere da ►

Susret na vrhu – Nikolić i Putin u Sočiju

Predsednik Srbije Tomislav Nikolić je, na poziv ruskog predsednika Vladimira Putina, 11. septembra bio u radnoj poseti Rusiji. Razgovori su vođeni u letnjoj rezidenciji ruskog predsednika u Sočiju.

Putin je primetio da je došlo do zastoja u trgovinskoj razmeni dve zemlje u protekloj godini.

Nikolić se zahvalio ruskom predsedniku na pozivu na sastanak i objasnio da je do zastoja u trgovinskoj razmeni došlo zbog izbora i pregovora o vladi u Srbiji u maju ove godine, ali da su posle izbora kontakti ponovo intenzivirani.

Nikolić je pozvao Putina da prisustvuje otvaranju radova na deonici gasovoda "Južni tok" koja prolazi kroz Srbiju.

"Očekujem da počnu radovi na 'Južnom toku' kroz Srbiju. Predstavnici Rusije i Srbije misle da bi to moglo da bude početkom decembra i, pošto nemaju previše hrabrosti, zamolili su me da vas ja zamolim da prisustvujete početku tih radova. Evo, ja vas molim da prisustvujete otvaranju radova na gasovodu Južni tok'", prenosi Tanjug izjavu srpskog predsednika, na koju je Putin samo odobravajuće klimnuo glavom.

Putin je istakao da će Rusija i Srbija biti partneri u realizaciji velikih infrastrukturnih međunarodnih i panevropskih projekata, poput projekta gasovoda "Južni tok". Podsetio je da su ruske kompanije iz oblasti energetike, metalurgije i turizma već prisutne u Srbiji, a osvrnuo se i na rad rusko-srpskog humanitarnog centra u Nišu, koji je učestvovao u pružanju pomoći krajevima koji su bili urgoženi letnjim i zimskim vremenskim nepogodama u Srbiji i na Balkanu.

Ruski predsednik je ponovio da je Rusija i dalje privržena očuvanju uloge Ujedinjenih nacija na Kosovu, kao i da problem Kosova treba rešavati na osnovu Rezolucije 1244.

Na kraju sastanka Nikolić je zahvalio i izrazio zadovoljstvo jer oseća da su odnosi Rusije i Srbije ušli u novu eru i da nisu zasnovani samo na tradiciji, veri, kulturi i jeziku, već i na ekonomskim interesima oba naroda.

A. SIMIĆ

bilo šta prigovaram ni prethodnoj ni sadašnjoj vladi. Moj zadatak je da pratim situaciju u zemlji u kojoj boravim, između ostalog – i njenu spoljnu politiku, da izveštavam Moskvu, dajem predloge o saradnji koji bi bili u skladu sa pozicijom ove zemlje. Kritike i zamerke na račun vlade – ovo je posao građana zemlje koji su je doveli na vlast.

Što se tiče beogradskog foruma o bezbednosti, koji su organizovale srpske NVO koje se finansiraju iz inostranstva, iznete su optužbe na račun Rusije kao najveće globalne pretnje po međunarodnu bezbednost. I to u situaciji kada su se pripadnici NATO-a otvoreno spremali da na silu preotmu kontrolne punktove na administrativnoj liniji između Kosova i centralne Srbije, kako bi odsekli ovu pokrajinu od ostalih srpskih teritorija. Znam da su na ovaj forum pokušali da dođu i Srbi koji se zalažu za očuvanje teritorijalnog integriteta svoje zemlje, za poštovanje njenog suvereniteta, za to da se prema njoj ne odnose kao prema drugostepenoj državi. Njima prisustvo nije omogućeno.

Kako komentarišete ocenu nekih političkih partija i organizacija da se Srbija "pretvara u rusku guberniju"?

Ako neko zaista tako misli (a čini mi se da je reč o sitnim provokatorima), onda je to loša i ružna ocena koja nema veze sa životom, koja ne služi na čast nikome ko pretenduje na neku političku ulogu. To čak ne želim ni da komentarišem. Glupost!

Da li je po vašem mišljenju bilo ispravno što je Srbija u septembru 2010. podlegla zahtevima Brisela i Vašingtona i odustala od prvobitnog nacrta svoje Kosovske rezolucije u Generalnoj skupštini UN-a, čija je suština bila da "jednostrana secesija ne može biti prihvatljiv način za rešavanje teritorijalnih pitanja"? Da li se srpska vlada pre odluke da uskladi svoju rezoluciju sa zahtevima EU konsultovala sa vama?

Mi ne možemo biti veći Srbi od samih Srba. Zbog toga, kada je pod spoljnim pritiskom (koji se, uzgred budi rečeno, do dana današnjeg ne smanjuje) Beograd iz korena promenio svoju prethodnu poziciju i zamolio nas da podržimo novu, nije nam preostalo ništa drugo do da zadovoljimo njegovu molbu. Iako je to za nas, sa ove vremenske distance, mogu vam reći, bilo potpuno neočekivano. Rusija, jedini strateški partner Srbije, bila je stavljena pred svršen čin! To nije bilo u skladu sa onim odnosima strateškog partnerstva koje smo težili da izgradimo.

Vi ste proteklih godina bili jedan od u javnosti najistaknutijih ambasadora u Srbiji. Šta na kraju imate da poručite građanima Srbije?

Čini mi se da sam se tokom godina boravka u vašoj zemlji prilično dobro upoznao sa karakterom i mentalitetom njenog naroda, koji je jarki predstavnik slovenskih plemena. Hteo bih da poželim Srbima da vrate veru u svoju snagu, da nađu inspiraciju u primerima svojih junaka i istorije, da jačaju nacionalno jedinstvo oko izgradnje nove Srbije, da čuvaju svaki pedalj srpske zemlje koju su čuvali i zaveštali vam vaši preci. Rusija će uvek biti vaš najbliži prijatelj. ◂

Andrej Ivanji

Usiljeni marš do Ist Rivera

Bilo bi nepošteno reći kako Jeremić baš ništa nije uradio, ali bi isto tako bilo netačno oceniti njegov rad kao posebno produktivan. No, kako to kod naših političara obično biva, ovaj utisak u potpunoj je koliziji s duhom i tonom Jeremićevih javnih nastupa, posebno u poslednje vreme. Neke od njih mogu da se svrstaju u laži, neke u frazetine koje ništa ne znače, a neke naprosto u besmislice

Kažu pametni ljudi da pravu mudrost ne određuje ono što ćeš reći, već ono što ćeš da oćutiš. Ako je to tačno, slobodno se može zaključiti da bivšeg ministra inostranih poslova Vuka Jeremića mudrost nije ni očešala. Jedino o čemu je u poslednjih nekoliko meseci rešio da ćuti, a što je svakako zavredilo bar neku reč, jeste stan od skoro dvesta kvadrata na Vračaru koji nije prijavio u svojoj imovinskoj karti. O svemu ostalom se bivši ministar, nažalost, oglasio.

Zahvaljujući toj činjenici, javnost u Srbiji lako je mogla da zaključi kako je Tomislav Nikolić, upravo zahvaljujući Jeremiću, dobio VIP status u skupštini UN-a; da je značaj jednog mosta u Beogradu isti, možda čak i manji, od značaja trenutne Jeremićev fotelje; da drugovi demokrate – kojoj god opciji pripadali – uvek mogu da računaju na svog (nekadašnjeg?) stranačkog kolegu... Konačno, upravo zahvaljujući Jeremićevom antitalentu za držanje jezika za zubima, saznali smo i kako će njegova plata za predsedavanje Generalnoj skupštini UN-a biti u rangu standardnih primanja srpskih diplomata. Neke od ovih izjava mogu da se svrstaju u laži, neke u frazetine koje ništa ne znače, a neke naprosto u besmislice.

HVALA, VUČE: Od juna, kada je većinom glasova delegata Generalne skupštine UN-a izabran da predsedava toj instituciji sledećih godinu dana, Vuk Jeremić imao je više političkih proklizavanja nego tokom čitavog svog ministarskog mandata. Poslednje u nizu jeste tvrdnja da je zasluga srpske diplomatije, tj. njegova lično, to što će predsednik Srbije na predstojećem zasedanju GS UN 25. septembra biti treći govornik, odmah posle predsednika Brazila i Baraka Obame."To pokazuje koliki je međunarodni ugled Srbije nakon što je dobijeno predsedavanje Generalnom skupštinom UN-a. Redosled govornika u debati od 3. do 193. mesta pitanje je prethodnih diplomatskih pregovora i Srbija je u tome, kao što se vidi, bila uspešna", objasnio je Jeremić u izjavi za RTS.

Ta uistinu idilična storija pokvarena je, međutim, skoro istog trenutka kada je utvrđeno da redosled govornika nije rezultat nikakve diplomatske aktivnosti, već uobičajenog protokola: kao predsedniku države iz koje dolazi predsedavajući Skupštine, Nikoliću je treća pozicija na listi govornika zapravo bila unapred garantovana, kao što je bio slučaj i sa nizom govornika pre njega. Jedino pitanje koje se postavlja jeste zašto je Vuk Jeremić lagao? Ako je mislio da ga niko neće "provaliti", što je pretpostavka u potpunosti lišena inteligencije, šta je zapravo smatrao da će dobiti? Ili je naprosto lagao tek tako, da ispadne bolji i veći u sopstvenim i u očima građana Srbije? ►

foto: Stanislav Milojković

Kako god da okrenemo, čini se da mu taj potez zaista nije bio neophodan i da se – uprkos visokoj poziciju koju trenutno obavlja – poneo politički neiskusnije nego šef mesne zajednice u nekom podavalskom selu.

POGLED NA BOSFOR: Skandal koji je građane Srbije mnogo više zaboleo izbio je na samom početku novog Jeremićevog angažmana – baš u vreme formiranja nove vlade – kada je obznanjeno da je za troškove njegove kancelarije u Njujorku zatraženo sedam i po miliona evra budžetskog novca. Danima su mediji objavljivali računice i poređenja, danima se nešto tvrdilo i demantovalo, da bi konačno bilo odlučeno da troškovi budu znatno manji – jedan i po milion evra. U međuvremenu, novoimenovani predsednik GS UN-a uglavnom je objašnjavao značaj svoje funkcije i više puta tvrdio kako će mu plata biti nešto viša od pet hiljada dolara. Ipak, vrlo brzo je utvrđeno kako je i ovaj put lagao: plata će mu biti deset hiljada dolara, a stan u kojem će živeti građani Srbije plaćaće čak petnaest hiljada dolara. Iako niko ne spori značaj funkcije koju Jeremić zauzima i činjenicu da je ovoj nesretnoj državi zaista neophodan svaki koračić ka popravljanju međunarodnog imidža, otvoreno laganje o plati i stan čija je renta duplo veća od drugih luksuznih renti na Menhetnu opet su nešto što Jeremiću zaista nije bilo neophodno. No, i to bi nekako moglo da se proguta da je mlađani predsednik pokušao da se ponaša iole racionalno. Umesto da se "pokrije ušima i ćuti" dok se čitava stvar ne slegne, on je tim povodom ušao u klinč s Draganom Đilasom, koji je na zatvorenom sastanku vrha DS-a izrazio skepsu u svrsishodnost Jeremićevog njujorškog budžeta. Jeremić se, naravno, momentalno oglasio: "Neki mediji su pisali da će predsedavanje Generalnom skupštinom UN-a Srbiju koštati sedam i po miliona evra! Čak i da je to tačno, to bi značilo da bi narednih 60 godina Srbija mogla da predsedava UN-u za cenu mosta preko Ade, da naglasim, bez pristupnih saobraćajnica". Bes, sujeta i loša ironija kojima je ova izjava obilovala nisu, naravno, nimalo urušili ugled Jeremićeve mete – gradonačelnik Beograda iskusan u mudrom ćutanju nije se oglasio, niti pokušavao da se pravda i brani od vrlo nesuvisle optužbe, a negativni poeni za opšti utisak otišli su na Jeremićevu stranu.

Isto negativno brojanje bivši ministar zabeležio je i u pričama koje nisu imale veze s Njujorkom. U trenutku dok se Srbija još bavila kvadraturom njegovog američkog boravišta, otkriveno je da sličan luksuz Jeremić očekuje kako na kraćim putovanjima tako i u Beogradu. "Kurir" je, naime, objavio da je tokom boravka u Istanbulu, na samitu Organizacije za crnomorsku ekonomsku saradnju, on prenoćio u apartmanu za koji su građani Srbije platili 1200 evra (što je cena za jednu noć). U čitavoj stvari najgore je to što u dotičnom hotelu postoje i apartmani koji su mnogo jeftiniji, ali je eks ministar "imao izričitu želju da ima sobu s pogledom na Bosfor, što je duplo skuplje".

foto: TV Fonet

Posle toga, nikoga verovatno nije začudila ni iznenadila informacija o tome da su Vuk Jeremić i njegova supruga kupili stan vredan pola miliona evra, za koji rata kredita iznosi skoro dve hiljade evra mesečno. Iznenađenje je ipak predstavljala činjenica da je Jeremić eksplicitno odbio da odgovori na pitanje zašto taj stan nije prijavio kao svoju imovinu po odlasku s funkcije. Mada, posle svega, možda su reči zaista postale suvišne.

STAIRWAY TO HEAVEN: Sve gorenavedene priče lako bi mogle da dovedu do zaključka o tome da je bivši ministar pomalo izgubio kontakt s realnošću i zaboravio koga, kako i zašto zapravo predstavlja. Iako su od te boljke obolevale i mnoge njegove kolege, "bolest" Vuka Jeremića ipak predstavlja razočaranje, jer se od njega očekivalo ako ne nešto bolje, a ono makar nešto više. Jer, za razliku od većine svojih kolega koje je vlast strefila nenadano, malo pošto su se dokotrljali na asfalt, Jeremić je za vlast bio pripreman praktično od malih nogu. S majčine strane, Jeremić je potomak čuvene porodice Pozderac, koja je dala mnoge političare – to mu je dalo neophodni "pedigre". Otac mu je pak Mihajlo Miša Jeremić, direktor Jugopetrola tokom devedesetih – što mu je obezbedilo "materijalnu bazu" za uspešnu karijeru. Zahvaljujući svemu tome, život Vuka Jeremića umnogome se razlikovao od života njegovih vršnjaka rođenih sedamdeset-i-neke, koji su mladost proarčili u redovima, u bedi, na demonstracijama, u ratovima. Posle Prve beogradske gimnazije (gde mu je psihologiju predavao Boris Tadić), studirao je Teorijsku fiziku na Kembridžu, a magistrirao Državnu administraciju na Harvardu. Do 2000, kada ga je Tadić kao ministar telekomunikacija pozvao za savetnika, radio je u Londonu kao finansijski analitičar, a bio je i finansijski menadžer organizacije srpskih studenata u inostranstvu.

Posle povratka u Srbiju, bilo je samo pitanje trenutka kada će se Kembridž i Harvard konačno isplatiti, a pomenuti pedigre iskazati. Tadićev savetnik ostao je i pošto je ovaj postao ministar odbrane SCG, ali i nakon što se uselio u predsednički kabinet 2004. S mesta savetnika za međunarodne odnose i šefa spoljnopolitičkog tima predsednika Srbije, preseliće se 2007. direktno u Vladu, i to onu koju je vodio Vojislav Koštunica. Na poziciji šefa diplomatije ostaće do 2012, kada se preselio u fotelju predsednika Generalne skupštine UN-a.

Nezahvalno je procenjivati učinak Vuka Jeremića na mestu šefa diplomatije, jer je s ove kratke vremenske distance utisak u najmanju ruku ambivalentan. S jedne strane, Jeremić je zaista bio ministar kojeg građani Srbije nisu morali da se stide – što je, imajući u vidu kakvi su nas vodili i kakvi nas vode, prilično dostignuće. Mlad, besprekorno doteran, Jeremić engleski govori bolje od većine onih kojima je to maternji jezik, dok je u domenu diplomatskih manira jaka konkurencija čak i onima koji su u diplomatiji proveli poslednjih pola veka. Takođe, tokom čitavog njegovog mandata, bilo je jasno da se Jeremić i te kako trudi da radi svoj posao: njegova aktivnost bila je označavana kao "diplomatija na steroidima", a u medijima su se često pojavljivale računice o broju kilometara koje je prešao i broju zemalja koje je obišao. Analitičarima, baš kao i običnim smrtnicima, imponovalo je što se taj i takav ministar ipak ne libi da lupi šakom o sto i da izgovori ono što prosečan birač misli: u tom smislu, pamti se da je usred Zagreba optužio Hrvatsku za etničko čišćenje tokom akcije "Oluja", kao i da je rekao kako bi između ulaska u EU i Kosova uvek birao Kosovo.

S druge strane, međutim, čini se da je aktivnost Vuka Jeremića doprinela vidnom napretku jedino njegove karijere – posle pet godina ministrovanja, on je otputovao u Njujork, a njegov resor ne izgleda nešto mnogo bolje nego kada ga je preuzeo. Činjenica je da su Kosovo priznale skoro sve države sveta, a i onih nekoliko koje to još nisu učinile, tako su postupile ne zbog naše diplomatije, već isključivo zbog svojih interesa – u prevodu, to ne bi učinile čak i da nije bilo Jeremića. Činjenica je isto tako da bivši ministar svojim delovanjem nije nimalo uticao na popravljanje odnosa u regionu, kao i da je njegovo delovanje u Briselu bilo u najmanju ruku problematično. Što se regiona tiče, reklo bi se da je Boris Tadić tu učinio mnogo više i da je ponekad morao da "vadi fleke" koje su ostale posle Jeremićevih izjava. Ni u domenu evropskih integracija Jeremićeve zasluge nisu bogzna kakve – istine radi, trebalo bi ipak naglasiti kako su njegova prepucavanja s evropskim funkcionerima bila daleko kulitivisanija nego ona čiji je akter Ivica Dačić. Od raznih rezolucija koje je Jeremić pokretao i procesa pred Međunarodnim sudom za koje se silno zalagao, takođe nismo videli neke veće vajde. Ono malo pozitivnih poena koje je Srbija dobila na međunarodnom planu – što se pre svega odnosi na hapšenja haških optuženika – nije spadalo u domen aktivnosti Vuka Jeremića.

Kad se sve sabere i oduzme, bilo bi nepošteno reći kako Jeremić baš ništa nije uradio, ali bi isto tako bilo netačno oceniti njegov rad kao posebno produktivan. No, kako to kod naših političara obično biva, ovaj utisak u potpunoj je koliziji s duhom i tonom Jeremićevih javnih nastupa, posebno u poslednje vreme. Iako mu samouverenosti nikada nije manjkalo, bivši ministar je posle imenovanja na novu funkciju tu svoju osobinu učinio još očiglednijom i danas je teško okarakterisati ga bilo kako osim kao arogantnog.

PRIJATELJI: Jedno od važnih pitanja u vezi s Jeremićem jeste i ono koje se tiče njegovog trenutnog statusa u Demokratskoj stranci. Poznato je odranije da u redovima demokrata nije bio baš najomiljeniji čak ni u vreme svog najvećeg sjaja i slave, pa je 2010. čak i izgubio u trci za potpredsednika stranke. U najaktuelnijim sukobima unutar Demokratske stranke, odsustvo Vuka Jeremića je, dramskim jezikom rečeno, gotovo "opipljivo". Imenom ga niko ne pominje, što i nije čudo (niko nikog tu imenom ne pominje, svi egzistiraju samo u formi poetskih figura ili ličnosti iz bajki i basni), ali teško ga je detektovati čak i u monolozima o bezimenim krivcima za ovu ili onu stvar.

Sam Jeremić nije ni pokušao da bira strane u sukobu, već je diplomatski izjavio da neće napustiti stranku. "Nisam čovek koji bi napustio svoja opredeljenja i svoje okruženje kako vetar duva. Moji prijatelji će moći na mene da računaju i u budućnosti", izjavio je, ne objašnjavajući pritom ko bi ti prijatelji zapravo mogli da budu. Ipak, zdrav razum i prosta računica upućuju na zaključak da ih u ovom trenutku i nema baš mnogo, pošto je Jeremiću pošlo za rukom da se i pre otvaranja najoštrijeg sukoba zavadi s obe frakcije. Odnosi s Borisom Tadićem odavno su zahladneli: delom verovatno zbog čestih Jeremićevih "izletanja" za koje je Tadić morao da se izvinjava, ali sigurno i zbog otvorenog sukoba bivšeg ministra sa pregovaračem za Kosovo Borkom Stefanovićem. Što se tiče Dragana Đilasa, javna je tajna da s njim nikada i nije bio u ljubavi, pa je već pomenuto prepucavanje u vezi s troškovima njujorške kancelarije samo dodatno zaoštrilo sukob.

Ono što je u ovom trenutku skoro potpuno izvesno jeste da Vuka Jeremića, takvog kakvog ga je bog dao, verovatno nije ni briga šta će se s demokratama dalje događati. On i ljudi koji su ga stvorili, sada je potpuno jasno, krenuli su drugačijim putevima. Dok se oni budu verbalno tukli, puneći novine sočnim tračevima i gadostima, budućnost Vuka Jeremića izgleda mnogo svetlija. Dokazano praktičan i pragmatičan, uporan i vredan, sklon da slaže kad ustreba, spreman na istinu ako od nje ima vajde, bivši ministar će svoju bogatu karijeru sigurno nastaviti negde u belom svetu.

Za debele pare i s prozorima okrenutim ka nekom zgodnom pejzažu. ◂

Tamara Skrozza

Ono što je u ovom trenutku skoro potpuno izvesno jeste da Vuka Jeremića, takvog kakvog ga je bog dao, verovatno nije ni briga šta će se s demokratama dalje događati. On i ljudi koji su ga stvorili, sada je potpuno jasno, krenuli su drugačijim putevima. Dok se oni budu verbalno tukli, puneći novine sočnim tračevima i gadostima, budućnost Vuka Jeremića izgleda mnogo svetlija. Dokazano praktičan i pragmatičan, uporan i vredan, sklon da slaže kad ustreba, spreman na istinu ako od nje ima vajde, bivši ministar će svoju bogatu karijeru sigurno nastaviti negde u belom svetu. Za debele pare i s prozorima okrenutim ka nekom zgodnom pejzažu

Nova sportska politička misao

Aleksandra Vučića deo javnosti doživljava kao ministra sporta bez portfelja i u dužnost mu je zapalo ono što je raniji predsednik Srbije radio neformalno: on je postao prvi pokrovitelj sporta u Srbiji i to onog koji voli sebe da naziva vrhunskim, čime se veza između politike i sporta ogolila u potpunosti, pa i oni koji su govorili da je ta veza loša, sada ćute i prihvataju "partizaciju" kao, čini se, jedini oblik upravljanja sportskim društvima

Bauk Aleksandra Vučića kruži Srbijom čak i u oblastima za koje bismo stidljivo mogli da pomislimo da nisu u njegovom vidokrugu. Ali, kao što nam je Tolkin pokazao u *Gospodaru prstenova*, "oko moći" je svevideće i doseže do najudaljenijih tačaka.

Aleksandra Vučića za to ne možemo okriviti, štaviše: izgleda da predstavnici različitih interesnih i socioekonomskih grupa vide u njemu čoveka koji donosi sve odluke, pa sami insistiraju na tome da se on pojavi i prelomi.

Tako je ispalo da prvi potpredsednik Vlade, ministar vojni i vršilac dužnosti predsednika Srpske napredne stranke, bude i na Pasuljanskim livadama, i u Bundestagu, ali i na sastancima sa upravom FK Crvene zvezda i miri Nebojšu Čovića i Duška Vujošević.

Vučića deo javnosti doživljava kao ministra sporta bez portfelja i u dužnost mu je zapalo ono što je raniji predsednik Srbije radio neformalno: on je postao prvi pokrovitelj sporta u Srbiji i to onog koji voli sebe da naziva vrhunskim, čime se veza između politike i sporta ogolila u potpunosti, pa i oni koji su govorili da je ta veza loša, sada ćute i prihvataju "partizaciju" kao, čini se, jedini oblik upravljanja sportskim društvima.

Postavlja se pitanje – zar je ikada bilo drugačije?

ZAJEDNO SMO JAČI: U prethodnim godinama, koje su obeležili nekoliko hapšenja i presude ljudima koji su na različite načine bili povezani sa sportom – bilo kao "navijači" bilo kao rukovodioci – videli smo da je tadašnji predsednik Boris Tadić često preuzimao funkciju onoga "ko se pita" u toj oblasti i da je koalicija koja je upravljala Srbijom upravljala i gotovo svim segmentima sporta u Srbiji. To neko čudno jedinstvo sporta i zvanične politike pravdalo se dvojako i imalo je različite rezultate: argument za takvu situaciju bila je potreba političara da pomognu, kako se često govorilo, ili da budu tamo gde bi inače bili kriminalci da njih nema (kako je nekoliko puta objašnjavao Ivica Dačić). S druge strane, rezultati delovanja političara u sportu bili su dobri u segmentu koji je značio možda više novca za pojedine klubove, ali nije uticalo na regularnost takmičenja, štaviše.

Pored toga, sport je od 1945. bio i ostao "produžena ruka vlasti" jer je kao popularno oruđe za manipulaciju masama služio svakoj eliti na vlasti koja ga je koristila, ali je i zazirala od njega (primer za ovo bila je svojevremeno zabrana prelaska Rajka Mitića u Partizan jer su se komunisti plašili da bi navijači Zvezde mogli da skandiraju "Ua, Partizan"). Kako je bilo onda, tako je i sada, samo što nam treba vremena da se prešaltujemo na Aleksandra Vučića.

"GOTOVA STVAR": On lično više je puta javno govorio o tome i čiji je navijač i šta misli o sportu u Srbiji: poznato je da je "vatreni" navijač Crvene zvezde i čak se pojavljivao u specijalizovanim emisijama ranije da govori na različite teme. Jedna od omiljenih bila je priča o postupku koji se vodi protiv Dragana Džajića za koji je Vučić još onda govorio da je nameštaljka i da je politički. Baš kao i postupak protiv Gorana Kneževića u Posebnom odeljenju Višeg suda u Beogradu, koji nije sprečio da ovaj političar iz Zrenjanina postane ministar u novoj vladi.

Zato su početak fudbalske sezone i lomovi koji se dešavaju u FK Crvena zvezda praćeni pričom o tome da se "čeka Vučić", da "Rusi traže", i da se "Džajić vraća u klub". Čak je bio i istaknut datum, sredina septembra, za kad je zakazano poslednje ročište u postupku protiv Džajića, kada bi trebalo da se dogodi njegovo ustoličenje. Džajić je nedavno bio na sastanku kod Vučića u zgradi Vlade i izrazio je zadovoljstvo što je do toga susreta došlo, iz čega bi moglo da se zaključi da je "stvar gotova", ali ne bi bilo prvi put da se neko šali sa fudbalskom legendom. Ono što sada dolazi kao naznaka dogovora Vučića sa Džajićem jeste da bi on mogao da bude neka vrsta počasnog predsednika ili šefa za sportska pitanja koji bi koordinisao igrački i trenerski pogon. Ne bi se bavio upravljanjem klubom, što je dobro, jer to ide u ruke nekom drugom. Taj drugi može biti bilo ko, izgleda, kao što izgleda da će sadašnji predsednik kluba Vladan Lukić da odstupi. To je ono što se "priča u javnosti", ali se čini da je istina nešto drugačija: nema razloga da Lukića menjaju ako je on čovek kooperativan, a ništa ne ukazuje da nije tako.

Sređivanje stanja u klubu, makar ga i Vučić vodio, podrazumeva poprilično nemoguću misiju: namicanje novca za plaćanje dugova, pravljene dogovora sa bankama kojima se duguje, isplaćivanje dugova menadžerima i nekadašnjim igračima i trenerima i, naravno,

NAVIJAČKA TRADICIJA: Aleksandar Vučić sa sinovima
foto: Marko Metlas

osvajanje titule što podrazumeva da se igrači ne prodaju. Pored toga treba otkloniti i dilemu oko načina na koji ruska strana oličena u Gaspromu participira u upravljanju klubom: novac koji su do sada uložili značajan je za srpske sponzorske prilike, ali je mizeran u odnosu na ono što ta kompanija ima i koliko je Zvezdi zaista potrebno. Izgleda da je Gasprom do sada samo plaćao jačanje reputacije unutar "zajednice Zvezdinih navijača" i da je, s obzirom na iskazanu ljubav prema Rusiji, potrošio malo. To znaju i oni i ljudi koji upravljaju klubom.

Dakle, ambijent u kome samo "odluke odozgo" mogu da dovedu do nekog rešenja jer je toliko aktera u igri da je potrebna moderacija na najvišem nivou, a taj nivo je Aleksandar Vučić koji treba sve da sasluša i da proba da u klub donese novac kojim bi se spasavalo "svetlo ime i tradicija srpske institucije". U tom kontekstu, puka smena Lukića ne znači ništa. Pre će biti da ćemo sačekati da se "podele" javna preduzeća a da se potom vidi ko odakle voli Zvezdu i koliko može da pomogne. Buduća uprava bi trebalo da bude miks ljudi iz politike i "državnog biznisa".

DRŽAVNA BRIGA: Dok se u Zvezdi budu borili da zauzmu stolicu što bliže Vučiću, šta se dešava u ostatku države i sporta?

Vidimo da je Partizan, drugi pol srpske sportske bajke, na "zelenoj grani" u svim sportovima: oni, naravno, imaju i rezultat i jasno je da im ne prija kada vide da se sa druge strane brda sprema nešto što bi moglo da ih gurne u rezultatski zapećak (jer su na nivou interesovanja publike i javnosti odavno iza Crvene zvezde). Svedočili smo medijskom prepucavanju Duška Vujoševića, trenera Partizana, sa Nebojšom Čovićem, predsednikom KK Crvena zvezda u restrukturiranju, koje je prestalo iznenada posle strašne i bezobzirne salve uvreda sa jedne i druge strane. Kada se odbace lične uvrede upućene na račun Vujoševića i Čovića, videćemo da postoji strah jednih i nada drugih da promena političkih snaga u Srbiji može direktno da utiče na rezultate klubova u budućnosti, što nema mnogo veze sa nekim elementarnim sportskim moralom. Tim u crveno-belim dresovima je u ekspanziji i hrabro najavljuje osvajanje svih trofeja i traži još jaču podršku za svoj projekat. Vujoševićev Partizan, koji je sve osvajao poslednjih 11 godina, ne pristaje na ulogu autsajdera kada je reč o statusu u društvu: oni će uvek ustupiti mesto favorita drugome, to je Vujoševićev način da skine pritisak sa tima, ali svesni svojih rezultata žele da država podržava prvo njih a onda sve druge.

Da u ovom pregledu ne ispadne da su Zvezda i Partizan sve u Srbiji, navešćemo i primer Kragujevca, koji je čedo URS-a: posle košarkaškog i fudbalskog, tamo se pojavio i vaterpolo tim kao apsolutno kontrolisani "državni projekat", što nam pokazuje da "vrhunski sport" u Srbiji nije posledica "rada odozdo", nego je rezultat dogovora političkih elita i odlično pokazuje raspored snaga u srpskoj politici.

Kada je stvar ovako postavljena, onda jeste čudno da imamo i nešto što se zove Ministarstvo sporta i omladine (ili obratno) jer se ne vidi šta bi to oni mogli da rade i da to utiče suštinski na sport u Srbiji. Akcija sređivanja stanja u srpskom sportu koja je trebalo da usledi ove godine nakon nove registracije klubova i saveza u APR-u nešto je o čemu se ne govori, a postoji zakonska obaveza da se neki postupci sprovedu. Sada bi trebalo da postoji bar spisak svih klubova i saveza koji deluju u Srbiji, pa da se na osnovu toga vidi ko je ko u srpskom sportu i sa koliko novca se finansira sport u Srbiji.

Dok se to ne dogodi, svedočimo onome što se dešava u stvarnosti: nekadašnji sistem školskog sporta koji je služio i da se deca ispravno razvijaju i da se budući sportisti pravilno selektiraju uništili su vlasnici raznih klubova i kampova koji su okupirali školske sale i terene pa može da "trenira" samo onaj ko plati. Tako se dogodilo da u košarci, na primer, imamo Pravilnik o registraciji igrača kojim se omogućava da se potpisuju ugovori sa decom od deset godina, a da nema suvislog objašnjenja zbog čega je to tako osim da se omogući onima koji upravljaju "mlađim kategorijama" da se dodatno obogate jašući na slepilu i gramzivosti roditelja. Nema studije ili objašnjenja kojim se pokazuje kako je to neko sa deset godina baš za košarku ili za bacanje koplja na primer, ali to ne smeta vlasnicima srpske košarke da naplaćuju deci svaki korak, da forsiraju onu decu čiji roditelji mogu sve da plate, a ne one koji su zaista "rođeni za košarku". O tim stvarima se ne govori javno, ali se posledice vide: reprezentacija Srbije bila je prvak sveta pre deset godina a sada nije na nivou prosečne evropske selekcije i njen plasman na besmisleno veliko EP zavisi od rezultata drugih ekipa.

Odgovor na ovakva pitanja nećemo dobiti od Alise Marić, koja predvodi Ministarstvo sporta, jer njoj treba ceo mandat samo da se upozna sa svim užasima koji postoje u sistemu sporta u Srbiji. Ako ona ne može to da kaže, onda bi trebalo da odgovore oni koji donose odluke ili oni koji su izabrani da predstavljaju one koji donose odluke. Da li je to Vučić, da li je to Đilas (u ovom konkretnom slučaju) ili neko od njihovih potčinjenih, manje je važno; ako se nešto ne promeni, srpski sport će biti kao malinarstvo u Srbiji: snažan izvozni adut u sektoru primarne proizvodnje. ◂

Slobodan Georgijev

Korupcija u prosveti

Podmazivanje radnog mesta

Forum beogradskih gimnazija tvrdi da su radna mesta u prosveti na prodaju po ceni od 7000 evra. U prosvetnoj inspekciji i Društvu direktora Srbije zahtevaju da se tvrdnje potkrepe dokazima, kako bi se očuvao ugled profesije. Istraga je u toku

Foto: A. Anđić

CENE RADNOG MESTA u prosveti na crnom tržištu variraju od 3000 evra u Nišu do 7000 u Beogradu, tvrde predstavnici Foruma beogradskih gimnazija. Ovi navodi nisu jedini kada je reč o korupciji u prosveti. U julu ove godine, Republička prosvetna inspekcija istraživala je masovno falsifikovanje diploma srednje Tehničke škole u Smederevu, gde je privedeno devet osoba zbog sumnje da su naplaćivale diplome po ceni od 1000 do 3000 evra i time protivpravno prisvojile oko 1.000.000 evra. Ovog meseca se u Klokotu na Kosovu pojavio slučaj direktora OŠ "Sveti Sava" Milivoja Spasića koji je tokom trideset godina staža u ovoj ustanovi zaposlio celu svoju porodicu: sina kao šefa računovodstva, snaju kao psihologa i nastavnika ruskog jezika i građanskog vaspitanja, a suprugu kao bibliotekarku i nastavnicu biologije i hemije. Slučaj je obelodanio meštanin Klokota, koji je želeo da ostane anoniman zbog straha od posledica. Sam Spasić kaže da je sve radio po zakonu i da nije njegova krivica što su baš njegovi bližnji bili najstručniji za ova radna mesta. Gotovo u isto vreme privedena je direktorka srednje Medicinske škole u Kraljevu zbog primanja mita prilikom upisa učenika. U tom kontekstu Ministarstvo je nedavno zatražilo da MUP Srbije preduzme mere u okviru svojih nadležnosti kako bi se razotkrio svaki slučaj korupcije.

VARIJACIJA CENA: Miodrag Sokić, predsednik Foruma beogradskih gimnazija kaže za "Vreme" da se ova tema o korupciji pojavila u medijima još pre godinu dana, kada se govorilo da je cena radnog mesta u prosveti 5000 evra. Međutim, prema njegovom mišljenju, društveno-političke okolnosti su bile takve da u medijima nije bilo mesta za ovakve teme.

"Ovo o čemu sada govorimo je najgori oblik korupcije, a u prosveti postoji čitava lepeza korupcionih radnji koje se događaju pre toga. Nas interesuje zašto je omogućeno da direktori zapošljavaju po rođačkoj liniji ili pod pritiskom Ministarstva prosvete i političkim pritiscima. Nakon ovih oblika presije, ide uzimanje novca i tu je pitanje ko uzima novac. Sada kada je na ovo ukazano u medijima mnogi ljudi se javljaju i potvrđuju naše tvrdnje", kaže Miodrag Sokić.

Kada je Forum beogradskih gimnazija izneo

U PROSVETI POSTOJI ČITAVA LEPEZA KORUPCIONIH RADNJI: Miodrag Sokić, predsednik Foruma beogradskih gimnazija

Foto: M. Milenković

tvrdnje o kupovini radnih mesta u javnosti, Ministarstvo prosvete je podnelo policiji prijavu protiv ovog udruženja zbog iznošenja neistina. "Od nas su zahtevali da iznesemo imena i prezimena, a to nije posao sindikata. Mi ne možemo da podnosimo dokaze jer nismo tajna služba. Tek sada je obelodanjeno da prosvetna inspekcija ima sto prijava za godinu dana. Pravo pitanje je zašto Ministarstvo prosvete prijavljuje sindikate MUP-u. Umesto da su napravili jedan konstruktivan korak, ispostavilo se da je sindikat maliciozni neprijatelj Ministarstva", kaže Sokić. Forum beogradskih gimnazija se ovim povodom obratio otvorenim pismom ministru prosvete Žarku Obradoviću, u kome zahteva javno izvinjenje.

Sokić naglašava da je problem i samovolja direktora koji imaju velika ovlašćenja. Kada se govori o malverzacijama u školama uglavnom je prisutno prikrivanje realnih potreba škole za zaposlenima. Na primer, u jednoj školi devet osoba je zaposleno na poslu koji bi trebalo da obavljaju dva bibliotekara. Na taj način nova lica protivzakonito ulaze u sistem, a broj tehnoloških viškova raste. Direktori se bave i nelegalnim postupcima koji podrazumevaju protivusluge, tvrdi Sokić, pa se tako dešava da ekskurzija u jednoj gimnaziji košta 400, a u drugoj 280 evra. Obaveza sastavljanja lista tehnoloških viškova, takođe, kako tvrdi Forum beogradskih gimnazija, nije naterala nadležne iz tih ustanova da na vreme predaju svoje liste. Do 15. avgusta to je učinila samo jedna gimnazija u Beogradu, a ni posle opomene Školske uprave da se moraju predati liste tehnoloških viškova, to nije učinilo još 14 gimnazija od 21 u glavnom gradu. podseća se u saopštenju Foruma beogradskih gimnazija. Takođe, u većini beogradskih gimnazija ne postoji komisija za utvrđivanje tehnoloških viškova, odnosno profesora sa smanjenim brojem časova. Jedna beogradska gimnazija je u poslednje četiri godine povećala broj zaposlenih sa 70 na 95, tvrdi Sokić.

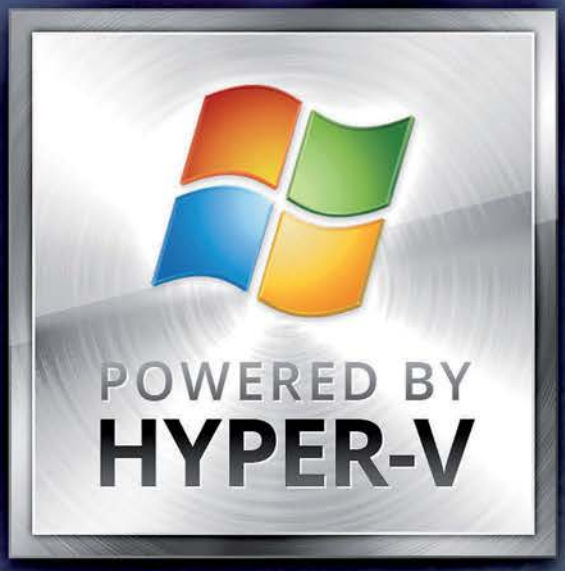
Na sastanku sa Sokićem, Društvo direktora Srbije optužilo ga je da narušava ugled profesije i da "sve direktore predstavlja kao kriminalce". Od 21 direktora gimnazija u Beogradu na sastanak je došlo njih sedam. "Cena radnog mesta na crnom tržištu u prosveti je ustanovljena, kao droga. Ljudi učestvuju u tome jer je reč o sigurnom poslu. Ali mi smo veoma zadovoljni što je ovog puta ova tema odjeknula u medijima i što stalno dobijamo potvrde da smo na dobrom putu", smatra Miodrag Sokić ispred Foruma beogradskih gimnazija.

BAKŠIŠ: Da postoji iznuđivanje novca od potencijalnih kandidata za radno mesto u školama za "Vreme" potvrdila je i mlada nastavnica bez posla koja je želela da ostane anonimna. Ona se našla u nebranom grožđu kada je tokom dva razgovora za posao implicirano da bi trebalo da ponudi novac: "Ja sam u svojoj bivšoj, srednjoj muzičkoj školi tražila posao. Obratila sam se direktoru škole ne bi li saznala da li postoji mogućnost da se raspiše konkurs u skorije vreme i otvori novo radno mesto. 'Pa znaš kako, u današnje vreme, to sve košta', rekao je. U pokušaju da mi razjasni značenje toga, odgovorio je da nije siguran, ali da se cene kreću oko 7000 evra. 'Kome se to plaća?', pitala sam. 'Nemoj to kome se plaća, nego kada bude... pričaćemo.' Drugi slučaj se dogodio u jednoj osnovnoj školi. Već dve decenije je isti direktor na čelu te ustanove, a za to vreme navodno je bio član velikog broja političkih stranaka u zemlji. Prilikom razgovora o poslu rečeno mi je da ne poznajem prave ljude i da zbog toga imam poteškoća u traženju posla, iako ispunjavam sve kriterijume za radno mesto nastavnika. 'Sve to mora malo da se podmaže...ako me razumeš! Časte se ljudi i za stan, a ne za posao.' Zaprepašćeno sam rekla da ja nemam novca za to, a direktor je odgovorio da sam još mlada, para će biti, a oni nikuda ne idu."

U Republičkoj prosvetnoj inspekciji kažu da je od kada se saznalo za slučaj privođenja direktorke Medicinske škole u Kraljevu, počela učestala prijava, stižu pisma, pozivi, uglavnom anonimni. Velimir Tmušić, načelnik Republičke prosvetne inspekcije apeluje da svako ko ima bilo kakvu sumnju da postoje bilo kakve nepravilnosti, treba to da prijavi: "Mi prosleđujemo prijave policiji i nakon toga se utvrđuje tačnost tih tvrdnji. Do sada se pokazalo da većina prijava nema dovoljno jake dokaze, da bi se potvrdile optužbe, ali proces koji policija u ovim slučajevima sprovodi je veoma komplikovan, jer se po zakonu krivično goni i onaj koji je nudio i onaj koji je primio mito. Sada su aktuelna radna mesta, jer je početak školske godine, ima mnogo tehnoloških viškova, pa nažalost mnogo nastavnika ostaje bez posla. Škole moraju da raspišu konkurs, da imaju saglasnost načelnika školske uprave i predstavnika sindikata kada zapošljavaju neko novo lice. Kada prosvetni inspektor utvrdi da se od raspisivanja konkursa nadalje dešavaju nepravilnosti, proglašava konkurs nevažećim. Prethodne godine je Republička prosvetna inspekcija poništila tridesetak konkursa zbog nezakonitih radnji. Ja podsećam roditelje ili kandidate za posao, da pre nego što plate neko radno mesto ili neku drugu uslugu da se obrate nama ili MUP-u Srbije, jer kada se osoba koja prima mito uhvatili na delu, ovakve situacije se brzo rešavaju", kaže Velimir Tmušić. Direktorka koja je u Kraljevu privedena pre nekoliko dana zbog primanja mita razrešena je funkcije, a slučaj rešava policija. Svakome ko odluči da prijavi ovakav slučaj Republička prosvetna inspekcija garantuje da će ostati anoniman ako to želi, a u samoj prijavi i ne mora da otkriva svoje ime već samo da uputi na dokaze i osumnjičene. Istraga prijava kupovine radnih mesta je u toku. ◂

Sanja Zrnić

NOVO!

HYPER-V SERVERI

VIRTUELNI WINDOWS SERVER
OD SAMO €35 MESEČNO

HYPER-V TEHNOLOGIJA ZA WINDOWS VIRTUELNE PRIVATNE SERVERE
PRUŽA NAJBOLJE PERFORMANSE I POUZDANOST

EUnet
PROFESSIONAL HOSTING

011 330 56 05 • WWW.EUNETHOSTING.COM/HYPER-V-SERVERI

piše: Teofil Pančić

Gde Zeka pije vodu

Slučaj zatvorske kazne za Zorana Petakova zarad verbalnog delikta biće pravi izazov za "abolicionističke" potencijale Tomislava Nikolića

Svakog dana otvaram novine tražeći istu vest, ali ta vest nikako da se pojavi. Ne, nema to veze s onim prastarim vicom iz vremena titoizma, o liku koji je iz dana u dan pretraživao samo naslovne strane, jer će vest kojoj se nada "svakako biti na naslovnoj strani". Ovde nije nužno da vest bude na naslovnoj, može i unutra. Važno je samo da se pojavi. A kako bi ta vest glasila? Pa, evo mog predloga za naslov: "Predsednik Republike Tomislav Nikolić pomilovao Zorana Petakova".

Razume se, kad spominjem (po)milovanje, ne mislim da bi Nikolić Petakova trebalo da *pomazi*, mada Petakova inače zovu Zeka, a poznato je da zercovi imaju nežno belo krzno, zgodno za maziti. Mislim, dakako, na to da Nikolić iskoristi svoja predsedničijalna ovlašćenja i oslobodi novosadskog antifašističkog aktivistu stodnevnog kućnog pritvora (!) zarad verbalnog delikta (Vesna, recite mu, Vas će da posluša, da koga će ako Vas neće, zar bi Vama imao obraza išta da odbije?!). Ta, prezident nam ionako, koliko vidim, nema drugog posla, osim dakako periodičnih odlazaka u Moskvu, da podnese Gazdi redovni mesečni izveštaj glede napretka Srbije u procesu *kremljointegracija*. Što, doduše, otvara jedan drugi problem, ali o tome kasnije.

Ne, sasvim ozbiljno, o čemu se ovde radi? Zoran Petakov Zeka, ne samo lokalno poznati AF aktivista iz Novog Sada (onaj što je svojevremeno na tribini na Filozofskom popio šamar od tzv. Firera) osuđen je pre nekog vremena na globu od sto hiljada dinara zarad "uvrede" Mirka Bulovića (performersko ime: Irinej; funkcija: episkop bački Srpske pravoslavne crkve) i još trojice njegovih kolega, scenski afirmisanih kao Artemije, Amfilohije i Atanasije. U jednoj davnoj emisiji na BK TV, još 2005, Petakov je ovu četvoricu dragih ljudi nazvao "četiri jahača Apokalipse", a sve povodom moralne i materijalne podrške, otvorene ili jedva prikrivene, koju visoke crkvene strukture upućuju raznim ekstremno desničarskim organizacijama. A o takvima, verujte, Petakov podosta zna jer s takvima stalno ima posla... Kako god, Mirko Bulović ga je zarad tih reči tužio, a beogradski Prvi osnovni sud mu rebnuo globu. Kada Petakov globu za sumanuto i iz malog sudijinog prsta isisano "krivično delo" nije platio (ni ja ne bih na njegovom mestu), kazna je preinačena na sto dana zatvora, a sada je, pak, na njegov zahtev transformisana u "sto dana kućnog pritvora uz mere elektronskog nadzora", da ne rečem uz *nanogvicu*. To njemu tako kanda neko eskiviranjem klasične robije "čini uslugu", po onom sistemu kako "drug Lenjin ide ulicom i mazi decu po glavi, a mogao bi sve da ih pobije"...

Najpre, šta je sporno s tužbom i šta je skandalozno u presudi? Svi učesnici u javnom životu moraju se navići na to da su pod "pojačanim nadzorom" javnosti, i da o njima, avaj, *svako ima pravo na mišljenje*, pa makar to mišljenje bilo glupavo, moronsko, uvredljivo, ili ne znam kakvo. Autor ove kolumne to odlično zna, i trpi kako ume i može: evo, pun vam je internet svakog zamislivog smeća na moj račun, i potpisanog i (naročito) anonimnog. Šta da se radi, tu tužakanje ne vredi mnogo, samo dobri živci i kakvo-takvo razumevanje za nedokučive tajne pogane ljudske prirode. Ali dobro sad, ko voli da se tužaka, neka se tužaka. Kada, međutim, sudija Miroslav Bošnjak napiše za Petakovljevo metaforično izražavanje da "takva uvreda protiv crkve nije zabeležena ni u vreme najstrašnijeg komunizma", pa još i to da je i on, sudija Bošnjak, "kao hrišćanin takođe uvređen", onda pak zalazimo duboko u *zonu sumraka*. Najpre, kakva je to uvreda na račun bilo koje crkve kad je Petakov govorio o konkretnim građanima, sa imenima i prezimenima (dobro, pseudonimima)? I mnogo važnije od toga: odakle sudiji pravo da bude *iznenadjen i uvredjen*, i odakle mu pravo da, u svojstvu sudije, bude hrišćanin, musliman, budista, šintoista, ateista ili bilo šta slično? Da li je Republika Srbija sekularna država, ili je nekakva teokratija, u kojoj sudije u presudama imaju pravo na verska uverenja i osećaje, i na tome prikladno izricanje kazni?! To je jedino relevantno pitanje, a ne Petakovljevo mišljenje o građaninu Bulović Mirku i ostalima. Suština je, dakle, u tome da je Petakov *osuđen nizašta*, i da ta sramna presuda mora da padne, a ne u pukom načinu izdržavanja te mahnite kazne na osnovu skandalozne presude. Kao biva, sve je u redu ako ne ode baš u zatvor?!

Uzgred, eto gde nam u celu priču nenadano uleće matuška Rosija, i to kao plagijator... Naime, nije li se nešto slično desilo nedavno u slučaju *Pussy Riot*? Da je presuda bazirana na "hrišćanskim vrednostima" i isto takvim uverenjima sudije? Ispada da bi ovaj Bošnjak mogao da drži časove iz *primenjene veronauke* sudijama tamo po Rusiji, nakon što kao da je isto takve časove odslušao u Teheranu... S tom razlikom što su ruske pankerke ipak makar zaista kršile javni red i mir, dok je Petakov u svakom zakonskom smislu savršeno nedužan.

Dobro, ali gde je u svemu tome Nikolić Tomislav? Jedan od prvih, ako ne i prvi akt koji je Nikolić potpisao u svojstvu predsednika bilo je pomilovanje za novinara Lasla Šaša, koji je već nekoliko dana gulio robiju u Subotici (po istom redosledu: globa–neplaćanje–zatvor) na osnovu sumanute i skandalozne presude subotičkog suda, a sve zarad davne Šašove novinske "uvrede" velikomađarskog fašističkog bandita Lasla Torockaija, o kojem inače nije rekao ništa što nije puka, lako utvrdiva istina. Nikolić je tada povukao pravi potez, i okončao tu agoniju i tu sramotu za sve nas. Ali nemojmo se lagati: bio je to i "lak" potez za Nikolića, čisti zicer, ništa politički rizično, naprotiv. Jer, ko je uopšte bio s druge strane? Nekakvi opskurni mađarski fašisti, mo'š misliti. Pravi izazov za Nikolićevu principijelnost je slučaj Petakov: neka se tu pokaže, ako nije *zeka*! Kada su na drugoj strani Mirko Bulović & co, sa svime što uz njih ide, a ne nekakav dokoni segedinski đilkoš! ◂

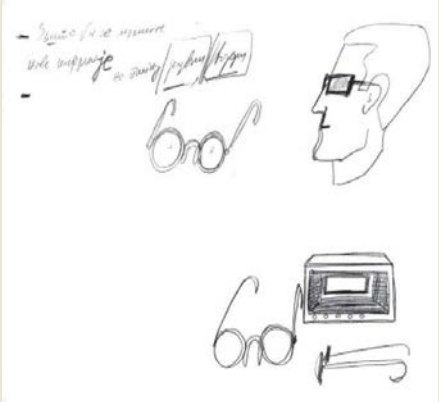
"Ovo je veliki dan za Jagodinu i Srbiju, jer je Srbija ovim činom zvanično izašla na more."

DRAGAN MARKOVIĆ PALMA, gradonačelnik Jagodine, zahvaljujući se predsedniku grčke opštine Hrisopuli na placu poklonjenom opštini Jagodina ("Kurir")

Nikola Dedić,

istoričar umetnosti, i "koselektor vizuelnog segmenta *Bijenala u Pančevu*", analizirao je jedan od izloženih radova, žvrljotine koje je tokom sastanaka pravio Slobodan Milošević: "Kako ovaj crtež možemo da tumačimo osim da kažemo da je zapravo banalno pitanje 'Šta su oni?', 'Ko su oni?'. To je ono o čemu je govorila Hana Arent kada je govorila o banalnosti zla. Tamo je osuđen jedan banalni birokrata, a ono što je zanimljivo je jedino na koji je način ta ideologija kreirana i konstruisana, i na koji način je on mogao da se pozicionira kao banalni činovnik i birokrata koji postaje ratni zločinac. To dakle nije samo do njega, nego do šireg ideološkog konteksta. A ovaj crtež je prosto banalan... ništa!" ("Blic")

Ana Nikolić,

pevačica, verovatno je već zaboravila da je nedavno učestvovala u rijalitiju "za prvu varjaču Srbije" i da je prva iz njega izbačena. Nije je iznenadila odluka stručnog žirija, a ni uvredila: "Realna je odluka žirija o mom ispadanju. Nikada nisam kuvala i tamo sam otišla da bih nešto naučila. Nemam talenat za kuvanje. Ne bih ispala da je jelo koje sam pripremila bilo kako treba. Ono je možda naoko dobro izgledalo, ali njegov ukus definitivno nije bio dobar."

Petar Gajić,

potpredsednik Kulinarske federacije Srbije, jedan od članova stručnog žirija, obrazlažući odluku da izbace Anu, kaže da je bila najgora kuvarica: "Cele nedelje je imala loša jela i to je dovelo do ispadanja. Nije ispunjavala kriterijume o kojima mi vodimo računa: higijeni, tehnici, ukusu i prezentaciji jela. Nije stizala da do isteka vremena, koje je ograničeno za svaki zadatak, obriše sto, jela su joj zagorevala. Jednom joj je omlet zagoreo, pa je stavila paradajz preko njega da to prikrije." ("Blic Žena")

Bojan Joketić,

"menadžer malog porodičnog hotela u Dobroti", koji posećuju slavni iz celog sveta, podseća da ugostiteljski posao nije lak: "Tina Tarner se poljubila i sa mnom i sa ocem, ali ništa od nje nije moglo da se traži, ni jedna jedina fotografija, ni rečenica u knjizi utisaka.

Rekla je – ja ću da napišem onde gde treba da napišem. A Gvardiola se tu slikao sa gostima, Rusima, Špancima. Gvardiola i Kavali nisu imali nikakvih prohteva. Ali, Bijonse, šeik Al Fahim – oni su imali zahteve vezane za najsitnije detalje. Jednom gostu smo dva puta dnevno menjali cveće, jer je moralo da bude u cvatu, ali bez ikakvog mirisa. Našli smo neko holandsko, bele boje!"

Žarko Radulović,

direktor i suvlasnik hotela "Splendid", takođe ima muke sa poznatim gostima: "Najviše nas je namučio bračni par Romanov, naslednici ruske carske porodice, Aleksej i Irina, koji su tražili da ukinemo muziku na terasi dok su njih dvoje u hotelu. Kada su nas napustili, rekli su da će pisati protestno pismo Ministarstvu turizma i meni lično, jer im želja nije uslišena, budući da je u hotelu još 650 gostiju!" ("Blic")

Milan Bačević,

ministar prirodnih resursa i rudarstva, do ovog naimenovanja bio je savetnik predsednika, a i dalje je jedan od najbližih predsednikovih prijatelja, na pitanje o čemu razgovaraju sada otkad su na tako važnim državnim funkcijama, ministar kaže: "Pričamo kao dva prijatelja o poljoprivredi, o pečenju rakije, ali i o državnim problemima. Znamo da zapevamo, obojica sviramo gitare. Igramo se sa unucima, istražujemo izvore."

Pomaže li Nikoliću u pečenju rakije: "Tomina rakija je brend. Mislim da je lozovača najbolja, jer ja učestvujem u njenom pravljenju. Neki drugi tvrde da su malina i jabuka bolje, ali ne bih se sa tim složio." ("Press")

Nada Macura,

portparolka Hitne pomoći, na pitanje da li poznaje strip autora koji objavljuje u "Blicu", kaže: "Da li poznajem Marka Somborca? Dva puta me stavio u strip... On je božanstven! Naslikao me kako se pojavljujem na televiziji, nacrtao me sa šiškama i repom, baš kako ja nosim."

Šta joj se još dopalo, sem frizure: "Genijalac je. Jednu je sličicu samo meni posvetio – a tu je nacrtan i čovek upakovan kako jede sarmu na 40 stepeni... Obradujem se kad vidim, ali ne samo mene, već i ostale. Ima sjajne ideje, nisam takvog karikaturistu videla u životu... Imam svoje dve sličice. Za sada dovoljno." ("Blic")

Anastasija Buđić,

starleta, model, od sada i politički aktivna. Nakon Nevene Adžemović, poslanice u Narodnoj skupštini, Anastasija Buđić je krenula njenim stopama i postala članica Srpske napredne stranke: "Za sada sam simpatizer SNS-a, a šta će sutra biti i da li ću se više uključiti u politiku, pokazaće vreme. Ova moja odluka o članstvu i političkoj partiji nema veze sa time što je i Nevena njihova članica, ali sam svakako ponosna na nju i na to što je jedna 'modelsica' ušla u Skupštinu."

Da li je dovoljno obrazovana da bi se bavila politikom: "Zašto da ne. Završila sam jedan privatni fakultet, imam zvanje diplomiranog menadžera. Pa hajde da uradimo istraživanje koje fakultete imaju političari. Verujte, svega bi tu bilo. Uostalom, zar jedan Tito nije bilo običan mašinbravar?!"

Da li će nastaviti sa obrazovanjem: "O tom – potom, posao mi oduzima dosta vremena, stalno putujem, imamo nastupe, slikanja... Za sada ne planiram da upisujem master jer ne mogu u potpunosti da se posvetim tome."

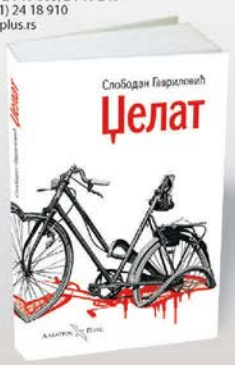
Da li već planira promenu stila u oblačenju: "Svaka profesija nosi sa sobom i određeni dres-kod. Ako se budem angažovala u politici, svakako da ću promeniti i način oblačenja. To je jednostavno stvar bontona i opšte kulture. Moj trenutni posao zahteva provokativnije oblačenje." Koji aktuelni političar je najseksipilniji: "Ne posmatram ih uopšte na taj način. Političari iz bilo koje stranke mogu u krajnjem slučaju da mi budu samo simpatični, kako ih verovatno posmatraju i ostali građani koji za njih glasaju. Mislim da pre oni mene treba da posmatraju kao seks-objekat. Što se tiče političara iz SNS-a, njih pre svega poštujem i cenim."

Da li će se ulaskom u stranku na vlasti promeniti utisak o njoj: "Verovatno će biti teško da razbiju predrasude o meni, ali bih volela da me dožive ozbiljno. Nadam se da su ljudi kroz moje intervjue i nastupe na televiziji koje sam imala shvatili da mogu mnogo više da ponudim. Ipak imam završen fakultet, obrazovana sam i mogu mnogo toga da ponudim pored izgleda. Ljudi će imati priliku bolje da me upoznaju pošto će uskoro početi da se prikazuje emisija u kojoj ću ja biti voditeljka!" ("Press")

Албатрос Плус
Устаничка 25/II
11000 Београд
Тел: (+381 11) 24 19 385; 24 19 240
Факс: (+381 11) 24 18 910
www.albatrosplus.rs

Роман о џелату, истина која боли и истина која ослобађа!

Слободан Гавриловић је, према речима Горана Бабића, написао роман који враћа веру у снагу литературе и повратак је традицији коју симболизују велика имена српског романа.

Прича о људском бићу које је постало машина за убијање. Мрачна аутентична прича из недавног времена, коју главни јунак казује с језивом страшћу, с таквом убедљивошћу да вам се при читању леди крв. Гавриловићев роман јесте чудесна експлозија наративне енергије која нам открива изузетног писца.

Проф. др Гојко Тешић

Ускоро!
У свим бољим књижарама

Цена 600 дин.

Осим романом *Џелат*, обрадовали смо наше читаоце и другим изузетним издањима!

- ***Књига о дворанину*** **Балтазара Кастиљонеа** – истинско ремек-дело италијанске ренесансне књижевности, које се први пут појављује на српском језику. Овај знаменити спис извршио је снажан утицај на гоностасне фигуре западне књижевности као што су Рабле, Монтењ, Сервантес, Шекспир и Џејмс Џојс ... **цена 1200 дин.**
- ***Ей о води*** **Енеса Халиловића** – први роман једног од најталентованијих песника савремене српске књижевности ... **цена 600 дин.**
- ***Религија после просветитељства*** **Хермана Либеа** – дело једног од најзначајнијих живих немачких мислилаца, први пут на нашем језику ... **цена 1000 дин.**
- ***Прекосни аутопортрет*** **Чеслава Милоша** – беспоштедна исповест слободног мислиоца, великана пољске и светске књижевности у разговору с највећим познаваоцем његовог дела ... **цена 1150 дин.**

Ускоро

- ***О Немачкој републици*** **Томаса Мана**
  – збирка изванредних политичких есеја славног писца
- ***Ватикан у балканском вртлогу*** академика **Драгољуба Живојиновића**
  – студија једног од највећих познавалаца новије историје Балкана, а посебно улоге Ватикана на овим просторима.

Купујући књиге *Албатрос плуса* бринете о себи и својим потомцима

piše: Ljubomir Živkov

Šoferski manifest

Ljudsko pravo na vožnju (proisteklo neposredno iz slobode kretanja i nastanjivanja) građanima pripada bez ikakovih njihovih izdataka

Krajičkom oka primetio sam da će one koji se u školu vožnje budu upisali nakon ne znam ti kog datuma vozačka dozvola koštati devedeset hiljada dinara! Pa koliko će onda koštati falsifikat ili dozvola kupljena na crno?!

Poskupljivalo je to poskupljivalo, ja nisam mario, nisam hajao i nisam pisao ništa, jer sam ja ne protiv poskupljenja nego sam protiv ma koje cene za vozački ispit. Ljudsko pravo na vožnju (proisteklo neposredno iz slobode kretanja i nastanjivanja) ubacio bih u Ustav i u zakone kao opšte pravo na upravljanje motornim vozilom do 2000 cm kubnih, pri čemu bi učenje i polaganje vozačkog ispita bili besplatni: u poslednjem polugodištu srednje škole đaci bi imali predmet nazvan "motorna vozila" ili kako vam drago, škola bi kao što ima kabinet za biologiju imala odgovarajući vozni park i predmetne nastavnike, predavanja i vožnja bili bi dakako besplatni, o samom ispitu da i ne govorim. Za građane koji nakon osmoljetke dignu ruku od daljeg školovanja i za osobe koje su maturirale pre nego što je vožnja postala školski predmet bili bi zaduženi radnički i narodni univerziteti: vozačka nepismenost bi u večernjim školama i na brzim kursevima tijekom naredne petoljetke bila potpuno iskorenjena, a polaznike to ne bi koštalo nijedan dinar!

Kad bih baš pustio sebi na volju rekao bih da svako ima pravo i dužnost da ovlada upravljanjem motornog vozila, a ako i posle položenog besplatnog vozačkog ispita neko bude odbijao da sedne za volan, neka mu je halal: nauka i ne zna koliko je ljudi, bilo iz siromaštva ("šta će mi dozvola kad nikad neću moći da kupim kola!"), bilo iz neznanja, bilo iz intelektualne poze odbilo da im se otvore šoferske oči! Njihov otpor da postanu i oni šoferi-amateri ravan je opiranju nesrećnika da se opismene, država ih je za njihovo dobro primorala da nauče slova, i zaista, kasnije su i te kako uživali u pisanoj reči da bi neki i sami postali pisci!

Saobraćajna osnovna kultura bila bi uvrštena u opštu pismenost, što će reći da bi o njoj odsad brinula lično država! Koju bi ova humana novina dakako koštala, ali koja bi stanovništvu bila korisnija nego masovan transport mrtvaca kraljevskog porekla koji plaćamo i mi koji nismo voleli monarhiju ni pre rata, a kamoli kad je potpisala Trojni pakt.

Šta je ovo?! Još jedna utopija osobe koja tvrdi da bi život bez službenih vozila bio moguć i štaviše prijatan (osim za naravno sama službena lica ogrezla u fraj vožnji, nehajna prema ceni rezervnih delova, benzina: ta lica i piju jer ih vozi plaćeni profesionalac, kakva perverzija!)?! Da! Kao teoretičar tvrdim da je pravo na vožnju ljudsko pravo na kojem ni država ni preduzetnici ne smeju zarađivati, a sad ću za sve koji nisu digli ruke od čitanja ovog manifesta navesti primer iz moje vlastite povesti: slušaj amo!

Devedeset i neke godine obreo sam se u Severnoj Karolini (kroz Pensilvaniju koju i ovim putem pozdravljam prethodno sam vozio nosajući međunarodnu vozački dozvolu, dokument krupniji od pasoša, sa mojom slikom i dirljivo neispisanim rukopisom služb. lica AMSJ koje je rubrike popunilo hemijskom olovkom, što je malobrojne američke policajce koji su ovaj artefakt držali u rukama obaralo s nogu: kao da sam im pokazao faraonov ukaz na pergamentu, nema veze), odlučim da svoje američke godine krunišem i domicilnom vozačkom dozvolom, daj da nabavim prvo testove, da vidim hoću li sa mojim engleskim imati koji pogodak, odem u policiju, daju mi testove, šta sam dužan za ovo, ništa, a za prijavu ispita, kakvu prijavu, nema prijave, kad budete spremni dođite da polažete, kog dana, bilo kog radnog dana, dobro sve to, a časovi?! Časova imajte koliko vam drago i koliko vam treba, bilo kod profesionalaca, bilo kod običnih nosilaca driver licence, ako položite test, biće proveren vaš vid i poznavanje saobraćajnih znakova, posle toga – vožnja! Uzimajući besplatan udžbenik postavim pitanje krucijalno u zemlji mog porekla i nastanka: ako padnem, na testu ili vožnji, kad mogu ponovo da pokušam? Možete narednog dana i tako svaki dan dok ne zaokružite dovoljno tačnih odgovora, isto je i sa vožnjom, dobro, hvala lepo, see you soon!

Proučim ja dobrano testove i dođem u policiju u osam ujutro, da zauzmem red, ogromna prostorija sa desetinama šaltera, pitam gde se polaže vozački, evo ovde: nekoliko redova stolica poput bioskopskih, tu se polažu testovi, jedini kandidat ja, izvučem cedulju sa pitanjima, koliko dugo ovo smem da popunjavam, pitam, policajac se smeje: "Mi radimo do pet!"

Nakon jednog sata predam mu punonadežno moje odgovore, pregleda čovek, prošli ste test, na saobraćajnim znacima zablistam još više, jelen na putu, krivina udesno, prelaz preko pruge, vekternica takoreći, proveriše mi vid, idemo na vožnju, imate svoja kola ili biste radije policijska? Srce me vuče da se makar petnaest minuta osetim kao Prljavi Hari, ali držim da ću bolje voziti auto na koji sam navikao, gde je komisija, ja sam komisija, kaže policajac, i nas ti se dvojica pontijakom (Bonneville, preporučujem!) otisnemo u posve prijatnu i mirnodopsku vožnju kroz državu bogatu šumama, jezerima, kolovoznim trakama i alvatnim parking-mestima. Gde si sada, fićo "Crvenog signala"?! Nakon višemesečne moje skupe obuke po Dorćolu i dopunske nastave kucnuo je čas da platim moj prvi pad na vozačkom, to će biti na slobodarskoj Karaburmi, punoj strmoglavih ulica gde će se na koncu tražiti da parkiram vozeći unazad uzbrdo... Pored i iza poplašenog mene samouglavila su se dva gigantska pripadnika MUP-a, jednome se butina preliva preko menjača iz Kragujevca, drugi mi sedi na grbi i zaklanja vidik pozadi...

U Chapell Hillu beše samo jedan član komisije. Koji je video da ima posla sa prekaljenim kamiondžijom, čestitam, položili ste, sad ćemo da vas slikamo i da vam damo dozvolu, to će vas koštati dvanaest i po dolara. ◂

46. Bitef

Izlet u istinu

U sredu veče, predstavom *The four seasons restaurant* italijanskog reditelja Romea Kastelučija, otvoren je četrdeset šesti Bitef. Koje će još predstave biti prikazane na ovom najprestižnijem pozorišnom festivalu u Srbiji

Naslov 46. Beogradskog internacionalnog pozorišnog festivala je *Izlet u istinu*. U ekspozeu njegovih selektora Anje Suše i Jovana Ćirilova, koji je i umetnički direktor festivala, piše da se "pozorište može shvatiti kao neka vrsta tragaoca za istinom u najširem smislu reči" zato što i kad se bavi "stvarnošću datog trenutka" i kad "ponire u poetsku potragu za suštinom sveta i ljudskog bivstvovanja", pozorište je uvek "neka vrsta *izleta u istinu*. A ukoliko je kriza u društvu, ona istorijska, ekonomska ili moralna bila veća, pozorišni izlet u istinu bivao je uzbudljiviji, dramatičniji i potrebniji."

Ne znamo kako se provela publika na početku tog *Izleta*, na predstavi koja je otvorila Bitef, *The four seasons restaurant*, u izvođenju *Societas Raffaello Sanzio* iz Čezane u režiji italijanskog reditelja Romea Kastelučija, u vreme kada je ovaj broj "Vremena" bio u štampi. *The four seasons restaurant* je deo Kastelučijevog ciklusa *Pastorov veo*. Inspirisana je freskom u njujorškom restoranu "The four seasons" koju je Rotko, rusko-američki slikar prošlog veka, naslikao s namerom da gostima ogadi obrok.

Do kraja Bitefa, do 22. septembra, biće prikazano još 11 predstava: četiri iz Evrope, jedna iz Sjedinjenih Američkih Država, tri iz regiona, i čak četiri iz Srbije – kao nikad do sad.

GOSTI: Bitef je, pored predstave koja je otvorila festival, koproducent i predstave *Suviše smrtni* iz Londona u kojoj Šobane Džejasing kombinuje tradicionalni indijski i savremeni ples. Pokret je sredstvo kojim Francuz Žoel Pomera priča o socijalnim temama u predstavi *Velika i neverovatna istorija trgovine*. Beogradski reditelj Miloš Lolić je u minhenskom teatru Folksbine režirao Lorkinu

NA BITEFU:
Iz predstave *The four seasons restaurant*
Romea Kastelučija

Život i vremena, epizoda br. 1, "Nature Theatre of Oklahome"

Velika i neverovatna istorija trgovine Žoela Pomeraa

dramu *Krvave svadbe* gradeći višedimenzionalni univerzum minimalnim sredstvima. Holanđanin Ivo van Hove sa predstavom *Deca sunca* po Maksimu Gorkom u izvedbi "Toneelgroep", priča o aktuelnoj temi – o intelektualcima koji se ne snalaze u složenim društvenim uslovima. Američka predstava *Život i vremena, epizoda br. 1* je projekat kompanije "Nature Theatre of Oklahoma" poznate po dokumentarnim sadržajima kojima se bavi na duhovit i originalan način. Ova predstava je nastala na osnovu telefonskih razgovara sa jednom saradnicom, kombinovanjem sovjetske tradicije sletova, i tradicije američkih srednjoškolskih mjuzikla.

Zbog odluke selektora da pozovu predstavu *Mrzim istinu* Olivera Frljića (vidi okvir), moguće je pretpostaviti da produkcija regiona na Bitefu neće biti ništa manje atraktivna od svetske. Frljić u ovoj predstavi, koja je bila inspiracija za naslov celog festivala, priča o sebi i svojoj porodici, bez maske, onako kako priča i o svim drugim temama u svojim predstavama. *Mrzim istinu* je produkcija zagrebačkog "Teatra ITD", odakle dolazi i *Nosferatu* Saše Božića, predstava koja istražuje odnos gledalac–izvođač. Ljubljančani se takmiče s *Gozbom* Simone Semenič u režiji Primoža Ekarta, predstavom koja je proglašena najboljom slovenačkom dramom.

DOMAĆI: Domaćine će zastupati *Henri VI* beogradskog Narodnog pozorišta u režiji Nikite Milivojevića koja je igrana i u londonskom "Glob teatru". Zatim vežba iz koreografije pažnje *Tačka bez povratka* Stanice servisa za savremeni ples, čiji su autori Dalija Aćin i Siniša Ilić, pozorišni čin *Oni žive* Maje Pelević i Milana Markovića, inspirisan predizbornim stranačkim obećanjima, i *Dogs and drugs* ►

Pravac kretanja

Foto: A. Anđić

"VREME": Zašto ovogodišnji Bitef nudi samo izlet u istinu a ne duži boravak u njoj? Šta ćemo otkriti na tom izletu?

ANJA SUŠA: *Izlet u istinu* je slogan kojim se donekle ironizira i propituje sama pozicija savremenog teatra, kao i njegov društveni značaj. Istina je filozofski kompleksan pojam, naročito na prostorima na kojima živimo i u vremenu u kome živimo. Zato se bojim da pozorište nije u stanju da ponudi više od mogućnosti izleta u istinu. Ako se rukovodimo filozofskom pretpostavkom da je sve relativno i da ima više istina, onda pozorište može da ponudi samo izlet u neku od njih. Pozorišna predstava ima ograničeno trajanje, baš kao i izlet. Ona može da vam otkrije neku nepoznatu teritoriju, a od vas zavisi da li želite da se vratite ponovo i da nastavite da je bolje upoznajete ili ne. Ipak treba imati na umu da slogani Bitefa nikada nisu isključivi i nikada se ne odnose na selekciju u celini. Oni su pre ponuda za razmišljanje, nego obavezujući. Naglašavam da Bitef nije i nikada nije bio tematski festival. Slogan biramo tek na kraju, kada je selekcija već završena i kada utvrdimo zajedničke imenitelje među predstavama koje smo pozvali.

Bitef podrazumeva novo i provokativno. Koji je prilog ovogodišnjeg Bitefa toj asocijaciji?

Pre svega, autorska imena koja do sada nisu bila poznata našoj publici poput Žoela Pomera, vrhunskog francuskog reditelja, Ivo van Hovea, možda najpoznatijeg holandskog reditelja današnjice, "Nature Theatre of Oklahoma" iz Njujorka i tako dalje. Ali i autori iz našeg regiona, koji su malo ili nedovoljno poznati stranim gostima festivala, poput Miloša Lolića, Olivera Frljića, Saše Božića, Dalije Aćin, Andraša Urbana, Maje Pelević i Milana Markovića... Tu je i mnoštvo novih i uzbudljivih izvođačkih prostora poput fabrike "Beko", Muzeja istorije Srbije, franjevačkog samostana u Zemunu. I mnoštvo uzbudljivih pratećih programa...

Ove godine ste pozvali četiri predstave iz Srbije. Da li je razlog štednja ili njihov izuzetni kvalitet?

Štednja sigurno nije razlog. U pitanju je strategija Bitefa koju smo ustanovili prošle godine, da se više pažnje pokloni domaćoj i regionalnoj produkciji kako bismo unapredili i obogatili internacionalnu orijentaciju festivala koja treba da funkcioniše u dva smera kroz promociju međunarodne pozorišne scene domaćoj publici i kroz promociju regionalne i srpske produkcije u međunarodnim okvirima, koristeći Bitef kao svojevrsnu platformu. To je pravac kretanja svih ozbiljnih međunarodnih festivala danas, pa smo i mi odlučili da ga prihvatimo.

Pozvali ste predstavu Olivera Frljića, čiji rad jedan deo ovdašnje javnosti osporava. Kakvu reakciju očekujete?

Ne očekujem ništa posebno dramatično. To je predstava koja je već gostovala na ovogodišnjem Sterijinom pozorju bez ikakve buke i skandala. U njoj se reditelj bavi sopstvenom porodičnom istorijom kroz koju se prelamaju društveni i istorijski događaji iz devedesetih. Oliveru Frljiću, kao jednom od najmarkantnijih autora savremenog evropskog pozorišta, apsolutno pripada mesto na Bitefu. Eventualni skandali bi samo doprineli popularnosti Bitefa i ja čeznem za vremenom kada je pozorište imalo tu moć da istinski uznemirava i provocira društveni poredak. Kod nas se svaki sukob svodi na prepucavanje po tabloidiziranim medijima, i to je sve. Bitef je mnogo puta u svojoj istoriji osporavan i kritikovan upravo od istih društvenih krugova koji imaju problem sa radom Olivera Frljića. Reč je o manje-više istim ljudima i gotovo identičnoj retorici, tako da me mišljenje tog dela javnosti, koje smatram retrogradnim i šovinističkim, uopšte ne zanima. *S. Ć.*

subotičkog pozorišta "Deže Kostolanji" u režiji Andraša Urbana, predstava u kojoj se burleska i travestija smenjuju sa hiperrealizmom i kabareom.

Predstave će ocenjivati žiri čiji je predsednik Goran Injac, univerzitetski predavač i kritičar izvođačkih umetnosti, a članovi su pisac i umetnički direktor festivala "Pasaž" Žan-Pjer Tiboda iz Francuske, dramaturškinja Elizabet Šak iz Austrije, rediteljka Đurđa Tešić i kostimografkinja Maja Mirković.

Žabe u vreloj vodi, predstava Pratećeg programa Bitefa, treća je Bitefova koprodukcija na festivalskom repertoaru. Nastala je na osnovu sećanja tridesetogodišnjaka iz Beograda i Berlina na poslednje proleće prošlog veka. Autori predstave su Suzana Črudina, Šarlota Ros i Filip Vujošević. Obavezni deo Pratećeg programa, barem poslednjih 13 godina, jeste i *Bitef Polifonija*, program koji se bavi problemima i interesovanjima mladih i ostalih grupa o kojima se u društvu nedovoljno vodi računa. To je ujedno i program za koji njegova urednica Ljubica Ristić Beljanski svakog puta nađe novac nekim samo njoj mogućim načinom. Program počinje predstavom *Zemlja iznad svih nas* omladinskog pozorišta "Fetus" iz Srebrenice. Od ostalih, izdvojićemo predstavu *Nebom grada – fragmenti gradskog detinjstva* beogradskog Studija "Iskorak", inspirisanu pesmama Dragana Lukića, koja istražuje kako izgleda odrastanje u današnjem Beogradu u poređenju sa onim iz Lukićevog vremena, i *Umrežavanje sećanja* koju "Dah teatar" realizuje u saradnji sa grupom mladih iz Sarajeva. Obavezni festivalski deo je i program *Bitef na filmu* koji organizuje Jugoslovenska kinoteka. Odlučili su se za ciklus nazvan *Diktatori* u kome glavne uloge igraju "Hitler, Franko, Musolini i mnogi drugi, ali i narod koji ih je birao, narod koji im se divio, narod koji je zbog toga patio i stradao", kako je istakla urednica ovog programa Vera Konjović.

I, kao što organizatori Bitefa neprestano ističu, Bitef ne bi bio takav kakav jeste da mu ne pomažu inostrani kulturni centri. Izdvojićemo Francuski institut, koji je ove godine naročito prisutan: izložbom "Francuska na Bitefu: 46 godina druženja" kojom podseća na sve to vreme lepe saradnje, i *Teatroskopom*, dvodnevnim pozorišnim susretom šezdesetak učesnika iz sveta. Šta i koliko to znači za domaću pozorišnu scenu i kulturu – trebalo bi da je svima očigledno. ◂

Sonja Ćirić

Heroj ulice

Mediji su pre neki dan preneli vest da je Emir Kusturica odlučio da glavnu ulicu Andrićgrada nazove ulicom Mlade Bosne

Foto: D. Todorović

Ulica Mlade Bosne u Andrićgradu, Višegrad

Prečitavam ovih dana trobroj časopisa *Gradac* posvećen Mladoj Bosni i razmišljam kako je u njega možda imalo smisla uvrstiti i bilješku o sudbini sarajevskih ulica što su nosile imena Mlade Bosne i njenih članova. Ulica Mlade Bosne postala je Ulica Bosanskih gazija. Gazija je borac za islam, a sama riječ dolazi od arapskog izraza sa značenjem "naoružani napad s namjerom osvajanja". Ulica Danila Ilića postala je (ponovo) Oprkanj. (Ovako piše Andrić u zapisu *U Ulici Danila Ilića*: "Tamo gde prestaju baščaršijski dućani i kazandžijske radionice i gde počinje gusto srpsko naselje sa starinskim kućercima, ima jedna ulica, zabačena i krivudava, koja se nekad zvala Oprkanj-sokak, a danas nosi ime Danila Ilića.") Na sličan način, vraćanjem imena iz vremena od prije Prvog svjetskog rata, još su nekim *mladobosanskim* ulicama promijenjena imena. Nedeljka Čabrinovića zove se Na varoši, Vladimira Gaćinovića nosi ime Veliki Alifakovac, a Trifka Grabeža – Patke. (Iz dominantne perspektive današnjeg Sarajeva, Trifko Grabež je idealni negativac. Rođen na Palama, na Vidovdan, s prezimenom kojeg je u tendencioznom registru lako *čitati* kao svojevrstan *nomen est omen*, svoj devetnaesti rođendan provodi s pištoljem i bombom preko puta Vijećnice spreman da ubije nadvojvodu i ženu mu. Iz iste te perspektive, međutim, nevjerovatno zvuči autentična Grabežova rečenica sa suđenja zabilježena u zvaničnom zapisniku: "Mene nije rukovodila Srbija, nego jedino Bosna.") Isti *princip* je primijenjen i na mostove, pa je Žerajićev ponovo Careva ćuprija, Principov – Latinska.

Ulica Borivoja Jevtića postala je Pavla Lukača. Ulica Ive Kranjčevića postala je – Džamijska. (Kemal Kurspahić je u jednom tekstu ovu promjenu nazvao *nadasve maštovitom*. Inače, Ivu Kranjčevića je tokom suđenja na čijem je kraju osuđen na deset godina teške tamnice proaustrijska štampa uporno nazivala Milanom Kranjčevićem, želeći sugerisati kako nije Hrvat i katolik jer im je u interesu bilo da se i atentat i Mlada Bosna predstave kao isključivo *srpska posla*, što bi stotinjak godina kasnije rekao Jelko Kacin. Iz istog razloga su često izostavljali imena Muhameda Mehmedbašića i Đulage Bukovca.)

I da, na kraju, jednoj je mladobosanskoj ulici promijenjeno ime, ali je ipak, na neki način, (p)ostala – mladobosanska. Ulica Mustafe Golubića sada je Ulica Tina Ujevića. Tin je u Nikšiću prije osamdeset godina napisao pjesmu *Ulica fantoma*. U njoj stoji:

Ulicom, pored ljudi, lutaju brojni fantomi:
jedni idu iz grada, drugi listom iz groba.
I tako, pored novog, traje i staro doba.
Tek što svih tih sablasti ne vide naši trahomi.

Ulicom, osim ljudi, miču se brojne sjene.
(Strepim da nisam obmanut; taj put, za sama mene.)
I tako u mraku grada vladaju uspomene,
i tako na suncu jave strahuju tačne zjene.

Samo se čudim kako usudno sliče
živi na mrtve, a mrtvi opet na žive.
I kad se život dosadno i jednolično miče
pitam se koji od njih krvavo, ljudski žive.

I tako, kaže Tin, pored novog, traje i staro doba. I ništa se novo u novom dobu ne gradi, samo se starom daju nova imena. Niko od tih promjena nije postradao kao Bosna, Mlada i svaka druga. Bosanski Brod danas je službeno samo Brod, Bosanska Gradiška samo Gradiška, Bosanska Dubica – Kozarska Dubica, a Bosanski Novi – Novi Grad. A sve je taj Novi Grad, samo ne nov.

U novom gradu, novoj, mladoj ulici, Emir Kusturica je dao ime Mlade Bosne.

Neka. ◂

Muharem Bazdulj

Foto: M. Milenković

Grafit u Ulici Gavrila Principa, Beograd

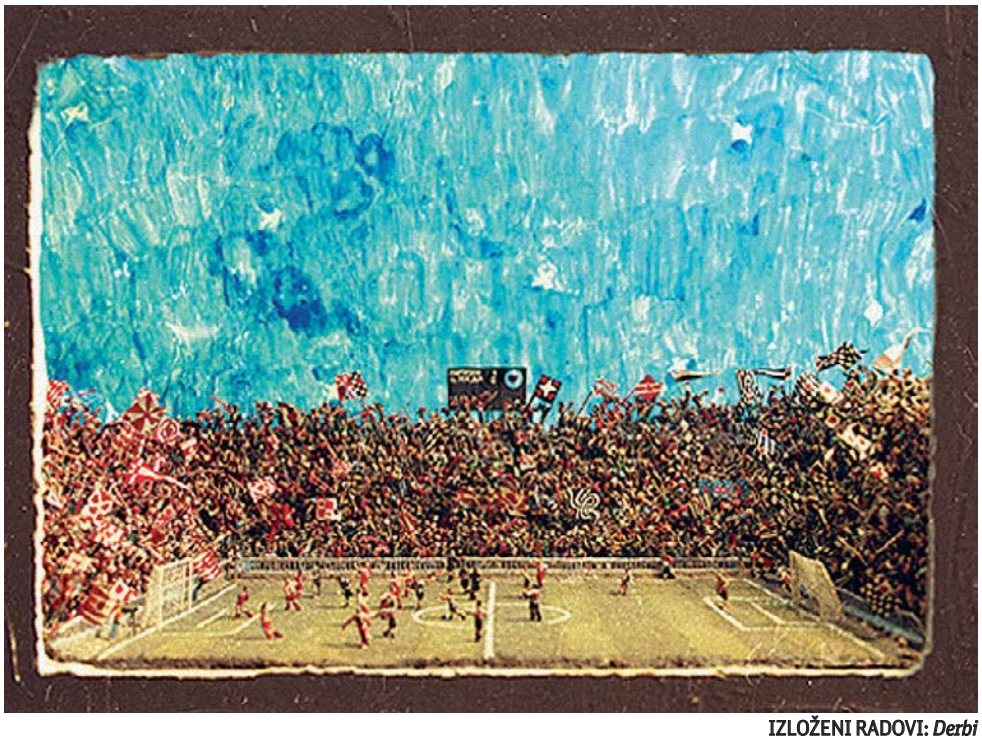
Foto: A. Anđić

Planeta ljubavi, linija srca

U beogradskom Muzeju istorije Jugoslavije otvorena je retrospektivna izložba Gorana Kosanovića, multimedijalnog umetnika koji kroz različite medije, na različite načine govori o svojoj opsesivnoj temi – o ljubavi

Izložba Gorana Kosanovića pod nazivom "Najbolje" oraspoložiće vas i učiniće vam se da nije sve tako crno kao što jeste. Goran Kosanović je multimedijalni umetnik. Njegov zaštitni znak je ljubav, njegova sveprisutna tema, ali i performans *Linija srca*, o čemu će biti više reči

IZLOŽENI RADOVI: *Derbi*

Merilin

Linija srca

kasnije. Na njegovom sajtu je spisak od 13 samostalnih izložbi u Beogradu – najčešće u galeriji "Zvono", u Ljubljani, Firenci, i na Svetom Stefanu. Goran Kosanović je najmlađi umetnik čiji rad čuva Narodni muzej: njegova instalacija *Pogled sa izložbe Damnjan* je kao deo kolekcije Radomira Damnjanovića poklonjena Narodnom muzeju.

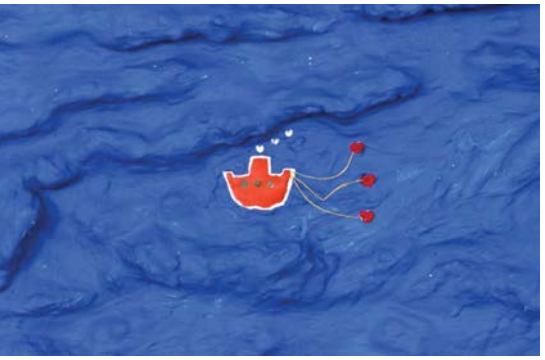
Kad je napunio petu deceniju, i kad se ispostavilo da je u 16 godina izlagačkog iskustva mnogo toga uradio, odlučio se da najbolje radove pokaže na retrospektivnoj izložbi. Za tu priliku izabrao je Muzej istorije Jugoslavije, poznatiji kao Muzej "25. maj", zato što je tu našao eksponate potrebne da pripremi izložbu *Planeta Ljubav*, pokazanu ovog aprila u "Zvonu". Međutim, može se reći da je i ovaj Muzej izabrao njega: Kosanovićev projekat *Serbian Space Program* sa svojim imaginarnim prostorima i aktivnostima naći će se pred publikom Muzeja istorije Jugoslavije zajedno sa Kamenom sa Meseca i kopijom plakete koju je misija "Apola 11" ostavila na Mesecu, poklonima predsednika SAD Ričarda Niksona i astronauta Nila Armstronga, Majkla Kolinsa i Edvina Oldrina Josipu Brozu Titu.

SVEMIRSKI I DRUGI PROGRAMI: Kako je moguće odlučiti koji su radovi najbolji? "Stonsi su pevali da je vreme na njihovoj strani. I u mom slučaju vreme se pokazalo kao pravi saveznik u pripremanju izložbe", kaže Goran Kosanović u razgovoru za "Vreme", i napominje da su izloženi radovi kompilacija svega što je radio otkako se bavi umetnošću. "Bilo je izuzetno uzbudljivo birati radove za retrospektivnu izložbu. U ovako velikom i lepom prostoru kakav je Muzej istorije Jugoslavije prvi put sam mogao na jednom mestu da sagledam svoju umetnost. Izložba je podeljena u četiri dela. U prvom delu sam predstavio slike, od prve izložbe do slika koje su nastale poslednjih godina. *Serbian Space Program* koji sam izlagao u galeriji 'Zvono' u aprilu je dopunjen kamenjem sa Meseca koje je vlasništvo Muzeja istorije Jugoslavije, i nalazi se u drugom delu izložbe. U trećem delu koji sam nazvao 'Diznijeva soba' su 3D radovi, a u četvrtom delu su printovi mojih radova. Posebno ističem one nastale u saradnji sa Radomirom Damnjanovićem Damnjanom, koji je moj učitelj i prijatelj."

Uz Goranovo ime je uvek odrednica "multimedijalni umetnik" zato što se oprobao u većini formi i umetničkih medija: od klasične slike preko printova i 3D instalacije, bodi arta, do performansa. Na pitanje da li je nepristajanje na jedan medij posledica lične radoznalosti, ili dug vremenu, Kosanović odgovara: "Nije moja ideja bila da budem multimedijalni umetnik zato što je to savremeno, nego zbog moje potrebe da ljubav, koja je slojevita i koja je moja inspiracija, prikažem na sve načine na koje me inspiriše. U početku su to bili crteži i slike, a kasnije 3D instalacije, bodi art radovi koje sam uradio sa Radomirom Damnjanovićem, printovi, filmovi i muzika. Istakao bih da su Damnjan, baš kao i maketar Ivan Stefanović, glumica Neda Arnerić, modni dizajner Dragana Ognjenović, grafički dizajner Dragan Todorović, fotografi Goranka Matić, Draško Gagović, Aleksandar Anđić, razni muzičari i mnogi drugi, svojim talentom i razumevanjem onoga šta ja želim, omogućili da moje ideje budu realizovane onako kako sam ih osmislio."

POMERITI GRANICU: Kosanović u svojim radovima vidno ističe velike majstore – Goju, Vorhola, Šagala... U Goranovoj verziji, oni pričaju nove priče, one koje je on od njih želeo da čuje, a ne one koje znamo iz istorije umetnosti. Kaže da je spremajući ovu izložbu shvatio da ima "mnogo idola koji dolaze iz raznih oblasti života. Ljudi koji su pomerali granice za dobrobit čovečanstva, koji su mogli više i dalje, kao nedavno preminuli astronaut Nil Armstrong. Fransisko Goja, Endi Vorhol, Mark Šagal, samo su deo slikarskog plemena čiji me rad inspiriše da stvaram svoju umetnost. Jedna od sledećih izložbi će biti posvećena pesnicima i meni dragim stihovima."

Na otvaranju izložbe, jednoj maloj Ivi, a i nekim starijim posetiocima, najviše se dopala slika *Tegljač*. Imao se utisak da je razlog u Kosanovićevoj neskrivenoj potrebi da pokazuje dete u sebi, svoju osnovu, pa da samim tim istu emociju inicira i kod publike. Kosanović kaže da se svojom umetnošću obraća detetu, "malom, nežnom, osetljivom, čistom i iskrenom", i ►

Srpski svemirski program poštanska marka

Tegljač

Kiss

da "zbog toga predivna Iva, koja mi je na otvaranju izložbe poklonila svoju sliku, kao i mnoga druga mala i velika deca, lako prepoznaju sebe u mojoj umetnosti. Tako je i jedan stariji gospodin za istu sliku rekao da je njegov portret. Inače, i meni je ta slika najdraža."

NAJVAŽNIJA LINIJA: I *Tegljač* – ali ne samo zato što po nepreglednom valovitom modrom moru vuče tri crvena srca, već i moguće svi ostali radovi izložbe, pričaju o ljubavi. Kosanović joj je posvetio čitavu planetu. Otkrio ju je, kaže, pre petnaest godina slikajući. "Lako je prepoznatljiva, zato što je u obliku crvenog srca. Nalazi se u galaksiji *All you need is love*, koja je 13,2 milijarde svetlosnih godina udaljena od Zemlje. Nastala je kada je svemir bio star samo 489 miliona godina. Reč je o jednoj od prvih galaksija. Inače, na samoj planeti stanuje Ljubav i odatle se širi kosmosom. U okviru *Serbian Space Programa* poslata je misija na *Planetu Ljubav*, odakle je donet i predstavljen ovog aprila eksponat *Kamen srce*, koji po svom sastavu daje apsolutnu formulu ljubavi. Reč je o formuli koja glasi: 100 odsto poljupci + 100 odsto zagrljaji + 100 puta dnevno reći dragoj/dragom Volim te."

Kosanović izvodi performans *Linija srca* desetak godina. Za to vreme, uradio je oko 700 radova sa otiskom desne ruke na plavom slikarskom platnu. Na primer, prošle godine u Firenci uradio je *Liniju srca* u dečjoj bolnici, a ovog proleća i u beogradskoj Dečjoj bolnici u Tiršovoj. Namera mu je bila da osim slike, deci ostane uspomena na jedan lep dan, ali i da animira donatore koji bi pomogli bolnici i njenim bolesnicima. Na pitanje kuda ide linija srca, da li će doći do krajnje tačke, Kosanović kaže da je "krajnja tačka vrlo ambiciozno postavljena: biće dostignuta kada ceo univerzum bude spojen linijom srca. Svi otisci ruku su povezani mojom linijom srca. Na otisku dlana je, između ostalih, vidljiva i linija srca. Ja je na svoj način povezujem sa linijom srca voljenih osoba i ostavljam otvorene krajeve za dalja povezivanja u ljubavi. Ljudski dlan je samo jedan od mnogih dokaza da su svi ljudi isti. Jedino što nas razlikuje jedne od drugih je veličina dlana – po tome znate da li je dlan dečiji ili odrasle osobe. Ponosan sam što se u tom lancu ljubavi nalaze ljudi sa svih kontinenata. U okviru izložbe "Najbolje" uradiću performans *Linija srca*. Svi koji budu želeli da dobiju svoj primerak, neka dođu u Muzej istorije Jugoslavije. Biću tamo." ◂

Sonja Ćirić

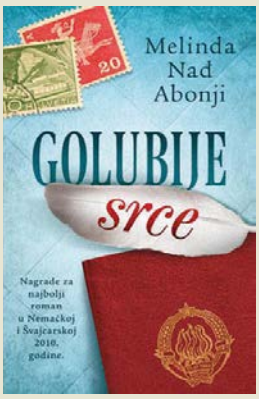
Roman: ***Golubije srce***

Bačko srce u procepu

Izvanredni roman Melinde Nađ Abonji, kao priča o trajnoj i neizlečivoj neukorenjenosti, pripada onom danas najvitalnijem toku centralnoevropskih literatura

Pojma nemam šta je stric sve govorio, ja ga u svakom slučaju nikada nisam čula da toliko priča, a u kolima je mirisalo na ugalj, na benzin, hajde sada stani malo, rekli ste stricu Moricu, ali on vas je pogrešno razumeo i prosto nastavio da priča, ne mogu da napravim pauzu, svaka minuta je dragocena. Pokušavam da se setim šta je stric sve rekao, ali mi ne uspeva. Možda sam se izgubila uz taj prozor, kraj kojega je promicalo golo drveće, ofarbane kuće, koje zimi izgledaju kao da hoće da propadnu u zemlju, jer se stide svoje boje tog sivog novembra, kada je tako prirodno da se pale kandila za pokojnike i polaže cveće na hladnu, možda već smrzlu zemlju.

Sigurno sam se izgubila u tom prozoru, videvši tablu, naziv mesta ZENTA, CEHTA, SENTA, tada mi nije ništa značilo da je ime naše varošice trostruko napisano, srpskohrvatski, latinicom i ćirilicom i mađarski.

MALO JE VEROVATNO da je Melinda Nađ Abonji (rođ. 1968) nekada čula za Bekima Sejranovića, pa ipak, čitajući njen izvanredni roman *Golubije srce* (s nemačkog preveo Dragoslav Dedović; Laguna, Beograd 2012) često mi je padao na pamet naslov Sejranovićeve autobiografske pikarske povesti *Nigdje, niotkuda*. Ne zato što bi Melinda N. A. bila "niotkuda" (ta, nije ni Bekim...) ili što bi se zaputila "nigdje", nego otud što ima nekog oseća(n) ja *trajne, fundamentalne i neizlečive stranosti* koja povezuje njegovog pripovedača i njenu pripovedačicu, i koju ovi nose svugde sa sobom, a ako negde i postoji mesto na kojem bi ta "stranost" mogla bar na časak uminuti, onda ono nije locirano u prostoru nego u vremenu, naravno, nepovratno prošlom, što celu stvar čini unapred izgubljenom... Po čemu oni, dakako, nisu ni novi ni usamljeni u kontekstu savremene literature, ali nema mnogo onih koji su to osećanje "postistorijskog" evronomadizma (u pravcu istok–zapad i jug–sever) izvorno podstaknutog "tvrdoistorijskim" razlozima (ideološkim ili ratnim) osvestili tako radikalno, prikazali tako dobro i literarno uverljivo.

Prvi glas o ovoj spisateljici doneo mi je Laslo Vegel, nakon jednog njegovog dužeg boravka u Švajcarskoj; sada, kada je roman koji je bio veliki hit na nemačkom govornom području dostupan i na srpskom, Vegelovo mi je oduševljenje posve shvatljivo; nije ono bilo sentimentalne "zemljačke" naravi, nego iz mnogo suštinskijih razloga: zato što iz proze Nađ Abonjijeve izbija, vulkanskom snagom a opet i posve lirski, onaj *bezdomni lokalpatriotizam* koji je upravo Vegel "patentirao" u jednom nama bliskom srednjoistočnoevropskom kontekstu.

Može li ovo jednostavnije? Može. Melinda Nađ Abonji bačka je Mađarica iz Sente; tamo je provela rano detinjstvo, a onda je, za pečalbarskim roditeljima, sa sestrom otišla u Švajcarsku (Cirih) taman pre nego što će dorasti za školu (otuda srpski nikada nije naučila), i tamo ostala. *Golubije srce* je, naravno, roman a ne ispovest, ali je istovremeno posve jasno da je dosledno autobiografski strukturiran, i prilično "verno" rekonstruiše kontekst u kojem je njena porodica živela "ovde", a bogme i "tamo". To ide dotle da su, po ekskluzivnom svedočenju našeg Vrlo Pouzdanog Izvora, na nedavnim promocijama ove knjige u njenom

Foto: Gaëtan Bally

Melinda Nađ Abonji

potiskom zavičaju u publici ponosno sedele "stvarne" replike svih (još živih) ključnih likova romana, od sestre Nomi, majke Rože, oca Miloša, do tetke Icu... Nažalost, one najvažnije, Mamike, više nema tu, a *Golubije srce* zapravo je (i) dugačka posveta njoj, kao personifikaciji Izgubljene Bliskosti u svetu, one koju ništa u kasnijem životu neće na taj način ispuniti, niti može. Ali dobro, manimo se zavodljivih granica *stvarnosnosti*, kakva je ta literarna stvarnost koju *Golubije srce* donosi?

Fabula romana ne teče hronološki, nego meandrira, zavija, preskače i vraća se, ševrda od jednog do drugog bitnog/signifikantnog trenutka, po imanentnoj unutrašnjoj, moglo bi se reći emotivnoj logici pripovedačice. Otvorni prizori romana odvijaju se tokom 1980. u Senti: naratorka Ildiko, njena sestra i roditelji dolaze u posetu zavičaju u godini Titove smrti. Ono što ta godina predstavlja na "makroistorijskom" planu (jednu tada još neprimetnu raspuklinu koja će u budućnosti raskrojiti do tada im poznati, možda pomalo nepočešljani ali i divno ušuškani svet), na "mikroistorijskom" predstavlja fasciniranu viziju jedne dvanaestogodišnjakinje, već lepo "srasle" sa novom sredinom te otuda ne-više-sasvim-pripadajuće tu gde je zatičemo, ali istovremeno i dubinski uronjene u sve što su mirisi, zvuci i prizori, a nadasve ljudi te Bačke, tog parčenceta izgubljenog raja, ma koliko taj raj bio nekako naizgled olupan i dronjav, ni izdaleka tako miomirisan kao sve u sređenoj i bogatoj Švajcarskoj (osim ljudskog izmeta, namerno nanešenog gde ne treba, ali proći će još mnogo godina dok Ildiko i to ne sazna). Ovaj čitalac nije, čini mu se bar, ni naivan ni neiskusan, ali retko mu se događalo da ga neko tako, već od prvih stranica, osvoji umešnošću dočaravanja atmosfere panonskog sveta u svoj njegovoj intimnoj začudnosti (ceo taj višestranični kermes Nandorove i Valikine svadbe... pa to je antologijski!), a sve to još sagledano širom otvorenim očima devojčice koja više nije ni dete, a još nije ni devojka, i koja više ne pripada ni Ovamo ni Onamo u potpunosti... Otuda je *Golubije srce*, u jednom svom bitnom sloju, neverovatno snažna posveta panonskom veltšmercu, pri tome nimalo folklorističko-kičasta, jer Abonjijevoj i nije do toga: ona samo priča svoju priču, a kroz nju defiluje galerija milih ili reskih likova, provincijskih vojvođanskih Mađara relativno "nižeg staleža" iz vremena kasnog socijalizma, a onda i iz apokaliptične ratne decenije sa svom pometnjom koju je ona donela svima, a posebno "manjincima" koji su se zatekli kao nekovrsni taoci jednog krvavog ludila, bez prave role za sebe. No, ni svojim bližnjim pripovedačica ne ostaje dužna i ne idealizuje ih, lapidarno a ubojito prepoznajući i dočaravajući tu nama tako blisko znanu *paorsku pamet* opterećenu svakovrsnim predrasudama, u ovom slučaju kroz očeve ideološko-nacionalističke opsesije i frustracije aktivirane porodičnom posleratnom traumom: tu su "Srbi jednako komunisti" (a komunisti su zbir svih zala sveta), ali bogme ni Mađari iz Mađarske ne valjaju mnogo, i zapravo ne valja niko osim Nas, ko god da smo... Sve je u "bačkim" poglavljima romana Nađ Abonjijeve pritajeno osenčeno nekim čudnim, pripovedačici zagonetnim zbivanjima iz "velike istorije", ali bogme i iz zatajenih intimnih istorija njenih bližnjih. Tek će njihov rasplet označiti istinsko sazrevanje naratorke, istinsko stupanje u svet odraslih.

Drugi centralni narativni tok romana je onaj "švajcarski"; otišavši iz zemlje u kojoj su em "manjinci" em "ideološki neprijatelji", Ildikini roditelji u Švajcarskoj vredno grade svoju malu, privatnu utopiju Uspeha u kapitalističkom svetu slobodnog preduzetništva, prihvatajući sva ograničenja sopstvenog useljeničkog položaja s trpeljivošću onih koji znaju odakle i od čega su otišli. Naratorka, međutim, taj svet upija od detinjstva, i u njemu za sebe traži podjednaka prava; otuda je i osetljivija na svaki znak netrpeljivosti i ksenofobije, na svaku moguću malograđansku zazornost prema Drugom. Nije čudo da je knjiga tako dobro prošla kod liberalnijih Švajcaraca i Nemaca, jer Melinda Nađ Abonji uspeva da uvek bolnu i osetljivu temu imigrantskog bluza romaneskno ostvari izvanredno upečatljivo, a opet bez svog onog iritantnog "dociranja" i napornih odlikaških napadaja političke korektnosti, kojima u književnosti nije mesto.

A taj miks "vojvođanske" i "švajcarske" nepripadnosti i izmeštenosti, e to je onaj izgubljeni svet junaka Nađ Abonjijeve, ili barem same naratorke. To je ono što, poput golubova rođaka Bele, lebdi nad svetom ovog romana, jedne od onih knjiga koje već sada ne bi valjalo prevideti, jer sjajno predstavljaju najvitalniji prozni tok centralnoevropskih literatura. A sada me izvinite, odoh na perkelt sa *turos csusza*, uz orošeni *hosszu lepes*! ◂

Teofil Pančić

Testiranje granica stvarnosti

“Warriors Dance Festival koji će se održati u Beogradu veoma je značajan za bend – ovo nije samo još jedno pojavljivanje grupe The Prodigy, nego slavljenje cele jedne kulture kojoj mi pripadamo”

The Prodigy su u stalnom okršaju. Već godinama poznati kao bend koji nije miljenik i dalje uticajne engleske muzičke štampe, tretirani kao ostatak nekog drugog doba, u novim vremenima, a posebno posle uspelog albuma *Invaders Must Die*, doživljavaju manju renesansu. Samorodni i samoodrživi, i dalje snažan glas sa ulice, članovi grupe su pre tri godine počeli sa novim konceptom Warriors Dance Festival, na kome predstavljaju svoju kompletnu estetiku uz umetnike koje smatraju danas posebno značajnim. Veliki uspeh u Japanu i Velikoj Britaniji doveo ih je u Srbiju, kao pouzdanu tačku u zamišljenoj konfrontaciji stvarnosti i manipulacije, kako je oni vide. Razgovaramo s frontmenima benda Maksimom Rijalitijem i Kitom Flintom uoči održavanja Warriors Dance Festivala na Beogradskoj tvrđavi, zakazanog za 15. septembar.

“VREME”: Postoje posebne veze ovog benda sa Beogradom, još od 1995, i onog neverovatnog koncerta, koji je izgleda ostao u trajnom sećanju čak i onima koji nisu tamo bili.

KIT: Iskren da budem, 1995. u Beogradu se sećam kao kroz maglu. Odnosno, jedino čega se sasvim sigurno sećam jeste ona nadrealna ceremonija dodele ključeva grada.

MAKSIM: Mi tad nismo baš znali šta nas ovde čeka, za nas je sve to bila akcija.

KIT: Zapravo, tek kad smo došli prvi put na Egzit 2007, shvatili smo šta se tad dogodilo u Beogradu. U to vreme smo bili pomalo naivni i nismo vodili računa o politici, i generalno to što se dešavalo u svetu nas nije mnogo doticalo – bend je stalno putovao, od zemlje do zemlje, svako veče drugi nastup. Bilo je potrebno da se vremenski odmaknemo od beogradskog događaja da bismo shvatili koliko je on bio značajan. Ali i to je kul što se mene tiče – biti naivan – dolaziš negde potpuno čist i spreman da daš sve od sebe.

MAKSIM: Da, bez unapred stvorenih predstava o nekom mestu. Mi stvarno ništa nismo znali o Beogradu unapred. Sad kad pročitam tekst koji je na našem sajtu o tom događaju, jasno je koliko je to bilo važno i koliko su ljudi prigrlili naše pojavljivanje baš tad i na tom mestu. Bio je to zdrav eskapizam.

Meni je to bio prvi veliki međunarodni koncert na kome sam radio. Naravno da sam sa ove strane znao da će događaj imati svoju političku stranu, ali je još važnije bilo to što je imao dubok supkulturni smisao – naime, supkultura kojoj ste se vi obraćali već je postojala u Beogradu, samo je bila odsečena od sveta nekoliko godina. Ta omladina je živela kao geto unutar geta – nije htela da pristane na ono što se dešavalo oko nje u zemlji, a niko u svetu nije mogao da je čuje. To je bilo kao da je neko došao i rekao nam "znamo da postojite i znamo kako vam je", kao nenadano generacijsko okupljanje – ali da nije imao svoj jak lokalni supkulturni smisao, nego samo politički, vezan samo za taj trenutak, ne bi se The Prodigy stalno vraćali ovamo kao da su kod svoje kuće.

KIT: Da, to je bio veoma prirodan događaj, takav je bio moj osećaj. Mi smo uvek bili samo bend koji svira ljudima, nismo imali neku političku poruku, mi nismo krstaši. Naš ceo etos je bio – ako tamo ima ljudi, naših ljudi koji nas slušaju, idemo tamo da nastupamo. Tokom vremena smo razvili taj stav da nama nije važno ko je naša publika, koje je boje kože, koje je rase, kakvog je porekla, kog je pola. Sve dok razume o čemu mi govorimo. Mi smo univerzalni.

Čuveni singl *Firestarter* ste drugi put u karijeri izveli tada u Beogradu.

KIT: Da, to mi je neko rekao. Nikad nismo imali priliku da razmišljamo i analiziramo mnogo šta se i kako događalo oko nas, mi smo uvek bili bend u stalnom pokretu, nije nas nikad zanimalo čak ni na kojem mestu na listi je naš singl ili album, nisu nas nikad zanimale nagrade, niti bilo kakva priznanja. Beograd je te godine bio još jedan koncert za nas, i kul je što je baš tako bilo.

MAKSIM: Mi nismo politički bend.

KIT: Ako smo *Firestarter* svirali u Beogradu, to je onda bilo najbolje mesto.

U svakom slučaju, ovde imate solidan emotivan temelj, na koji možete uvek da se vratite.

MAKSIM: Ta velika energije koja ovde postoji ne može da nestane, može samo da se promeni u nešto drugo. Mi smo je veoma svesni.

KIT: I mi smo osetili tu energiju, još onda, a posebno glasna poruka publike bila je 2009. kad smo se vratili na desetu godišnjicu Egzita, kao jedini bend koji je dva puta nastupio na Glavnoj bini na tom festivalu dotad, jer smo od posetilaca izabrani za najbolji nastup u istoriji festivala. Čuli smo tu poruku jasno i glasno, kao erupciju oduševljenja u momentu izlaska na binu. To je ono čime se posle hraniš. Tome moramo biti lojalni.

Verovatno su tu negde razlozi zašto se Warriors Dance Festival dešava u Beogradu.

MAKSIM: Naravno, prvi razlog je naša zajednička istorija, koja nas vraća na ovo mesto. Drugi razlog je to što je Warriors Dance Festival tako značajan za bend – ovo nije samo još jedno pojavljivanje grupe The Prodigy, nego slavljenje cele jedne kulture kojoj mi pripadamo. Posebno posle ogromnog uspeha izdanja festivala 2010. u Engleskoj postalo je jasno kolika je naša odgovornost i koliko ljudi koji nas prate žele da budu deo jednog takvog dešavanja na kome se The Prodigy pojavljuju, ne samo na sceni nego govore i kroz izbor bendova koji će svirati na ostalim binama, govore i kroz sam izgled festivala, počevši od izbora lokacije. Sve je to The Prodigy vibracija.

KIT: I bilo je normalno da dovedemo festival u Srbiju. Ovde nas ljudi razumeju, a istorija je pokazala da su događaji uspešni ako sarađujete sa ljudima koji vas razumeju, koji shvataju odakle bend dolazi i o čemu se to kod nas radi. To nam je nešto najdragocenije. Zato ovde smemo da podmetnemo glavu za nešto ovako veliko i kažemo, evo, ove je sad The Prodigy festival. Ovde će ljudi to shvatiti. Počevši od samih lokalnih organizatora do poslednjeg čoveka koji je uključen, imamo poverenja da nas predstavljaju na pravi način. Konačno, sam izbor lokacije je fantastičan, osećamo se veoma počastvovanim što uopšte možemo da nastupimo na takvom mestu. Moj osećaj je kao kad radimo u studiju, komponujemo, pa sve sklopimo i odjednom se sve složi perfektno i znaš da bi tako trebalo da bude.

MAKSIM: Mi zapravo nismo razmišljali o tome kako moramo da napravimo festival baš u Beogradu, u Srbiji, nego o tome da napravimo još jednu pravu, dobru verziju The Prodigy festivala, a onda se sve savršeno uklopilo sa Beogradom.

Kako je došlo do koncepta festivala uopšte, kako birate umetnike koje pozivate na njega?

KIT: Sve je počelo kao veliki klupski događaj u Japanu, pre par godina, za koji smo mi bili kustosi, pored našeg uobičajenog nastupa. Ceo taj osećaj biranja bendova i drugih umetnika koji će učestvovati nama je bio nalik na komponovanje i sklapanje albuma, veoma snažan kreativan proces kreiranja zvučnog pejzaža svuda oko nas. Kao slikanje slike koja traje određeno vreme, ili kao građenje DJ nastupa, ►

NA KALEMEGDANU:
Maksim Rijaliti i Kit Flint, Prodidži

back to back. Engleska verzija je dovela čak 65.000 ljudi na festival – i tad smo shvatili koliko to može ljudima biti važno

MAKSIM: Mesto na kome se nastupa je neverovatno važno, ono je deo događaja. Recimo, kad je u pitanju engleski Warriors Dance Festival – mi smo zapravo imali mogućnost da nastupamo dva puta uzastopce u O2 areni u Londonu, ali ona je ogromna i sterilna. Prosto nismo osećali sebe u tom prostoru. Onda smo našli "Milton Keynes" – to mesto je bilo baš ono što smo tražili i mi i, ispostavilo se, 65.000 ljudi... Festival nije događaj koji se tiče samo nas, nije samo u pitanju bend na bini, nego jedno mnogo dublje zajedništvo.

Zato je Kalemegdanska tvrđava tako dobra, ima svoju istoriju kojoj uvek možeš dodati nešto svoje.

KIT: Mi uvek pokušavamo makar sami nešto da dodamo prostoru u kome nastupamo. Ali, neki prostori u kojima smo svirali bili su za pamćenje, i bend prosto u njih ulazi kao da je oduvek bio tu. Mislim da će tako biti i sa vašom tvrđavom, koja je neverovatna.

Sećam se da ste mi objašnjavali još tokom vašeg prvog koncerta u Beogradu kako The Prodigy ne žele da rade sa najvećim koncertnim agencijama niti najvećim izdavačkim kućama, da je filozofija benda da radi samo sa ljudima koji ih razumeju, ako umeju da završe posao, a često se ljudi iz srednjih i malih firmi više trude nego ljudi iz ogromnih agencija. Fantastično je da se toliko godina kasnije bend još drži tog *kreda* i da izdržava – mnogo ljudi ne zna koliko ste visoku cenu platili za tako uporno nezavisan stav unutar muzičke industrije...

MAKSIM: To je tačno, često si suočen sa raznim ljudima iz industrije koji žele da pretvore bend u nešto što on nije, da sitnom manipulacijom izmene našu muziku, imidž i način na koji nas ljudi doživljavaju. Nama je, kao bendu, veoma važno da ne postoji nikakav posrednik između nas i publike, niko ko bi se tu umetnuo i tumačio ljudima šta i kako treba da dožive. Veoma smo striktni oko onoga čime se bavimo – uvek želimo da znamo s kim pričamo kad dajemo intervju, hoćemo da znamo kakav je magazin za koji razgovaramo, hoćemo da znamo čime se bavio reditelj sa kojim ćemo raditi nešto. Najvažnije nam je da nas ljudi vide kakvi jesmo, a ne nečiju interpretaciju.

KIT: To ne može da prođe kod nas, ne možemo mi biti nečija izmišljotina – u svakom trenutku mi moramo biti mi, čak i ako pogrešimo u nečemu, to smo opet mi, i tako treba da ostane. Naša sudbina mora ostati u našim rukama, šta god ko pričao – taj stav imamo od početka, i on nas čini prilično dobro povezanim međusobno, nekom vrstom "nedodirljivih". To je, u prilično meri, suština ovog benda.

Da li je neko od vas imao priliku da sretne nekog od Sex Pistolsa – najpre Džona Lidona/Rotena?

KIT: Ja sam ga sreo. Njega i Stiva Džonsa. Lidon me mrzi.

Zašto?

KIT: Mislim da on vidi u meni taj pank imidž. I to ga podseća da je možda on mogao nešto drugo da uradi sa sobom. Svejedno, ta ljutnja mu i dalje dobro stoji. Mada moram priznati da nikad nisam bio veliki fan Pistolsa. Imao sam osam godina kad se pank desio, i razumeo sami voleo samo njihov izgled, taj osećaj apsolutnog nereda koji bi se desio kad bi pankeri prolazili glavnom ulicom. Ja sam u tome jako uživao – to je moje shvatanje panka i moja inspiracija. Voleo sam taj stav koga je bilo i kod Debi Hari i The Jam, koliko i u hardkor panku, ali je glavna inspiracija bila – kako sam rekao – gledanje pankera na ulici. Na mene je sama ta njihova ulična pojava uticala, naterala me da odrastem na neki način. To me je hranilo.

MAKSIM: Moja priča je malo drugačija, ja sam bio pravi *rude boy*. Kad sam napunio dvanaest godina, rešio sam da ću biti *rude boy* – to je bio moj prvi ulazak u muziku. Deca oko mene su volela da budu u bandicama, bilo je tu i skinhedsa, i ja sam hteo da budem u jednoj pravoj *rude boy* bandi, pa sam se pridružio. Voleo sam prvo da gledam iz daljine kakve su oni stroge face, koliko su ozbiljni. I dopalo mi se to sve – bili smo stvarno jaka družina, držali smo se skupa, oblačili smo se lepo i išli u centar grada, gde su svi govorili: "Gledaj ih, ovi se dobro drže, ko su sad oni?" To je taj osećaj koji me drži od moje dvanaeste godine, imam ga još uvek, to je *kod* po kome živim.

Vaš izgled je jedna od tajni grupe The Prodigy. Posebno kad ste vas dvojica kao frontmeni u pitanju – on ima jednu vrstu uličnе verodostojnosti koju je teško naći kod drugih velikih bendova. Očigledno ste mnogo puta u životu morali da komunicirate jezikom uličnih vizuelnih kodova, da gradite prepoznavanje sa ljudima već od izbora odeće i obuće, i to je i sad deo vaše poruke – klinci u publici vas gledaju, kao što ste vi nekog drugog gledali u svom kraju, i misle "hoću baš tako da izgledam". A vaša osnovna poruka – nađi svoj način *da izgledaš* – veoma je jaka, oslobađajuća poruka, da možeš nešto o sebi izraziti izgledom, ako samo poradiš na tome. Vrlo fin način da nekog inspirišete da uradi nešto sa sobom.

MAKSIM: Mislim da je naročito sad, kad je sve mnogo dostupnije preko interneta i televizije, kad je svaki imidž u opticaju, mladima još važnije da budu stvarni, ako znaš šta hoću da kažem. U gomili lažnih bendova, bendova-proizvoda, evo nečeg što nije proizvod, nego se stalno menja, a ostaje isto. Mi smo stvarni i to je ono što publika voli najviše kod nas, zato što i oni žele da budu takvi.

Sad postoji toliko lažnih poruka i toliko lažnih putokaza koji vode u pogrešne, slepe ulice, da je od suštinske važnosti prepoznati ono što je stvarno.

KIT: Pritom se mi čak i ne trudimo da im sve kažemo, nemamo mi neku posebnu poruku, nego to naprosto preliva iz onog što mi prirodno radimo.

Vi ste uglavnom iz Londona, iz predgrađa – koliko je Olimpijada promenila stvari tamo, po vašem mišljenju?

KIT: Nadam se da jeste. Velika Britanija je prihvatila Olimpijadu – ipak je drugačije kad se budiš ujutro uz vesti o nečijem postignuću, možda ne bih to zvao pobedom, jer je svejedno odakle dolazi, iz koje zemlje – dovoljno je samo gledati srećna lica ljudi koji su nešto postigli, umesto slušanja vesti o ekonomskoj krizi ili nekom ratu negde.

MAKSIM: Da, čak se i meni to dopalo, vrlo je pozitivna bila cela poruka – a ja čak i ne pratim sport, niti sam ga ikad pratio

KIT: Ja takođe.

MAKSIM: Ono što je mene impresioniralo jeste koliko su ti ljudi radili, koliko su bili posvećeni i vežbali godinama i godinama po svim vremenskim uslovima da bi došli do te jedne trke – pazi, jedne trke. Sa tim sam se odmah povezao, to sam razumeo – tu količinu energije koju moraš da uložiš da bi došao do nečega. To mi se jako dopalo.

KIT: Okruženi smo sa tako mnogo negativnosti, da te nešto tako jednostavno i pozitivno kao što je individualno sportsko dostignuće oduševi, čak i ako ne znaš o kom sportu je reč.

Kako ste se osećali kad ste videli svoj spot za *Firestarter* kao deo programa otvaranja Olimpijskih igara?

KIT: Bio sam jako ponosan na bend. Da budem iskren, mislim da i zaslužujemo tu vrstu priznanja. To znači da smo još deo omladinske kulture i to na tom nivou treba prihvatiti, imali smo neki uticaj.

MAKSIM: Mi jesmo britanski bend, odatle dolazimo, i lepo je doživeti da te prihvataju tamo odakle dolaziš. Voleo ja to ili ne, ipak nas kući prihvataju kao važnu grupu, i autori otvaranja su to obnarodovali. Uostalom, to je na neki način bila poruka ostatku sveta šta je britanska kultura stvarno napravila i doprinela svima u svetu. Moramo biti ponosni što smo deo te poruke i što je ona stvarna.

Šta nas čeka na novom albumu?

KIT: Nije još ni blizu da bude gotov, biće objavljen kad bude pravi trenutak. Na nekim koncertima smo već izveli ukupno tri nove pesme, a u Beogradu ćemo verovatno premijerno izvesti još jednu, ali album još nije dobio svoj oblik. Još nam nedostaje ta jedna stvar oko koje bi se sve ostale vrtele, okosnica albuma. Bend najviše može da ošteti neki nepotrebni krajnji rok, raspored dešavanja po kome navodno moraš da završiš nešto pre nego što si ti lično zadovoljan. To je pogrešan koncept, treba raditi dok nisi siguran da je to – to, i ne treba davati lažna obećanja. Dragoceno je to što sad znamo kako da dođemo do albuma koji bi bio relevantan, i što se ne ustručavamo da čekamo da taj momenat dođe.

MAKSIM: Kad album bude spreman, onda će izaći. Kad izađe, bićemo sto posto iza njega. I onda će to biti pravi udarac. Do tada, ostanite stvarni. ◂

Dragan Ambrozić

ГРАДАЧ

NOVI BROJEVI ČASOPISA *GRADAC*

zaum@eunet.rs
www.gradac.org.rs

Distributer Krug komerc
11000 Beograd
Makedonska 5/II (Staklenac)
E-mail: krug.avala@sbb.rs
Tel: 011 303 92 66
011 240 14 33

ГРАДАЧ ГРАДАЧ ГРАДАЧ ГРАДАЧ ГРАДАЧ ГРАДАЧ ГРАДАЧ ГРАДАЧ ГРАДАЧ ГРАДАЧ ГРАДАЧ ГРАДАЧ ГРАДАЧ ГРАДАЧ

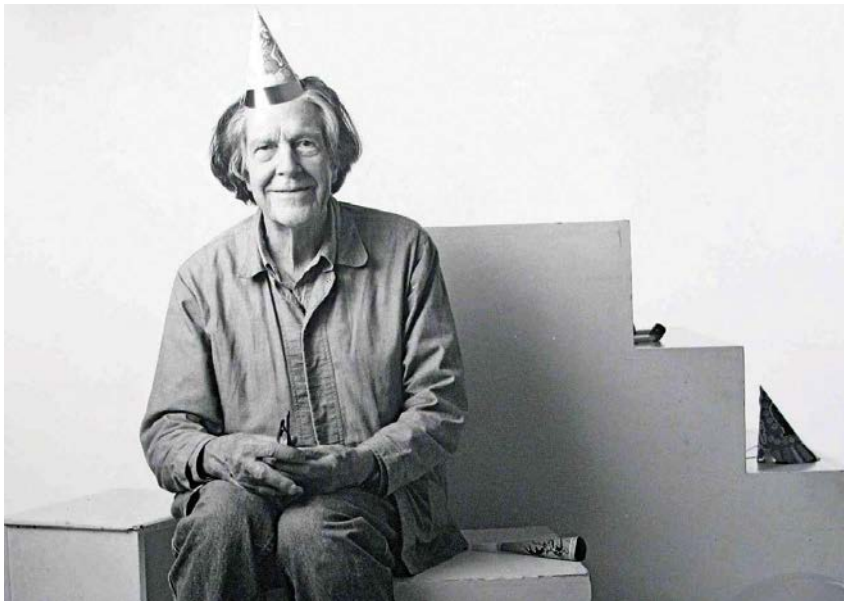
Svaka se knjiga proda, samo neka za dvadeset pet dana, a neka za dvadeset pet godina.

Žoze Korti, pariski izdavač i knjižar

Godišnjica

Muzika slučaja

Ovih dana navršava se sto godina od rođenja i dvadeset godina od smrti velikog kompozitora Džona Kejdža

Džon Kejdž

Za um i uopće za poimanje realnosti čovjeka dvadesetog stoljeća ključna su, ugrubo rečeno, četiri revolucionarna pomaka u znanosti – Ajnštajnov obrat u fizici, Marksova politička ekonomija i teorija društvenog ustrojstva, i Frojdova "teorija duše". U vizuelnoj umjetnosti, naravno, Pikaso sa svojim *Djevojkama iz Avinjona*. U muzici pak tri su konzekutivna pomaka: Šenberg sa dodekafonijom – gubitkom tonalnog centra, osnove sve muzike civilizacije dotada; Luj Armstrong, koji u muziku Novog svijeta donosi koncept solista-improvizatora i otkriva nam da će se muzika kretati u ritmu koji stvara jedna kultura, time etablirajući novu vrstu modernog čovjeka. Džon Kejdž, učenik Šenbergov i zemljak Sačmov, treći je u ovom nizu – kao umjetnik koji je naznačio dovršetak nekoliko procesa čitave zapadne muzike.

Avangardist, pionir neodređenosti u muzici (nadahnut nezapadnim kulturama i Ji Đingom, klasičnom kineskom knjigom), razigrani i ekscentrični istraživač njenih stvarnih, mjerljivih, elektroakustičkih svojstava, kao i onih magijskih, "aleatorike" – "kockanja" u muzici – to jest radikalne improvizacije, ispitivanja slučajnosti, granica svjesnih i nesvjesnih struktura u kompoziciji. Kroz ličnu kompleksnu potragu i vječno adolescentski, subjektivan sistem vjerovanja (rani adept zen-budizma), u kulturnom trenutku nagovještava i početak procesa demontiranja kompletnog zapadnog sistema duhovnih i materijalnih kanona. Po ovome svemu, i kao dijete vremena, ali i kao movens, pokretački duh i komunikator, po namjerama, razmišljanju, rješenosti i, najvažnije, artikulaciji, Kejdž je najprominentnija, amblematska figura kraja moderne.

Da je bio Amerikanac nije slučajno: kultura je to individualizma i jednako egalitarizma, demokratičnosti i drugačijeg pristupa autoritarnim evropskim teorijama muzike koje se onda u praksi američkog duha drugačije obznanjuju – uvijek komunikativnije. To se vidjelo već i u odnosu prema "alatu": usavršavanje kroz, u prethodnika započete, znatiželjne eksperimente s instrumentarijem, kao kod Kejdžovog "patenta" – takozvanog (u našem, nažalost, očajno nezgrapnom i netočnom prijevodu) "prepariranog klavira" – na čije je žice i pod batiće u tijelu instrumenta raspoređivao predmete, škare, jedaći pribor i vijke, alterirajući i dobivajući čitavu novu i zanimljivu paletu zvukovlja.

Neke od njegovih klavirskih kompozicija iz četrdesetih danas očaravaju svojom delikatnošću i on bi svakako po tom dijelu opusa ostao prisutan u kanonu. No Kejdž je uglavnom pamćen kao "agent-provokator" moderne, onako kako ga je malograđanska kritika fiksirala – kao zločestog dečka ili čak prodavača trikova. Ne čudi to, bez obzira. Ono s čim je izašao u jednom trenutku, s čime je prodrmao svijet muzike, i danas je nespremnima i uskima, a nakon svih odmaka i kulturalnih ironija, još uvijek teško progutati.

Poput Dišana s njegovim pisoarom ("sve je umjetnost ako umjetnik tako kaže!"), te

Maljevičevih crnih kvadrata, u smislu krajnje točke, dokidanja forme – Kejdžov 4'33" (Četiri minute i trideset tri sekunde) iz 1952. (opet okrugla godišnjica, s brojem dva na kraju – to bi se Kejdžu dopalo), svakako je najradikalnije pojedinačno, individualno muzičko (!) djelo prošlog stoljeća.

Dokinuvši uopće muziku onako kako je razumijemo, kao organizaciju nota i ritma u vremenu, a držeći se vanjskog privida forme – orkestar i dirigent sjede u tišini za partiturom na podiju tokom te četiri i po minute – napravio je nešto zapravo fantastično. Tim formalnim elementom, orkestrom na sceni – postavio je jedan *okvir* nad tišinom, onako kako bi i likovni avangardist (i dijete jednako!) praznim ramom uhvatio neku panoramu. Pokazao je time nešto važno: tišine *nema* – tim "ramom" hvataju se razni slučajni zvukovi – šuškanje papira programa, kašljucanje u publici (naročito to!), možda slučajni autobus vani, ili ptice. Mogućnosti su bezbrojne – i, doslovno, neponovljive.

O ovome se mnogo govorilo. Ali ima još jedan interesantan, divno provokativan moment, naročito danas. Stvar sasvim sociopsihološka: ako odemo na izvedbu *4' 33"*, (a bilo je prilike ovih dana u Beogradu, Novom Sadu i Zagrebu – u kojem je u sretna vremena Kejdž lično bio gost), čak i sada, sve ovako upućeni i postmoderno operirani od iznenađenja, djelo je još uvijek test – test ponašanja, bihevijoristički upravo. Kako ćemo se pripremiti i držati kod izvedbe, slika naše slike kakvu hoćemo predstaviti u javnoj situaciji: znalački se smiješiti?; ili ozbiljno, s pozom mislioca s rukom na bradi, u klišeu intelektualca, šutjeti nabrana čela?; nelagodno se mrijestiti na stolici u napadu neke više nervoze?; malograđanski skrušeno s divljenjem kao da je u pitanju klasični genij?; izokrenuti ustima filisterski ("koga zajebava!")...?

Kako sjajnu igru je odigrao Kejdž, i kako je nastavlja igrati s nama i sad kad je već dvadeset godina u budističkom Velikom Ništavilu.

U svijetu sve više antiintelektualnom, sve amaterskijem, ova klackalica razrađenih visokih teorija, ličnog pečata, i igre, nestašnog i ludičkog, bitnija nam je možda nego ikad. Za kompozitora koji je išao u suprotnom smjeru od vječne potrebe za unošenjem reda u kaos, ironično je koliko to naročito lebdenje između zakona i ukidanja pravila donosi strukture, mogućnosti strukturnog mišljenja – nikad ne ukidajući slobodni let. ◂

Đorđe Matić

▸ tv manijak

TV zalagaonica

Piše: Dragan Ilić

Kriza će mnoge građane naterati da prodaju stvari iz kuće. Odnedavno, licencirani sudski izvršitelji će dužnicima pleniti stvari, što bi rekli naš stari – ode kuća na doboš. Nedavno je tu dužničku situaciju opisao čuveni kamiondžija Jarić Živadin kada su njemu došli da plene stvari zbog nevraćenog kredita i "neprijavljenog bogaćenja". Tada beše socijalizam po meri čoveka, danas – tranzicioni kapitalizam. Na sirotinju, dugovanje i prodaju stvari iz kuće nekada se gledalo drugačije. Ako prodajete stvari, onda je rat, pa se to podrazumeva, ili posle rata, građanska klasa koja porodični nakit menja za hranu, uvek crni dani.

Naša kultura nikada nije prihvatila *second-hand p*rincip, osim u slučaju nemačkih polovnih automobila. Što reče jedan moj prijatelj iz Bosne: "Snajka mož bit sa sela, al auto mora bit iz Njemačke!"

Zalagaonica je meni kao institucija uvek bila simbol trulog kapitalizma, bogaćenje na ljudskoj nesreći, baba iz *Zločina i kazne*, biće koje u etičkom poretku studenta Raskoljnikova zauzima najniži nivo.

Zato sam bio prilično iznenađen kada sam shvatio da emisija "Pawn Shop" ("Zalagaonica"), na kablovskom kanalu History, kod nas ima veliki broj fanova u različitim uzrastima. U suštini, radnja ovog rijaliti programa je veoma jednostavna – porodica Harison (3 generacije) od 1988. drži zalagaonicu u Las Vegasu. Nikada ne znate ko će ili šta će ući na vrata zalagaonice i tu počinje trgovina. Svaka stvar ima svoju cenu! To je moto ove familije i ujedno moto rijaliti programa koji je od 2009. u vrhu gledanosti u Americi.

Međutim, razmislimo malo o okolnostima koje su dovele do činjenice da je ovo najpopularniji program History kanala, koji je u sezoni 2011. gledalo 7,5 miliona ljudi! Usred svetske krize u Americi se gleda program koji na fin način prati najmračniju stranu ekonomske krize – ljudi dolaze da prodaju najrazličitije primerke "porodičnog blaga". Majstori koji rade u zalagaonici su 4 ogromna i debela krokodila koji beskrupulozno pokušavaju da zarade na ama baš svakoj stvari koju kupuju. Čovek donese mapu iskrcavanja na Ivo Džimi, original od dede marinca, onda dođe ekspert, proceni vrednost i utvrdi autentičnost, onda mali čas patriotizma i istorije SAD, da bi se sve završilo cenkanjem i isplatom. Sve je na prodaju, ali baš sve! Pravilo koje takođe postoji jeste da zalagaonica nikada nije na gubitku, jer će uvek zaraditi na vama barem jedan dolar.

Ovaj rijaliti program otkriva nekoliko slojeva američkog načina života i poimanja sveta. Postojanje je zaista u posedovanju, postojanje se potvrđuje trgovinom, a zalagaonica je uz banku mistično mesto transformacije. Gomilanje stvari je sledeća patološka pojava, baš kao i debljina vlasnika zalagaonice – čija vam endemska pohlepa postaje simpatična. Ovo je verovatno poslednje mesto na svetu na kojem biste želeli da vas procenjuju, ali "Zalagaonica" ima moto – sve ima cenu! Brzo ćete primetiti neobičan sistem vrednosti u Las Vegasu, gde će stari poker aparat iz vremena mafije vredeti neuporedivo više od, recimo, originalnog izdanja neke retke knjige iz Evrope. Vrednost stvari nije arhivska niti istorijska, već tržišna. Pitanje glasi – koliko će Zalagaonica zaraditi u preprodaji, od toga zavisi vrednost vaše porodične relikvije. Neverovatno je kako se vezujete za potpune antiheroje, gulikože od 200 kila koje u stvarnom životu ne biste poželeli da sretnete. To je najbolji primer mefistofelovske prirode televizije koja od crnog pravi, ako ne baš belo, ono makar ružičasto.

Naravno, odmah sam pomislio kako bi izgledala "Zalagaonica" u Srbiji. Zamislite da neki Beli Bora donese polovan televizor dok ga usput proklinje žena što deca neće moći da gledaju "Kockicu". Zamislite ordenje, potpise poznatih, svijetlo oružje, kajle "žestokih momaka" al' posthumno, nameštaj iz sedamdesetih, vilerove goblene i sve ono što u "Oglasima" reklamiraju pod "razno". Ukoliko smo prihvatili tržište, surovu kupoprodaju i buvljak ekonomiju – "Zalagaonica" je naša realnost, pa možda uskoro postane i rijaliti šou. ◂

Svemirska diplomatija

Čije je gvožđe na Marsu

Sporazum o otvorenom svemiru mora da odgovori na pitanja koje otvara učešće komercijalnih kompanija u korišćenju svemirskih resursa. Kako, koliko i kada dopustiti privatnom sektoru da lansira satelit, koristi orbitu za telekomunikacione i druge poslove, organizuje svemirske letove, pa čak i da u nekom SF obrtu dugoročno razmišlja o eksploataciji, na primer, gvožđa sa Marsa

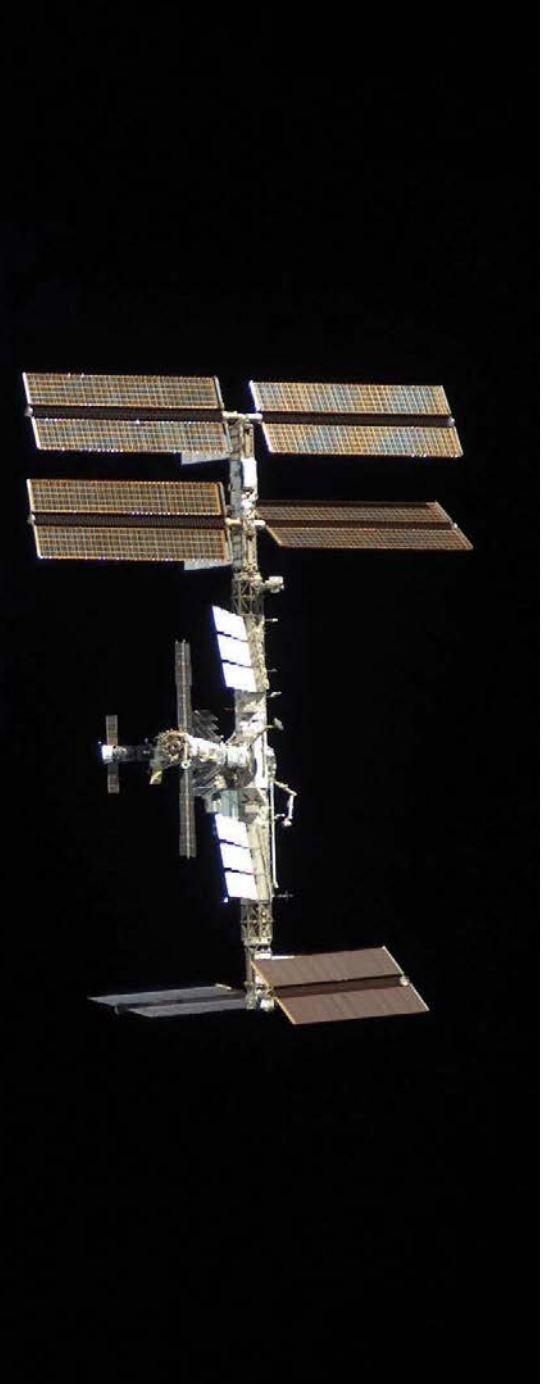
U slučaju da vanzemaljci posete planetu Zemlju u narednih godinu dana, ko će od sedam milijardi trenutno zatečenih Zemljana imati zadovoljstvo i obavezu da ih prvi dočeka? Američki predsednik? Generalni sekretar Ujedinjenih nacija? Poslednji dobitnik Nobelove nagrade za mir? Osvajač najviše medalja na poslednjoj olimpijadi? Predsednik Naučnog saveta CERN-a? Ili pak, predsedavajući Generalne skupštine Ujedinjenih nacija?

Prema informacijama koje su tokom leta prenosili beogradski mediji, upravo to je odgovor – predsedavajući Generalne skupštine UN-a. Budući da je bivši ministar spoljnih poslova Srbije Vuk Jeremić trenutno predsedavajući ovog tela, ako se u narednih 365 dana negde u blizini pojave predstavnici Andromede ili Betelgeza, on će biti prvi pregovarač koji će im se obratiti u ime naše civilizacije. Jeremićeva oprobana platforma "više od autonomije, manje od nezavisnosti" mogla bi biti višestruko korisna u prvoj komunikaciji sa vanzemaljskom civilizacijom. S druge strane, obrazovan kao fizičar, Jeremić bi dodatno mogao biti idealan izbor.

Neverovatno zabavna stvar, kako god okrenete. Verovatno je to i bio razlog zbog koga se ova vest, nakon medijskih napisa, očas proširila društvenim mrežama, postajući od letnje priče mala urbana legenda o Jeremiću kako dočekuje Marsovce, tako da ama baš niko nije proverio kako uz mandat predsedavajućeg Generalne skupštine UN-a uopšte ne ide laskavo zvanje "prvog kontakta" sa vanzemaljcima. Naime, ne postoji nikakva procedura Ujedinjenih nacija po kojoj je unapred određena osoba za "prvi kontakt", pa to ne može biti ni predsedavajući Generalne skupštine.

SVEMIRSKI AMBASADOR: Nisu to samo srpska posla. Pre dve godine, sličan slučaj prožimao je svetsku štampu. Naime, prema vestima koje su u septembru 2010. preneli brojni svetski mediji, astrofizičarka iz Malezije Mazlan Oltman je navodno imenovana za ambasadora za svemir Ujedinjenih nacija. Glavna uloga ovog novog UN funkcionera navodno je trebalo da bude prvi kontakt sa vanzemaljcima.

Ujedinjene nacije su odmah demantovale ovu vest kao "besmislicu". Tih dana je

Fotografije: Reuters

HALO MARS: Predsednik SAD Barak Obama na telefonskoj vezi sa Mars rover timom

Oltmanova, poznata kao zagovornik teze da bi Ujedinjene nacije svakako morale da koordiniraju jedan takav kontakt, trebalo da učestvuje na panelu u Britanskom kraljevskom društvu o socijalnim i drugim pitanjima u vezi sa vanzemaljskim životom, što je verovatno bio povod za nastanak cele priče. Budući da je još od 1999. godine, u dva mandata sa jednom pauzom, Oltmanova imenovana za direktorku Kancelarije Ujedinjenih nacija za otvoreni svemir, ova institucija je prva demantovala vest o prvom ambasadoru za svemir. "To stvarno zvuči kul, ali moram da demantujem", rekao je Jamšid Gazijev, portparol ove kancelarije.

Naučnici upućeni u ovu temu dodatno su objasnili da zapravo svemirski ambasador uopšte nije neophodan – ako nekada zaista dođe do kontakta sa vanzemaljcima, on će se nesumnjivo prvo odvijati posredstvom radio ili drugih elektromagnetnih poruka iz udaljenih delova galaksije. Eventualni direktni kontakt je korak koji svakako neće biti prvi u nizu upoznavanja sa potencijalnom drugom civilizacijom. S druge strane, budući da komunikacija ne može da se odvija brže od brzine svetlosti, čekanje na odgovore može potrajati godinama, pa čak vekovima i milenijumima, tako da tu nije potrebna bilo kakva ambasadorska aktivnost.

No, upravo priča o "prvom kontaktu" u javnost je izbacila ovo malo poznato telo UN-a, koje je uostalom jedan od junaka ove priče o tome ko kontroliše resurse u svemiru. Šta je zapravo Kancelarija Ujedinjenih nacija za otvoreni svemir? Reč je o tipskoj instituciji koja se stara o administrativnom sprovođenju regulative koju je UN usvojila u nekom trenutku: Kancelarija je sekretarijat Pravnog potkomiteta Komiteta za miroljubivo korišćenje otvorenog svemira (*United Nations Committee on the Peaceful Uses of Outer Space*, COPUOS).

Po mišljenju mnogih koji su komentarisali lažnu vest o svemirskom ambasadoru, kad bi za tim bilo potrebe, ovo bi telo i bilo formalno najpozvanije da bude prvo koje komunicira sa svemircima. S druge strane, Andromeđani i Betelgežani bi se tu odmah upoznali sa suštinom, ako ne svih naših odnosa, onda bar našeg međunarodnog prava – sa činovnicima koji imaju milion strogo definisanih procedura, zatrpanih u rezolucije za ovo i ono, oko kojih su vođeni teški pregovori tačku po tačku, ali tako da su neka od najproblematičnijih pitanja ostala bez konsenzusa i samim tim nedefinisana, bez jasne nadležnosti i sa dobrim delom sveta koji se u to nikada nije uključio prosto zato što su njihovi lokalni parlamenti imali preča i pametnija posla.

KOMITET ZA SVEMIR: Komitet za miroljubivo korišćenje otvorenog svemira inače ima dva potkomiteta – Naučnotehnički i pomenuti Pravni, a predstavlja osnovni međunarodni forum u kome se pregovaraju i donose pravna akta, međunarodni zakoni i principi po kojima se upravlja pitanjima u vezi sa svemirom. Sama Kancelarija koju vodi Oltmanova osnovana je Rezolucijom 55-122, a njeni glavni poslovi su izrada studija, priprema dokumentacije, informacija i pravne analize za zemlje potpisnice Međunarodnog sporazuma o otvorenom svemiru.

Komitet je jedno od najstarijih i najbrojnijih tela u Ujedinjenim nacijama. U njemu se nalazi 71 članica i to je jedno od najvećih regulatornih tela u UN-u. Međutim, mada su pored četiri stvarne svemirske sile, SAD, Rusije, Kine i Evropske unije, tu i brojne zemlje koje jedva da imaju avijaciju, a kamoli svemirski program, Srbija nije članica ovog komiteta, niti je do sada tražila članstvo. Zgodan savet za buduću karijeru, ne samo za našeg bivšeg ministra spoljnih poslova već i za druge diplomate, jeste da pokrene inicijativu učlanjenja, jer od ovih teško da ima većih spoljnih poslova.

Čemu uopšte služi jedan takav komitet? Potkomiteti? Zakon o svemiru i silna regulativa? I ►

to sve tako udešeno da čak ne postoji ni "prvi kontakt", osoba kakvu vidimo u gotovo svakom SF ostvarenju na ovu temu, mada nema unapred definisane procedure.

Sve je počelo 1958. godine, odmah nakon lansiranja sovjetskog Sputnjika, kad se prvi put javlja strah, u tom trenutku na Zapadu, da bi jedna sila mogla preuzeti monopol nad eksploatacijom svemira. U narednim decenijama to se pitanje periodično postavljalo pa se u međunarodnim odnosima došlo do rešenja za pitanja pronalaženja novih resursa na drugim svetovima, eventualnog rudnog i drugog blaga na Marsu, Mesecu i pojedinim planetama i satelitima Sunčevog sistema, pa do definisanja lokacija za veštačke satelite i na kraju, mesta za svemirski otpad.

ŠTA SE KRIJE ISPOD: Planine na Marsu

PRAVO NA KOLONIJE: Tu je reč o nečemu daleko ozbiljnijem od "prvog kontakta". Tako je, u jeku drugog talasa hladnog rata, u januaru 1967. godine, sklopljen takozvani sporazum o otvorenom svemiru, čiji je pun naziv Sporazum o principima upravljanja aktivnostima pri istraživanju i korišćenju spoljnog svemira. Sporazum su prvo potpisale SAD, Velika Britanija i Sovjetski Savez. Do danas je Sporazumu pristupilo 100 država, dok je njih 26 Sporazum samo potpisalo, ali nije stiglo da ga ratifikuje u parlamentu. Srbija spada u ovu grupu.

Sporazum je osnov takozvanog svemirskog prava, budući da je rešio ključno pitanje – po njemu, nijedna nacija ne može sebi prisvojiti ili zauzeti bilo koje nebesko telo, neki mesec ili neki njegov deo, budući da se nebeska tela u duhu sporazuma smatraju tradicionalnim nasleđem celog čovečanstva. Pored toga, Sporazum strogo zabranjuje da se svemir koristi za ratove na zemlji – da se u njemu postavlja nuklearno oružje koje bi bilo korišćeno protiv neke druge nacije na planeti, što je rešeno u čuvenom Odeljku 4, koji je tokom hladnog rata bio posebno aktuelan.

Pedeset godina kasnije, pored ovog sporazuma, postoje još četiri međunarodna akta koji definišu ovu oblast prava – to su sporazumi o odšteti od objekata koji padnu iz svemira, o spasavanju astronauta, registrovanju nebeskih tela u svemiru i poseban Sporazum o Mesecu. Poslednjih godine, mnoge su nacije same donele svoje lokalne zakone koje se tiču svemira i oni se prirodno oslanjaju na ova akta.

U međuvremenu, sporazum o otvorenom svemiru je pred novim izazovima koji se pre svega odnose na učešće komercijalnih kompanija u korišćenju svemirskih resursa. Kako dopustiti privatnom sektoru da lansira satelit, koristi orbitu za telekomunikacione i druge poslove, organizuje svemirske letove, pa čak i da u nekom SF obrtu dugoročno razmišlja o eksploataciji, na primer, gvožđa sa Marsa, a da se te aktivnosti ne ogreše na osnovne principe koje su prvi potpisnici, usred hladnoratovske bitke oko uticaja na svaki pedalj planete, jako dobro razumeli. Za umorene i sukobljene strane, svemir je u toj priči ostavljen kao igralište gde svako sme da trči koliko hoće, naravno, ako to može.

SRCE TAME: Uporedo sa više uspešnih združenih međunarodnih misija, kao što je Međunarodna svemirska stanica, oko koje je 1998. potpisan poseban sporazum, poslednjih godina i meseci zaista je sve veće učešće privatnog sektora u osvajanju svemira. To dovodi do sasvim novih momenata. Iskustvo sa kolonijama, onim koje su besomučno eksploatisali narodi koji su imali monopol na prekomorska putovanja, posebno je poučno, naročito u ovom segmentu.

Ekstremni primer po zlu čuvene belgijske kompanije *Compagnie du Congo Belge*, koja je u privatnom vlasništvu kralja Leopolda II imala monopol u Kongu, ubirala porez i sprovodila teror nad domaćim stanovništvom, ukazuje na mehanizam u koji se nedovoljno regulisano upravljanje nekim prostorom može izroditi. U tim uslovima Prekomorske trgovačke kompanije su instrument kojim se prirodni resursi bestidno izvlače na štetu domaćeg stanovništva.

S druge strane, istorija kolonija ukazuje i na drugi presudno bitan aspekt – resursi su ograničeni. Tako, na primer, može biti samo ograničen broj satelita u takozvanoj geostacionarnoj orbiti oko Zemlje, što je ona orbita na visini od 35.786 kilometara, na kojoj sateliti kruže brzinom jednakom brzini rotacije Zemlje, pa stoga stoje uvek iznad jedne tačke. Budući da sateliti u ovoj orbiti stoje u jednom prstenu oko ekvatora, javlja se problem koja će od država na istom mestu "ispod" orbite, ali na raznim geografskim širinama, imati pravo na isti "slot" za geostacionarni satelit.

Godine 1976. pojedine države su pristupile sporazumu kojim deo svemira iznad njihove teritorije proglasile svojom teritorijom, na isti način na koji se deo morske površine prisvaja država koja ima obalu. Ovakvi sporovi, kojih je bilo nekoliko do sada, danas se rešavaju pred Međunarodnom telekomunikacionom unijom. Kao što je pomenuto, u većini ovih slučajeva postupa se po analogijama sa pomorskim pravom. Pojedini pravnici čak smatraju da se zabrinutost zemalja u razvoju da svemirske sile monopolišu svemirske resurse, može rešiti prostim proširenjem Konvencije Ujedinjenih nacije o zakonu na moru. ◂

Slobodan Bubnjević

Beg od Brisela

DALEKO JE GRČKA: Nadmetanje u bičevanju pred Oktoberfest u Bavarskoj
Fotografije: Reuters

Sa finansijskom, ekonomskom i dužničkom krizom sve se češće i sve glasnije postavlja pitanje ko je kome i za šta kriv, i pre svega, ko za sve treba da plati. Jaz između onih koji treba da plaćaju za izlazak iz krize i onih koji treba da se u potpunosti odreknu svog budžetskog suvereniteta da bi tu pomoć dobili, biva sve veći. Dok se s jedne strane priča o nužnosti većeg integrisanja Evropske unije, s druge strane jačaju regionalni separatistički pokreti

Separatistička stremljenja kanadske pokrajine Kvebek stara su priča. Kada je nezavisna Partija za Kvebek prošle nedelje dobila izbore, nikoga u Evropi to nije naročito uzbuđivalo. Ali kada je izvesni Rišar Anri Ben na proslavi izborne pobede nove premijerke Polin Maroa u Montrealskoj koncertnoj dvorani izvadio pištolj i ubio jednu od pristalica nezavisnosti Kvebeka, a drugu ranio, uzvikujući na francuskom "Englezi se bude", bio je to, u neku ruku, pucanj upozorenja i za Evropljane. Kanada jeste daleko, ali sukob pristalica i protivnika nezavisnosti Kvebeka, problem "engleske" manjine u Kvebeku, ili pak "francuske" manjine u okviru Kanade, može da se preslika na mnoge evropske države. "Teroristički akt" dogodio se u zapadnoj hemisferi, u zemlji zapadne demokratije, u društvu blagostanja i daleko izraženije svesti o socijalnoj pravdi od, na primer, društva susednih Sjedinjenih Američkih Država.

Stara je i priča borbe za nezavisnost Južnog Tirola koja je završena potpisivanjem Južnotirolskog pakta 1972. godine. Južni Tirol, u kome oko 70 odsto stanovništva nemački navodi kao maternji jezik, u okviru regije Trentino-Južni Tirol uživa široku autonomiju unutar Italije. Najkasnije ulaskom i Austrije i Italije u Evropsku uniju smatralo se da su razmirice na temu separatizma zauvek okončane. Sve je bilo dobro, dok je u EU bilo dobro. A onda je izbila finansijska kriza, koja se pretvorila u ekonomsku i dužničku krizu i kojoj se kraja ne vidi. A sa krizom sve se češće i sve glasnije postavlja pitanje ko je kome i za šta kriv, i pre svega, ko za sve treba da plati.

PETNAEST MILIJARDI ZA SAMOSTALNOST: Tako je nedavno i ministar ekonomije Južnog Tirola i potpredsednika južnotirolske Narodne partije Tomas Vidman ponudio da Južni Tirol sa 15 milijardi evra otkupi svoj udeo u italijanskom dugu, a tako i svoju samostalnost, to jest punu autonomiju. Dug Italije iznosi ukupno 1911 milijardi evra, dakle 30.000 evra po glavi stanovnika, a pošto ima 500.000 Južnih Tirolaca, to je tačno 15 milijardi evra, objašnjava Vidman svoju računicu. Za te pare Južni Tirol bi od Rima dobio "punu autonomiju" i ne bi više morao da plaća za lošu politiku italijanske vlade, samo bi monetarna, spoljna i bezbednosna politika ostale u nadležnosti Rima. ►

KATALONIJA: Sledeća nezavisna država u Evropi

Vidman je, osvrćući se na postojeću dužničku i ekonomsku krizu, izrazio bojazan da će se finansijsko izbavljenje Italije "plaćati znojem Južnih Tirolaca". Dok se sedamdesetih godina prošlog veka 90 odsto stanovnika Južnog Tirola zadovoljavalo sa "ograničenom autonomijom", taj procenat je danas opao na 60 odsto. Postoji bojazan da bi na nekim narednim izborima na vlast u Južnom Tirolu mogla da dođe neka partija mnogo manje umerena od Narodne partije, s obzirom na to da biračko telo u Evropi pokazuje trend skretanja udesno, ili pak ekstremno ulevo, kako gde i kako pod kojim okolnostima.

Sve u svemu, stvara se atmosfera da Južni Tirol, najbogatija provincija Italije, ne treba više da plaća za siromašni jug. Obaška što nas takvi stavovi podsećaju na početak propasti bivše Jugoslavije, ali je činjenica i da se oko 60 odsto Nemaca danas protivi tome da nemački poreski obveznici plaćaju spasavanje siromašnih – današnji izraz je prezaduženih – država na jugu evrozone.

Sa jedne strane, u Evropi oduvek postoje regionalno-nacionalne separatističke težnje unutar nacionalnih država, dok se sa druge sa krizom u EU javlja, uslovno rečeno, separatizam nacionalnih država u odnosu na Briselske institucije. Sa treće strane, bezmalo sve vlade članica EU zvanično izlaz iz krize evrozone vide u prebacivanju većeg dela nadležnosti na Brisel, na uštrb dela suvereniteta nacionalnih država.

PROBUĐENE AVETI: Kriza u evrozoni probudila je davno uspavane aveti, piše nemački nedeljnik "Špigl". Ono što se događa u najsevernijoj i najbogatijoj italijanskoj provinciji, Južnom Tirolu, pretvara se u lajtmotiv krize evra: bogati sever ne želi da plaća za siromašni jug.

To jest, bogata Nemačka, za sada, je još spremna da plaća za siromašne-prezadužene Grčku, Španiju, Portugal, Kipar, Sloveniju..., zarad očuvanja evrozone. A da li će to u budućnosti moći, da li će uopšte moći da zaživi Pakt za spasavanje evra oko koga su se na jedvite jade saglasile države evrozone, o tome je u sredu (dok je ovaj broj "Vremena" bio u štampi) odlučivao Ustavni sud Nemačke, koji je procenjivao da li su dogovorene mere protivne nemačkom ustavu, da li zadiru u suverenitet države. Bez obzira na odluku suda, koja je za vreme nastanka ovog teksta nepoznata, jaz između onih koji treba da plaćaju za izlazak iz krize i onih koji treba da se u potpunosti odreknu svog budžetskog suvereniteta da bi tu pomoć dobili, bivaće sve veći.

U tom kontekstu je knjižica Vilfrida Šarnagla pod naslovom "Bavarska može i sama", dugogodišnjeg stratega Hrišćansko-socijalne unije (CSU), tradicionalnog koalicionog partnera CDU-a kancelarke Angele Merkel, samo u prvi mah izazvala opšti podsmeh, da bi se ubrzo neki zamislili nad tim što knjiga propoveda. Šarnagl se, naime, zalaže za otcepljenje Bavarske i poziva na borbu za nezavisnost. Zvuči kao planinsko jodlovanje, budalasto prizivanje stanja kada je postojala gomila germanskih državica.

Međutim, knjiga nadražuje regionalno-nacionalna osećanja i "šovinizam dobrostojećih", u odnosu na siromašne za koje bi trebalo da plaćaju. Mnogi Bavarci se osećaju kao dvostruke platiše: za siromašnije nemačke pokrajine i prezadužene države EU. Sigurno je da CSU neće sutra da poziva na nezavisnost Bavarske, ali se čini de će se regionalna politika kretati upravo u nekakvim sličnim populističkim okvirima. Poziv na veću integraciju Evrope kao odgovor na krizu, izaziva i kontra-pokret, jačanje secesionističkih i separatističkih snaga, piše tim povodom nemački "Tagesšpigl".

RECEPT ZA REGIONLNI SEPARATIZAM: U mnogim evropskim državama regionalne partije pokušavaju da se profilišu pozivom na otcepljenje od centralnih država: u Španiji, Italiji, Belgiji, Velikoj Britaniji. Katalonci i Baski bi se rado otcepili od Španije, kada to ne bi bilo tako komplikovano; već spomenuti Južni Tirol

Škotska

Da li bi Škotska zaista mogla automatski da bude primljena u EU, kao što škotski nacionalisti govore, ili bi to trebalo da bude pitanje sa kojim bi morale da se slože sve članice EU? Da li bi Španija i Belgija, s obzirom na sopstvene probleme sa autonomaškim pokretima, prihvatile da tako lako podrže ovaj presedan i eventualno pridruživanje novonastale države EU?

Aleks Salmond, premijer i lider Škotskog SNP-a kaže da su ove tvrdnje pogrešne i da se status škotske u EU pogrešno tumači. Po Salmondu, Škotska ne bi bila novi kandidat za članstvo, već bi sukcesivno nasledila prava i obaveze iz prethodno potpisanih sporazuma, upravo kao i ostatak Velike Britanije. O prijemu nezavisne škotske u EU bi se odlučivalo većinskim glasanjem u Evropskom savetu, a za sada ne postoje nikakve ozbiljne indikacije da bi Španija ili Belgija na bilo koji način pokušale da stopiraju pristup nezavisne Škotske EU. Ministar spoljnih poslova Španije, Hose Manuel Garsija Margaljo, izjavio je u februaru ove godine da se Španija ni na koji način ne bi protivila škotskoj nezavisnosti.

Opcije i ključni argumenti o statusu Škotske: Status kvo – Vlada Velike Britanije zadužena je za ubiranje većine poreza, socijalna davanja i ekonomiju; Kameronov predlog za veće nadležnosti Škotske (devo plus) – Škotska dobija mogućnost ubiranja poreza, ali zadržava se zajednički sistem odbrane, penzija i zajednička spoljna politika; Nezavisnost – Škotska dobija potpunu kontrolu nad porezima, zakonodavstvom i eksploatacijom nafte iz Severnog mora, a zadržava status države Komonvelta (funta i Kraljica).

ZA NEZAVISNOST ŠKOTSKE: Ser Šon Koneri na US Openu

već uživa široku autonomiju u Italiji; U Škotskoj Škotska nacionalna partija (SNP) 2014. sprema referendum o nezavisnosti; u Belgiji se Flamanci i Valonci ne podnose; u centralističkoj Francuskoj povremeno se javlja nezadovoljstvo Korzike i Bretonije. Pitanje je šta će biti ako kriza bude nastavila da se produbljuje, ako nezadovoljstvo bude bivalo sve veće, ako populističke partije budu sve glasnije lovile veštice?

Severna liga je treća najjača partija u italijanskom parlamentu i stalno se poigrava sa separatizmom i federalizmom, ona odbija da plaća za siromašni "rasipnički" jug zemlje, insistira na kulturološkoj i ekonomskoj posebnosti severne Italije, po pravilu se protivi rimskim partijama i EU.

Škotski SNP ima sasvim drugačiji pristup. On je kao dominantna politička snaga uspeo da se protiv laburista i konzervativaca nametne razvodnjenim nacionalizmom i levo-liberalnim programom, potpuno je naklonjen EU, zalaže se za čistu energiju, želju da se odvoji od Londona obrazlaže, pored ostalog, željom da samostalno raspolaže svojim privrednim resursima, pre svega naftom u Severnom moru. Što se tiče privredne, industrijske i socijalne politike, Škotska već sada ima veću autonomiju, od, na primer, nemačkih pokrajina (landova).

SNP i Severna liga su za mnoge regionalne partije dobar primer na koji način može da se osvoji vlast i kakva je politika za to potrebna.

Separatistička tendencija po pravilu se, kao u Južnom Tirolu, Bavarskoj ili na severu Italije, javlja u bogatim, razvijenim regijama koje ne žele da "plaćaju za lenčarenje drugih". Opasnost je utoliko veća, u koliko je reč o regijama u kojima većinski živi nacionalna manjina u odnosu na većinsko stanovništvo centralne države.

U Španiji se trenutno javlja obrnuti problem: sve više regija je do te mere ekonomski posrnulo, da su osuđene na pomoć vlade u Madridu. Regija Valensija je nagovestila da joj je potrebna pomoć od 4,5 milijardi evra. Ni najmnogoljudnija Andaluzija ne isključuje da će joj uskoro biti potrebna finansijska sredstva. Privredno najjačoj Kataloniji je potrebno pet milijardi evra iz kriznog fonda, jer Barseloni preti da do kraja meseca neće više moći da ispunjava svoje obaveze. Naravno da je to odmah uticalo na visinu kamata španskih državnih obveznica. Španiji je EU već odobrila pomoć do 100 milijardi evra za spasavanje ugroženih banaka, a čini se da će Madrid morati da zatraži i pomoć iz kriznog fonda EU, što bi budžetsku politiku stavilo pod strogu kontrolu omrznute Trojke – EU, Evropske centralne banke i Međunarodnog monetarnog fonda.

Politički razvoj EU posve je neizvestan. Na jednom polu je daljnja integracija nacionalnih država i jačanje ingerencija Brisela, a na drugom beg iz briselskog stiska. Na oba pola jačaju i regionalni separatistički pokreti. ◂

Andrej Ivanji
Ana Simić

Portret savremenika: Mišel Obama, prva dama Sjedinjenih Američkih Država

Jača strana oslabljenog pre

Saradnici predsednika Obame smatraju da je Mišel Obama najefikasnija kad ne govori otvoreno politički, i savetovali su joj da ostane graciozno neutralna u ratu između republikanaca i demokrata. No, stvarnost je demantovala mišljenje savetnika – njen govor na konvenciji demokrata u američkim medijima je bez izuzetka ocenjen kao istorijski, emotivan, iskren, kao zaveštanje, redefinisanje Afroamerikanki

Mišel Obama, supruga predsednika SAD, podsetila je Amerikance u govoru održanom na nacionalnoj konvenciji demokrata, zbog čega bi trebalo opet da izaberu Baraka Obamu za predsednika, a ne Mita Romnija. I pritom je izgledala sjajno. Nije spomenula ime protivkandidata, ali je napravila jak kontrast govoreći o ostvarenju američkog sna porodice Obama i aludirajući na činjenicu da superbogati i privilegovani ne mogu da razumeju probleme i brige glasača iz srednje klase. Nemački list "Velt" primećuje da se supružnici Obama očigledno vole i slažu. "Onaj ko nakon ovog govora nije pao u stolicu sa suzama u očima, tome neće pomoći nijedan bračni terapeut. U Nemačkoj bi ovakav nastup bio nemoguć. Ako bi do takvog nastupa i došlo, on bi brzo bio utopljen u moru ironičnih komentara." Ali, snaga Amerike je upravo u tome što ne liči na Evropu, a Mišel Obama to dobro zna.

POLJUBAC ISPRED ŠOPING MOLA: Prva dama Amerike je potekla iz crnačke četvrti u Čikagu, radničko je dete. Detalje njenog porodičnog stabla objavila je geneološkinja Megan Smolenjak u "Njujork tajmsu" 2009. godine. Pra-pra-čukunbaba Mišel Obame zvala se Melvinija Šilds, devojčica-robinja dovedena 1850. godine i poslata da služi na farmi u Južnoj Karolini, gde je bila primorana na seks sa belim čovekom i rodila sina Dofulsa Šildsa. U njenoj krvi, prema nalazima Smolenjakove, ima gena i američkih Indijanaca, gena potlačenih i gena tlačitelja. Istorija Mišelinih predaka je istorija Amerike.

Mišel Obama, prva dama Amerike, rođena je 17. januara 1964. u jednosobnom stanu u južnoj četvrti Čikaga, u državi Ilinois, kao Mišel Lavan Robinson. Otac Frejzer Robinson gotovo da nije izostao nijedan dan sa posla iako je bolovalo od multiple skleroze. Majka Merien je napustila posao sekretarice u novinama "Špigl" da bi bila uz decu, Mišel i starijeg Krega, veštо uklapajući vođenje domaćinstva sa ulogom majke koja je uvek tu da pruži ljubav, osmeh i životno iskustvo, kako se navodi na zvaničnom sajtu Bele kuće. Mišel i šesnaest meseci stariji brat spavali su u dnevnoj sobi sa čaršafom koji je sobu razdvajao napola. Oboje su naučili da pišu i čitaju kod kuće u četvrtoj godini, zahvaljujući čemu su preskočili prvi razred i nastavili školovanje kao talentovana deca. Mišel je u šestom razredu pohađala ubrzani tečaj francuskog jezika, a posle škole ona i brat su mogli da biraju gde će dalje.

Prvo koledž Prinston, diploma pravnika na Harvardu, potom i posao u čikaškoj ekspozituri advokatske firme "Sidli Ostin", sektor za marketing i intelektualnu svojinu. Tu je srela svog budućeg muža Baraka Obamu. Neko se iz firme setio da bi u poslovnom smislu bilo dobro da dvoje mladih sa Harvarda rade u paru. Mišel Obama je u medijima pričala da je on počeo odmah da joj se udvara, ali da se ona par meseci opirala zbog sukoba interesa. Prvi put su se poljubili ispred čikaškog šoping centra, kaže ona, a na tom istom mestu dve decenije kasnije nalazi se predizborni plakat sa istim parom koji se ljubi. Venčali su se posle dve godine, u oktobru 1992. Barak Obama je zaprosio Mišel u nekom restoranu, kelner je doneo dezert i prsten na poslužavniku. Iz tog braka imaju dve devojčice, Maliju Anu (rođ. 1998) i Natašu (Sašu) (rođ. 2001).

Mišel Obama ima iskustvo i u državnim institucijama – radila je u čikaškoj gradskoj upravi kao pomoćnica gradonačelnika i kao pomoćnica komesara za planiranje i razvoj, a od 1993. godine kao izvršna direktorka *Chicago office of Public Allies*, neprofitne organizacije koja je podsticala mlade ljude da se angažuju u rešavanju socijalnih problema. Tamo se zadržala skoro četiri godine i obezbedila priliv donacija još dugo nakon njenog odlaska. Mišel Obama je 1996. godine postala pomoćnica dekana zadužena za studentsku službu na čikaškom univerzitetu, gde se bavila razvojem univerzitetskog centra za pomoć zajednici. U Čikaškoj univerzitetskoj bolnici je bila aktivna od 2002. godine, prvo kao izvršna direktorka za društvena pitanja, a početkom maja 2005. kao potpredsednica za društvena i spoljašnja pitanja i članica je upravnog odbora čikaškog saveta za globalna pitanja.

TRAVNJACI BELE KUĆE: Prema navodima iz knjige *Obame* (Džodi Kantor: *The Obamas*, januar 2012), Mišel je nesumnjivo velika podrška mužu, ponekad nervozna, ujedno snažna figura koja preispituje mogućnosti da, kao prva afroamerička prva dama, uradi što više, i živi pod pritiskom da svoju ulogu učini što značajnijom. Po dolasku u Belu kuću, prvoj dami Amerike je trebalo neko vreme da se navikne da više ne može da šeta psa, a da je ne slika gomila reportera, da je administracija stalno posmatra i nadgleda, kako je dekorisala privatne prostorije u kojima porodica živi i da li je na službeno putovanje u inostranstvo povela šminkerku. Autorka navodi da je Mišel ponekad naporna prema timu predsednika Obame i da mu savetuje da smeni ovog ili onog. Na sastanku održanom 2010, jedan od vodećih savetnika predsednika Obame je "pukao" i počeo da proklinje odsutnu prvu damu.

Vizija Mišel Obame, prema rečima autorke, o tome kakav predsednik Obama treba da bude, čest je razlog neslaganja sa administracijom,

edsednika

posebno sa bivšim predsednikovim šefom kabineta Ramom Emanuelom i Robertom Gibsom, bivšim sekretarom za štampu. U televizijskom intervjuu na CBS-u, rekla je da knjigu Džodi Kantor nije pročitala, a kad je voditelj pitao za sukobe sa dvojicom bivših službenika Bele kuće, izjavila je da sa Emanuelom nije imala sukob, da je on zabavan, a da joj je Gibs ostao prijatelj. Prokomentarisala je da svi ponekad zažalimo zbog nečega što smo rekli ili uradili u prošlosti.

Prva afroamerička dama govorila je da ne voli politiku, ali je s vremenom našla svoje mesto. Iza scene njeno zalaganje za muža je ponekad veoma glasno, do te mere da joj saradnici zaduženi za pomoć oko pisanja govora savetuju da smanji ton. Saradnici predsednika Obame smatrali su da je Mišel Obama najefikasnija kad ne govori otvoreno politički, i savetovali joj da ostane graciozno neutralna u ratu između republikanaca i demokrata. No, stvarnost je demantovala mišljenje savetnika – govor Mišel Obame je u američkim medijima bez izuzetka ocenjen kao emotivan, iskren, istorijski, srčan, zaveštanje, redefinisanje Afroamerikanki...

ODAKLE HRANA DOLAZI: Kao 44. prva dama SAD, Mišel Obama se fokusirala na pitanja poput pomoći porodicama vojnika, ženama da usklade karijeru i porodicu, i podrške nacionalnim službama. Tokom prve godine predsednikovanja, Barak i Mišel Obama su obilazili (i volontirali) narodne kuhinje i sklonište za beskućnike u vašingtonskom distriktu. Mišel Obama je, kao prva dama, često gostovala u javnim školama ističući značaj obrazovanja i volonterskog rada.

Zabrinuta za zdravlje svoje dece i svog naroda, Mišel Obama se priklonila organskoj hrani. Po njenim instrukcijama, u Beloj kući se

ЗАВОД
ЗА УЏБЕНИКЕ

Клуб читалаца

Кутак знања

Јединствени Клуб у граду захваљујући коме по специјалним ценама обогаћујете своја сазнања из уметности, науке, историје, књижевности, медицине, математике, филозофије, књижевности за децу...

ЗАШТО ДА ПОСТАНЕТЕ ЧЛАН КЛУБА?

Учлањењем стичете право на куповину по специјалним попустима

КАКО ДА ПОСТАНЕТЕ ЧЛАН КЛУБА?

Куповином само једне наше књиге од 500,00 динара

ГДЕ СЕ МОЖЕТЕ УЧЛАНИТИ?

У књижарама Завода за уџбенике у Београду, Новом Саду и Нишу или куповином преко интернета /www.zavod.co.rs/

** чланство у Клубу се односи искључиво на вануџбеничку литературу*
** чланство је предвиђено за физичка лица*

БЕОГРАД
Обилићев венац 5
тел. 011/2638-405
Краља Милана 19
тел. 011/3235-409

Косовска 45
тел. 011/3227-088
Палмотићева 1а
011/3224-706

Вукасовићева 50
тел. 011/3594-835
BELVILLE, Јурија Гагарина 14к
тел. 011/630-22-27

НОВИ САД
Сремска 7
тел. 021/662-4433

Матице српске 1
тел. 021/417-625

НИШ
Трг краља Александра 3
тел. 018/511-428

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Ћетковића 1
тел. 028/425-111

priprema hrana isključivo organskog porekla. U martu 2009, sa volonterima iz lokalne škole posadila je povrće u jednom delu južnog travnjaka Bele kuće. Mišel je kasnije organizovala da studenti povremeno dolaze na organski obrok u Belu kuću, koji sami spremaju od povrća koje raste u bašti. Od 2010. godine gotovo prioritetno podržava sve kampanje i programe za prevenciju dečje gojaznosti. Kao deo misije, nastala je i knjiga *Američki rasadnik: Priča o kuhinjskoj bašti Bele kuće i drugim baštama širom Amerike*. Mišel Obama u knjizi opisuje svoje iskustvo u uzgajanju organskog povrća u bašti iza Bele kuće i drugim baštama gde je bila pozvana da asistira. Agenciji Rojters je objasnila da knjigu vidi kao mogućnost da čitaoci shvate "odakle hrana dolazi", i da se zamisle nad zdravljem i gojaznošću svoje dece. Ove godine je pokrenula fitnes program za decu, kao deo njene *Let's Move* inicijative u saradnji sa američkim olimpijskim i paraolimpijskim timom i drugim sportskim organizacijama, sa idejom da se mladim ljudima omogući da se oprobaju u što više sportova u svim sportskim centrima u zemlji.

Prvi put je javno podržala Baraka Obamu na konvenciji demokrata 2004, kada je postao guverner Ilinoisa. Tokom prve muževljeve predizborne kampanje za predsednika SAD, Mišel je bila prinuđena da skrati radno vreme kako bi se posvetila ćerkama i mužu, a kasnije je u potpunosti zamrzla poslovne aktivnosti. Mišel je govorila da je išla u korak sa kampanjom, ali da nije odsustvovala od kuće duže od jedne noći. Naime, porodica Obama u to vreme nije imala dadilju, već je baka Merien čuvala devojčice dok su roditelji bili zauzeti kampanjom. Mišel kaže da se "pojavljivala samo kad je bilo neophodno".

I Mišel i Barak Obama ističu da su im ćerke Malija i Saša na prvom mestu. Prelazak iz Čikaga u Vašington D.C. je za devojčice bio šok. Život u Beloj kući sa svim agentima tajnih službi i telohraniteljima koji prate svaki njihov korak, neprestano svesne važnosti oca i majke, dramatično je transformisao živote Malije i Saše. Roditelji su se trudili da deca žive "normalno", koliko je moguće. "Moj najvažniji prioritet je da moja deca budu zdrava i prava, a tek onda mogu da pomognem drugim porodicama", kaže Mišel. U porodici američkog predsednika vladaju stroga pravila kad je u pitanju gledanje televizije. Obamine kćeri na to imaju pravo samo vikendom, a dozvoljeno im je da gledaju isključivo dečije televizijske programe – Nickelodeon i Disney Channel. Obamini, koji obožavaju sportski program, otkrili su za magazin "Pipl" kako ćerkama dozvoljavaju da s njima gledaju fudbal, ali da devojčice zasad nisu iskazale preveliku želju za tim. Tokom nedelje Malija i Saša ne smeju ni da se približe "crnoj kutiji", ali su zato postale eksperti u društvenim i igrama reči.

Svako pojavljivanje Mišel Obame u javnosti nailazilo je na odobravanje stilista i uopšte celokupne modne javnosti. Dve godine zaredom magazini "Veniti fer" i "Pipl" proglašavali su je najbolje obučenom, svrstana je i među 25 najinspirativnijih žena na svetu, a na listi od 100 najuticajnijih sa Harvarda zauzela je 58. mesto.

STAND BY YOUR MAN: Internet vrvi od informacija kako je Mišel izgledala na konvenciji i koje su joj boje bili nokti (srebrni, poznata je i marka laka za nokte), kako se srdačno smejala i primala čestitke i zagrljaje. Barak Obama je po anketama bio u mrtvoj trci s Romnijem, ali se posle govora njegove supruge i zvaničnog prihvatanja kandidature očekuje zamah među biračima.

Mišel je ponekad naporna prema timu predsednika Obame i savetuje mu da smeni ovog ili onog. Na sastanku održanom 2010. jedan od vodećih savetnika predsednika Obame je "pukao" i počeo da proklinje odsutnu prvu damu

"Promene su teške, promene su spore i nikada se ne ostvaruju odjednom. Ali uspećemo, uvek uspevamo", kazala je Mišel Obama. U govoru koji su često povicima prekidali okupljeni na konvenciji, prisetila se detalja iz njihovog 23-godišnjeg zajedničkog života. "Isti je. Bela kuća ga nije promenila, isti je čovek u kojeg sam se zaljubila." Naglasila je da "duboko veruje" u viziju SAD kakvu ima njen suprug.

Svoju porodicu je predstavila testamentom "američkog sna" obećavši da će se ona i njen suprug snažno zalagati za fundamentalno američko obećanje – šansu da i obični ljudi uspeju. "Barak i ja smo odrasli u porodicama koje nisu imale mnogo u materijalnom smislu, ali su nam dale nešto mnogo vrednije – bezuslovnu ljubav, neizmernu žrtvu i priliku da se uzdignemo do mesta kakvo za sebe nikada nisu sanjali. Barak zna šta je američki san jer ga je živeo... I on želi da svako u ovoj zemlji ima istu šansu, bez obzira na to ko je, odakle je, kako izgleda i koga voli. On veruje da ako ste radili i uspeli, i iskoristili svoju šansu, ne bi trebalo da zalupite vrata onima iza vas, već da i drugima morate pružiti šansu da uspeju", poručila je okupljenima.

"On takođe veruje da su žene i više nego sposobne da same odlučuju o svom zdravlju i svom telu", kazala je Mišel Obama, ukazujući na jasnu razliku među demokratama i republikancima kada je reč o pravu na abortus.

KENEDIFOBIJA: Njen karakter i odnosi sa prijateljima neke su od tema u knjizi *Amater* Edvarda Klajna, bivšeg urednika magazina "Njujork tajms". Klajn predstavlja Mišel Obamu kao "izuzetno, gotovo opsesivno ljubomornu" na Opru Vinfri. Naime, Barak Obama je odmah nakon pobede na predsedničkim izborima 2008. počeo da tretira Opru Vinfri kao jednog od svojih najbližih savetnika, često se konsultujući s njom telefonom u svako doba dana i noći. Klajn navodi da je to izluđivalo Mišel Obamu, koja je tada počela da se distancira od svoje "drugarice" i da čini sve da je udalji od svoje porodice. Poslednji udarac prijateljstvu predsednikova supruga zadala je u vreme pokretanja kampanje protiv dečije gojaznosti. Opra Vinfri je tada ponudila svoju pomoć kako bi akcija dobila na snazi, ali se prva dama navodno suprotstavila njenom učešću, navodeći da žena koja kuburi sa kilažom nema šta da radi u jednoj takvoj kampanji. Klajn navodi da ona stalno proverava Obamu, jer se plaši da bi joj ga, onako lepog, mogla preoteti neka savremena Merilin Monro.

Ipak, izgleda da Mišel Obama ne sumnja na pevačicu Bijonse. "Da sam malo više nadarena, bila bih kao Bijonse. Bila bih neka poznata pevačica. Čini mi se da se muzičari najbolje zabavljaju", rekla je Mišel. Inače, i poznata pevačica poštuje i, kako kaže, divi se supruzi Baraka Obame zato što je brižna majka i divna supruga, a u isto vreme i prva dama. Ispostavilo se da se dobro snalazi i na političkom terenu. Govorom na konvenciji, Mišel Obama je postigla "houm ran" za Baraka Obamu, verovatno i za Ameriku. ◂

Biljana Vasić

Šezdeset godina od tragedije broda "Niš"

Talasi, grād i smrt

"Sećam se devojke iz Zemuna. Video sam kako joj voda prelazi preko lica, samo ostaje grgurava kosa iznad površine koja se odjednom ispravlja kao indijanske strele... Video sam i majku koja u krilu steže dete dok ih voda potapa", kaže Radomir Vasiljević, jedna od tridesetak osoba koje su preživele brodolom

Brod "Jov" se zaustavio na ušću Save u Dunav, između Velikog ratnog ostrva i Kule Nebojša. Radomir Vasiljević Bucko, penzionisani inženjer šumarstva, Miroslav Višnjić, novinar, i Mihailo Grkinić, penzionisani profesor zemunske gimnazije, spustili su na površinu vode venac na kome su gorele desetine zapaljenih sveća. Dok je rečna struja odnosila venac, njih trojica su se u tišini zagrlili. Iza njih, sa palube broda, prizor su posmatrali njihova deca, unuci, posada... Bila je nedelja, 9. septembar.

Na tom istom mestu je pre 60 godina, 9. septembra 1952, potonuo brod "Niš", a njih trojica su bili među tridesetak preživelih koji su uspeli da se dokopaju obale. Izveštaji iz tog vremena govorili su o najmanje 126 žrtava, ali tačan broj poginulih nikada nije utvrđen. Bila je to najveća tragedija u istoriji jugoslovenskog rečnog brodarstva.

Miroslav Višnjić kaže za "Vreme" da je tog dana došao na Savsko pristanište sa Radomirom Vasiljevićem, njegovim rođakom, koji je želeo da se upiše na Šumarski fakultet, koji je tada bio u Zemunu. U to vreme je obnavljan Savski most, pa se između Zemuna i Beograda putovalo brodom ili autobusima koji su išli do mosta, koji su putnici potom prelazili peške. Međutim, tog 9. septembra most je bio zatvoren i za pešake, pa se na brod ukrcalo mnogo više ljudi od predviđenih šezdeset putnika. Dan je bio topao, ali su počeli da se navlače crni oblaci i da se diže vetar. Kada je krenula olujna kiša, svi putnici su ušli u unutrašnjost broda. "Kada je brod odvajajući se od obale jednim krajem udario u kej, rekao sam Bucku:

U SPOMEN NA STRADALE:
Miroslav Višnjić, Radomir Vasiljević i Mihailo Grkinić na Dunavu 60 godina kasnije i stranice "Politike" iz tih dana

Foto: M. Milenković

БОРБА

Тешка несрећа код Ратног Острва, на ушћу Саве у Дунав

ИЗ ПОТОПЉЕНОГ БРОДА ИЗВАЂЕНО 55 НАСТРАДАЛИХ

ПОСЛЕ ВЕЛИКЕ НЕСРЕЋЕ НА УШЋУ САВЕ У ДУНАВ

'Ajmo bliže vratima, ovo može da potone'", kaže Višnjić.

"Brod se odvojio od doka, a nebo nad Beogradom se sklopilo. Nije prošlo ni pet minuta, a talas je udario u vrata salona i otvorio ih. Brod se nakrenuo, nastala je panika, vrištanje, ljudi su se uplašili i pobegli na drugu stranu. Pokušao sam da zatvorim vrata, a onda se brod još više nagnuo i počelo je klizanje", priča Radomir Vasiljević. "Sa Miroslavom sam se popeo na srednji red klupa, pokušali smo da izađemo kroz otvor ventilatora prečnika oko 80 centimetara. Voda je brzo nadirala, ljudima koji su bili unutra već je došla do grla. Čulo se potmulo jaukanje i 'zadnji avaz', kako to u Bosni kažu."

POSLEDNJA TRI MINUTA: "Na ulasku na brod sam pričao sa nekom devojkom i pitao je gde je Šumarski fakultet u Zemunu. Sećam se da je bila iz Zemuna, upisivala je Medicinu", priseća se Vasiljević. "Vukao sam Mira, već smo bili u otvoru, kada sam čuo njen glas koji moli da je neko spase. Miro mi je bio na leđima, noga već u ventilatoru, nisam mogao da joj pomognem. Ona jauče, a dole svi povezani, beuti pod vodom. Video sam kako joj voda prelazi preko lica, samo ostaje grgurava kosa iznad površine koja se odjednom ispravlja kao indijanske strele... Video sam i majku koja u krilu steže dete dok ih voda potapa..."

Štampa iz tog vremena navodila je iskaze preživelih koji su opisivali kako su kapetan Ferdinand Nobilo i mašinista Dušan Jovanović razbijali prozore salona i izvlačili putnike iz unutrašnjosti broda, lomili grede i daske i bacali ih u reku da bi se za njih držali oni koji su već bili u vodi. "Niš" je pod udarima oluje potonuo za svega tri minuta. Od polaska sa Savskog pristaništa prošlo je pet minuta.

Višnjić kaže da su se on i Vasiljević razdvojili kada su se našli u vodi. "Ja sam dočepao neku torbu, posle sam čuo da je u njoj bilo 40 miliona ondašnjih dinara, plate za zaposlene u Domu armije. Imao sam samo šesnaest godina, ali bio sam dobar plivač. Još sa dvanaest godina sam preplivavao Drinu kod Loznice, gde sam živeo, a Drina je opasna reka. Dodao sam torbu nekom čoveku koji se davio pored mene. Kada sam kao mali učio da plivam u Drini, govorili su mi da je pravilo – nikada iz vode zajedno ne izlaziš. Dve devojke su se držale za mene, ali su potonule..."

Vasiljević se seća da je padao grad veličine kokošijeg jajeta povređujući glave ljudima, vetar je duvao brzinom preko sto kilometara na sat. On je ostao nepovređen jer je gotovo sve vreme ronio. "Bio sam mlad, u snazi. Video sam da neko pliva iza mene, zakačen za neku dasku ili jarbol. Kod Nebojšine kule su lađari bacali čaklje ili sajle da nam pomognu da izađemo iz reke. Onaj čovek je pustio dasku koju je držao da bi uhvatio sajlu i udavio se na pet-šest metara od obale. Meni je sajla pala preko ramena."

SIRENE: Na obalu je prvi izašao Radomir Vasiljević, posle njega čovek koji se držao za torbu punu novca, zatim Miroslav Višnjić. "Bio sam sav modar od grada. Neko mi je dao čašu rakije i rekao: 'Popij, mali, da ne dobiješ kijavicu.' Žena jednog mornara utrčala je u kabinu i iznela muževljevu mornarsku bluzu: 'Evo ti mali da se zagreješ'", priča Miroslav.

"Ništa se nije videlo, Dunav je bio zamagljen... Jedva sam video konturu broda kroz kišu i grad. Najednom je slično zvuku automobilske sirene počela sirena sa broda isprekidano i brzo da daje signal za pomoć. Glas sirene je umukao, brod je bio još na površini, ali je ►

već počeo da tone... Sa reke se začuo očajnički krik ljudi... Kiša i grad su bezdušno tukli... Na vodi su se crnele samo ljudske glave, bilo ih je šezdesetak...", objavila je "Politika" 12. septembra 1952. svedočenje Svetislava Marjanovića, koji je pecao na obali Save ispod Kule Nebojše i bio očevidac tragedije. Ljudima u vodi su pritekli u pomoć lađari i ribari u desetak čamaca, ali mnogi su se utopili pre nego što su čamci, ometani olujnim vetrom, kišom i gradom, stigli do njih.

"Politika" i "Borba" su pisale o strašnim scenama i na kopnu, poput one kada je čovek u uniformi kapetana ratnog vazduhoplovstva isplivao iz reke noseći dete u ruci. Verovao je da nosi svoje dete, ali njegova supruga i sin su se utopili, što je on shvatio tek kada je izašao iz vode. Na obali je naprasno preminula i devojka koja je uspela da ispliva iz reke, prolamao se jauk onih koji su shvatili da im je neko od najbližih ostao zarobljen na brodu. Anu Bajzert, radnicu tekstilne fabrike "Sutjeska", koja uopšte nije znala da pliva, talasi su nekim čudom živu doneli do obale, ali njena dvanaestogodišnja kćerka nije uspela da se spase.

VESTI O BRODOLOMNICIMA: Oko 15 časova stigla je ekipa lekara sa Vojnomedicinske akademije, kao i ministri policije Jugoslavije i Srbije Aleksandar Ranković i Slobodan Penezić Krcun, i član vlade Srbije Jovan Veselinov. Kada su lekari Hitne pomoći hteli da Vasiljevića i Višnjića odvezu u bolnicu, njih dvojica su to odbili rečima da im nije ništa. Otišli su kući i presvukli se, a u prvom trenutku im niko nije verovao da se desila tako velika tragedija. Višnjić kaže da je njegov komšija, novinar "Borbe", odmahnuo rukom i rekao: "Ne preteruj, kakav brodolom." Radomir Vasiljević kaže da je uveče izašao u grad i video ljude koji su stajali pred "Kasinom" i pričali o nesreći. "Prišao sam im i rekao da sam bio tamo, da sam preživeo brodolom. 'Šta pričaš, vidiš da si suv.' 'Pa presvukao sam se, samo mi je još kaiš mokar.' Poverovali su mi tek tada", priča Vasiljević.

Ministarstvo unutrašnjih poslova NR Srbije je 9. septembra izdalo saopštenje o brodolomu: "U 13,12 časova nagla i veoma jaka bura prevrnula je brod 'Niš', koji redovno saobraća na liniji Beograd–Zemun. Ovaj brod krenuo je iz Beograda u 13,07 časova. Brod je odmah potonuo na dno reke. Spaslo se oko 30 osoba, a računa se da se utopilo, većinom u brodu, oko devedeset osoba. Deset čamaca sa obale odmah je priteklo u pomoć, ali su mogli da pomognu samo onima koji su uspeli da iskoče iz broda..."

Brodolom i razlozi

Posle nesreće je obrazovana specijalna komisija sa zadatkom da ispita čitav slučaj, a zbog kontradiktornih izjava članova posade i preživelih putnika kapetan Ferdinand Nobilo je privremeno zadržan u pritvoru, ali je kasnije pušten. Politika je 10. septembra 1952. prenela njegovu izjavu da je odlučio da krene ranije od predviđenog vremena da ga ne bi preopteretio, zbog toga što su putnici stalno dolazili na brod, i da je za to dobio dozvolu nadležnog službenika Beogradske kapetanije. Kapacitet broda bio je 60 osoba, prodato je 106 karata, ali tačan broj putnika nikada nije utvrđen jer je bilo i putnika koji su imali mesečne karte i karte koje su važile za ceo dan. Nobilo je rekao da su, kada se brod naglo nagao na desnu stranu, svi pokušaji da se pramac postavi nasuprot vetru ostali bezuspešni, da je vetar bio jači od krme i da je prevrnuti brod za nekoliko trenutaka nestao sa površine reke.

Komisija je zaključila da je brod potonuo zbog više sile, vetra orkanske jačine, i niko nije optužen za nesreću. Kasnije se pominjao neverovatan splet okolnosti koji je doveo do tragedije. Uz oluju i preopterećenost broda, govorilo se i da je težište broda pomereno kada je parna mašina zamenjena znatno lakšim dizel motorom, kao i da je na mestu gde se nesreća dogodila korito reke produbljavano, što je bio jedan od razloga vrtloženja vode u Savi.

Posle čišćenja i rekonstrukcije brod je dobio ime "Senta" i plovio je do 1956. godine na redovnoj liniji između Smedereva i Kovina. Sedamdesetih godina prošlog veka isečen je u pančevačkom "Brodoremontu".

"Niš" nakon izvlačenja
Foto: "Politika"

"Borba" je 11. septembra 1952. godine, u izveštaju o "velikoj nesreći na ušću Save u Dunav", opisala šta se dešavalo u satima posle brodoloma. "U toku cele pretprošle noći i jučerašnjeg dana, užurbano se radilo na vađenju brodolomnika i utvrđivanju njihovog identiteta... Velikim i zadivljujućim naporima posade broda 'Soča' i drugih radnika, brod je izvađen sa dna reke. Nalazio se na dubini od 14 metara... Gnjurac Bogoljub Perić prvi se spustio do kabine u kojoj je zatekao jeziv prizor – mrtvog mornara kako grli katarku broda i još 55 leševa, od toga sedmoro dece. Do pola osam ujutro izvađena je i poslednja žrtva."

Vlada FNRJ proglasila je trodnevnu žalost, a Državni osiguravajući zavod izdao je saopštenje u kome obaveštava porodice žrtava da su svi putnici bili osigurani, i da će za svakog nastradalog biti isplaćena odšteta od 50.000 dinara, a 100.000 dinara za one koji su ostali trajno onesposobljeni za rad. Vlada je obećala i da će pomoći deci koja su ostala bez roditelja i porodicama koje su ostale bez hranioca.

Tri dana posle nesreće, i po naslovima iz novina videlo se da život nastavlja da teče. Na istim stranama se uz vesti o tragediji na reci pisalo i o potpaljivanju koksnih peći u Lukavcu, uspostavljanju redovnog saobraćaja na autoputu Beograd–Zagreb, velikoj filatelističkoj izložbi u Beogradu...

LIČNE STVARI: Život je, srećom, nastavio da teče i za one koji su preživeli brodolom, ali ih je 9. septembar 1952. godine, po njihovim rečima, ipak obeležio. Miroslav Višnjić kaže da je kao novinar na Bliskom istoku video svašta. "Video sam 1973. godine izraelske vojnike naslagane kao cepanice kako gore, osetio miris izgorelog ljudskog mesa. Ali najstrašnija slika koju pamtim je kada je kriminalistička policija u Dobračinoj ulici spojila dve-tri podrumske prostorije i unutra uz zidove poređala sve stvari koje su našli na brodu: novčanike, lične karte, kapute, bluze, cipele... Pozvali su nas preživele i rodbinu da prepoznajemo stvari. Pred očima su mi i one dve devojke koje su pored mene potonule. I kad budem umirao, mislim da ću njih videti."

Radomir Vasiljević tvrdi da zbog nesreće nije imao nikakvih psihičkih posledica, ali da posle toga, mada je bezbroj puta prešao Brankov most, nikada nije gledao mesto brodoloma i nikada nije otišao do Kule Nebojše. "Šta je sve bilo u ovih 60 godina, studirao sam, grlio, ljubio, vodio ljubav, radio, oženio se, dobio decu, i dočekao 80 godina...", priča Vasiljević, kao za sebe, dok "Jov" napreduje uz Savu. Na palubi, neko u razgovoru kaže: "Koliko potomaka samo od njih trojice... A nikoga ne bi bilo da nisu isplivali." ◂

Momir Turudić

piše: Miloš Vasić

Zvocanje

Šta preostaje muškom čeljadetu kojemu se stalno zvoca? Ima dva načina da preživi, ne računajući bekstvo od kuće u osamnaestoj godini i razvod svake dve-tri godine – što ionako ne vodi nikud

Zvocanje, čantranje, naprđivanje (rekli bi Crnogorci); eufemizmi bi bili: zamerke, primedbe, štaviše sugestije i kritike. U svakom slučaju, nešto čemu je muškarac izložen od najranijeg detinjstva do preuranjene smrti.

Prvo zvoca mama, od trenutka kada proceni da potomak shvata šta mu se govori. To se zove pedagogija ili vaspitavanje i traje jako dugo, ponekad do kraja (njenog ili njegovog, šta pre dođe). Ne kopaj nos. Silazi s trešnje. Ne smeš da se družiš sa... Moraš da nosiš mornarsko odelce sa kapom na kojoj piše "Jadranska straža" (na primer; ima i idiotskijih natpisa). Pusti da te poljubi tetka Fanija! Dođi, pokloni se i izrecituj Jesenjinovu *Kerušu*. Gde si bio do sada? Vrati se i operi ruke. Sedi uspravno. Ne srči! Odakle ti četvorka? Ne gledaj u oca, nego u mene kad te pitam! I tako dalje.

Majčinsko zvocanje donekle je opravdano u smislu vaspitanja. Ali: slatko je kopati nos; tetka Fanija mi je odvratna, mrzim je i štipa me za obraze svaki put kad me vidi (iju što je sladak!). Od mornarskog odelca me je stid (zemljo, otvori se!). Jesenjin mi je vazda bio odvratan sentimentalni kič (zemljo, opet!). Na trešnji mi je lepo. Otac me kanda razume, ali ne sme da kaže – zbog zvocanja, naravno. U redu za pranje ruku, zuba, ušiju i ostalog; to razumem. A šta fali četvorki? Već smo ovde konstatovali da je bolja vruća šamarčina nego zvocanje.

Onda muškić poraste do puberteta, koji Branko Ćopić lepo zove "magareće godine". To je period kad majka počinje (nastavlja, zapravo, ali na drugu temu) da zvoca ocu: ajde mu kaži. On se, jadan, snebiva, nakašljava i – ako uspe – kaže mi nasamo. Očevi su, primećeno je, manje skloni zvocanju od majki. Naravno da i među očevima ima nepodnošljivih davitelja i drkadžija, ali manje. Valjda iz solidarnosti. Tastovi ili punci skloni su simpatiji za zetove, takođe.

Kad se muško dete dokopa kakve-takve zrelosti i punoletstva, majka će zvocati manje, ali fokusirano: škola, diploma, posao, devojke, pošto je već naučio da se sam pokaki i obriše guzu. To što je diplomirao, našao posao, pa čak i doktorirao – neće ga spasti. Vreme je da nađe nekoga drugoga da mu zvoca i onda se oženi – majčinom zvocanju uprkos, jer nijedna nije dovoljno dobra: sve te kurvetine nemaju drugog posla nego da njenog sina razvrate, iscede, upropaste i odbace.

Tako se muškarac spase od jednog zvocanja (koje je ostavilo dugoročne posledice, molim da primetite) da bi se našao na udaru drugog zvocanja: iz tiganja u vatru. Čim se nova mlada smesti i snađe, počinje novo zvocanje. Prvi je cilj nadzvocati svekrvu u smislu prevaspitavanja. Mogla je i bolje da te vaspita. Gaće, čarape, košulje, tuširanje. Nišani u klozet malo bolje, izbliza, nije ti toliki. Istovremeno, preko kafe, kazaće svekrvi, sve praveći se slatka i fina: sigurna sam, gospa Zago, da ga vi niste tako vaspitali; pa neka Zaga onda misli.

Zvocanje je, dakle, stanje hronično u muškom životu. Prvo majka, onda žena ili više njih, utoliko gore, jer počinju od početka, a imaju i prethodne žene za primer. Ajde ovo, zašto ono, misliš li već jednom, dokle ću da čekam, uradi nešto, lepo kaže tvoja majka, da sam tebe čekala sudovi bi se usmrdeli, kaži mu ti; itd. Najgori deo zvocanja je požurivanje na nešto što bi čovek ionako uradio i bez požurivanja. Ako pak preduhitri ženu i uradi to nešto bez požurivanja – to prođe neprimećeno. Sve je to – šta god psiholozi, seksolozi i psihijatri pričali – genetski ugrađeno u većoj ili manjoj meri. Pustite me s "dominantnim majkama": koja nije? Slično je sa svakom ženkom: one muške gledaju kao nedorasla i neodgovorna bića kojima se zvocati mora (uglavnom su u pravu, ali ne baš uvek).

Šta, dakle, preostaje muškom čeljadetu kojemu se tako stalno zvoca? Ima dva načina da preživi, ne računajući bekstvo od kuće u osamnaestoj godini i razvod svake dve-tri godine – što ionako ne vodi nikud. Prvi je način da se rita i otima, reži i svađa se. Ne preporučuje se, jer vodi u razvod i još gore: zbog zvocanja umeju i glave da padaju; pitajte po sudovima. Reč po reč, pa završi sa krvnim deliktom u afektu na mah i sa upropašćenom decom. Drugi način je stoički: samo ti zvocaj, srećo moja, eto me odmah, na jedno uvo ušlo, na drugo izašlo, stay cool. Žene se na taj pristup – za divno čudo – priviknu, tako da zvocanje postane isprazni ritual, tek da se održe formalnosti. Na početku veze svađe imaju svoju korisnu ulogu: da se proveri tačka pucanja partnera. Kad se to jednom ustanovi, žena više i ne oseća potrebu da se svađa, koliko god joj to inače bilo zanimljivo. Nema slađeg komplimenta nego kad se ona požali prijateljici: sestro slatka i drugo moja, ovaj moj neće čak ni da se svađa! Kad ja krenem, on zevne, ode u krevet i zaspi; jebe mu se živo. Posle nekog vremena i nju prođe volja: kako da se svađa s nekim ko neće? Razumem ja tu potrebu za svađom, ljudski je to, ali ne sa mnom. Tako se i potreba za zvocanjem na kraju izliže i istanji: zbog nedostatka reakcije.

Na kraju: nikako ne zvocati sopstvenoj ženi, sve i kad ste u pravu. One to ne vole. ◂

Pa, znate kako je,

U Vajmaru je u organizaciji Memorijalnog centra "Buhenvald", a u saradnji sa moskovskom institucijom Memorijal, otvorena izložba "Gulag – tragovi i svedočanstva 1929–1956" o logorima u Sovjetskom Savezu za vreme Staljinove vladavine, kroz koje je prošlo oko 20 miliona zatvorenika. Memorijalni centar "Buhenvald" je sebi stavio u zadatak da, osim istraživanja užasa nacizma, proučava i pojave makar i samo donekle slične onome što se događalo u nacističkoj Nemačkoj. U okviru pratećih priredbi o logorima u bivšoj Jugoslaviji, o "logorisanju" Podunavskih Švaba i o "administrativnom upućivanju na društveno korisni rad" na Golom otoku, o tome kako je Mirko Tepavac zgrožen stanjem i "robovlasničkim" odnosima koje je zatekao celo rukovodstvo jednog logora u kome su bili zatvoreni Nemci poslao na Sremski front, govorio je Ivan Ivanji. Taj govor prenosimo u celosti

ubijalo se

GOLI OTOK: Simbol jednog doba

Izložba o sovjetskim zatvoreničkim logorima, poznatim kao "Arhipelag Gulag", navela me je na razmišljanje o zbivanjima koje sam doživeo u svojoj zemlji, u bivšoj Jugoslaviji. Nisam u stanju da održim predavanje zasnovano na naučnim činjenicama i hteo bih da konstatujem da nam još uvek nedostaje ozbiljno istraživanje o tome kako su u Jugoslaviji funkcionisali logori za interniranje. Zbog toga molim da se moje reči shvate samo kao lični prilog diskusiji.

O oba oblika prinudnog smeštaja određenih grupa pod okolnostima koje podsećaju na koncentracione logore, postoji više od stotinu knjiga, pre svega izveštaja samih žrtava iz njihove perspektive. To znači da u zemljama nastalim na tlu bivše Jugoslavije više nije reč o tabu temi. Problem je, međutim, u nedostatku naučnih radova, a mnogi dokumenti ili još tavore u nepristupačnim arhivima organizacija koje su nasledile bivšu jugoslovensku tajnu službu UDBA, pre nje OZNA, ili su čak uništeni.

Hteo bih da govorim o dve teme: o "logorisanju" – to je reč, koju su koristile tadašnje vlasti – građana koji su se nacionalno obeležavali kao Nemci, govorilo se da su *Volksdeutsche* (nacionalni Nemci), a koristio se i termin "Podunavske Švabe"; i o "administrativnom upućivanju na društveno korisni rad" – što je takođe tadašnje zvanično opisivanje slanja ubeđenih ili tobožnjih pristalica Staljina na Goli otok na Jadranskom moru.

Ja sam lično umešan zbog toga što sam preživeo nacističke koncentracione logore i što sam živeo u Jugoslaviji i znao za sudbinu Podunavskih Švaba i postojanje Golog otoka.

Sudbinu Podunavskih Švaba sam pre nekoliko decenija istraživao veoma prilježno. Na osnovu toga mi je emitovan fičer na nemačkoj radio-stanici WDR januara 1990. godine, tada sam objavio i mini seriju u NIN-u, a bitne delove ugradio sam u svoj roman *Guvernanta*. Prednost pri radu bila mi je sopstvena prošlost koja je doprinela tome da sagovornici imaju poverenja u mene kada bi se radilo o nekim njihovim problematičnim postupcima.

O Golom otoku sam za ovu priliku pregledao podatke koji stoje na raspolaganju, a uplešću i lične doživljaje, jer mislim da su zanimljivi, možda tipični, pa zbog toga mogu da budu kamenčići velikog mozaika koji nedostaje.

KO JE BEŽAO, A KO JE OSTAO: Što se tiče Nemaca, istražujem pre svega događaje u svom zavičaju, Banatu, jer je većina njih živela baš tu, a tu je izgrađena i većina logora za njih. Mere protiv jugoslovenskih državljana nemačke nacionalnosti koje su u jesen 1944. godine preduzele pobedonosne partizanske jedinice obrazložene su nedelima koje su protiv Jevreja, Srba i Roma počinili pre svega pripadnici esesovske divizije *Prinz Eugen*. Mladi muškarci nemačkog porekla bez državljanstva Hitlerove nemačke imperije nisu mogli da služe u nemačkoj redovnoj vojsci Vermahtu, pa su bili prinuđeni da se "dobrovoljno" prijave u esesovske jedinice.

Nemačka glavna komanda za bezbednost RSHA leta 1944. bila je svesna situacije. Približavale su se sovjetske jedinice sa istoka i partizanske sa juga, pa je Hitler izdao uputstvo da Nemci napuste "teritorije kojima prete bande", mislio je na Rumuniju i Jugoslaviju. Pokrenuli su se karavani izbeglice. Ko bi tako pobegao sa nemačkog stanovišta nije bio dezerter, naprotiv, slušao je naređenja. Može da se pođe od toga da su oni Nemci, ►

koji su svojom voljom ostali u zemlji, bili uvereni da su nevini. Pripadnici gestapoa, nemačke policije i službenici okupacionih vlasti su sa svojim porodicama pobegli pre nego što će stići oslobodioci.

Banat je oslobođen oktobra 1944. godine. Nemci su ubijani na ulicama. Sasvim prosto: u delovima naselja pretežno naseljenim Nemcima muškarci su izvedeni iz kuća i streljani na licu mesta. Naročito grozan incident se dogodio sa dvojicom braće u mom rodnom gradu, Zrenjaninu. Stariji, po zanimanju advokat, ilegalno je sarađivao sa oslobodilačkim pokretom, ali je posle ulaska oslobodilaca u grad ubijen pre nego što je se našao neko ko bi to mogao da potvrdi. Mlađi brat, profesor nemačkog jezika u gimnaziji, za vreme okupacije visoki službenik gestapoa, blagovremeno je pobegao i ostao živ.

PRE RATA: Porodična slika u nekada nemačkom selu Lazarfeld (Lazarevo)

Razgovarao sam sa nekim vođama grupa koje su ubijale Nemce koje su zatekle na oslobođenim teritorijama. Nisu bili svesni nikakve krivice, svoje postupke smatrali su opravdanim. Jedan razgovor navešću doslovno. Diktafon sam stavio na sto. Moj sagovornik se za trenutak trgnuo, ali je ipak bi spreman da govori. Čitavo vreme okupacije je ilegalno zaista junački radio protiv okupacionih jedinica, rizikovao svoj život za pobedu, posle je predvodio jedno manje odeljenje. Govorio je sa onim razvučenim, lalinskim dijalektom.

"Pa, znate kako je, ubijalo se. Nema tu šta. Ako je tu bio neki bivši nemački vojnik, koji se ranjen vratio kući kao nesposoban, pa postao nešto u svom selu... Dabome!"

Hteo sam da saznam više od toga:

"Ko je streljao? Naši?"

"Naša vojska."

"Da li su neki momci određivani da to rade?"

"Niko nije rekao da neće."

"Nikad niko nije rekao da ne želi da učestvuje u streljanjima?"

"Nije."

Da sam tada bio nekoliko godina stariji, a već se vratio iz koncentracionog logora... Da li bih učestvovao u pogubljenjima? Možda ih čak i naređivao? Kako da se zakunem da ne bih?

INTERNACIJA NEMACA, ISELJAVANJE MAĐARA: Pisani dokument o odluci da se nemački civili prebace u logore do sada nije pronađen. Ili leži zatrpan u nekom od tajnih arhiva, ili je uništen, ili nikada nije ni postojao. U ono vreme neke odluke donosile su se i prenosile usmeno.

Meni je tadašnji zamenik vojnog komandanta Banata, Toma Granfil, posle neko vreme i ministar privrede Jugoslavije, rekao da su u Bečkereku, današnjem Zrenjaninu, oktobra 1944. godine bila okupljena rukovodstva KPJ i nove države. Iz Beograda je došao član Politbiroa Ivan Milutinović i preneo da se u Banatu i Bačkoj svi Nemci interniraju u logore, a u Bačkoj takođe i Mađari. Posle nedelju dana direktiva je promenjena: Mađare ne treba internirati, ali ih iseliti iz dva sela u Bačkoj u kojima su počinjena masovna ubistva nad Srbima.

Izvestan broj mlađih, snažnijih osoba nemačkog porekla, prebačen je na prinudni rad u Sovjetski Savez. Njihova sudbina ovde nije moja tema.

Nemci su na osnovu usmenog naređenje iz Beograda prebačeni u posebno izabrana sela i sabijani u postojeće kuće. Spolja se ta sela nipočemu ne mogu uporediti sa logorima, kako ih obično zamišljamo: nije bilo bodljikave žice, nije bilo stražarskih kula, nikakvih baraka, stražari su proizvoljno patrolirali oko i kroz naselja. Bekstvo je bilo moguće. Pomoću novca se moglo preći preko mađarske granice. "Ulogorisane" žrtve bile su starci, žene i deca, mnogi od njih su pomrli od gladi, bolesti i nehigijenskih uslova.

O toj temi postoji na stotinu knjiga onih kojih se sve to ticalo, proučio sam ih desetak, ali intervjuisao i brojne žrtve i Srbe koji su na različitim pozicijama bili nadležni ili imali uvida u sve što se događa. Tadašnji organizacioni sekretar KP Vojvodine, docniji ministar spoljnih poslova Mirko Tepavac, rekao mi je da je samo jednom posetio takav logor:

"Bilo je strašno. Celo rukovodstvo sam smesta oterao na Sremski front, jer su se ponašali kao robovlasnici..." Valja napomenuti da su u toku zime 1944/45. na zapadu Jugoslavije još vođene teške borbe.

SLUČAJ GOSPOĐE JOST: U sobama seljačkih kuća od dvadesetak kvadratnih metara nabijano je do trideset osoba. Starci, žene i deca su zbog najmanjih prekršaja prebijani, ponekad ubijani. Od brojnih izjava citiraću gospođu Eleanoru Jost, koja je kao dete bila u logorima Gakovo i Molidorf u Banatu, a posle dosta godina radila u Ambasadi Savezne Republike Nemačke u Beogradu:

"Bila sam u logoru za nesposobne za rad među decom isuviše mladom za poljske radove. Pa šta činiti? Kao dete sam se nekako zabavljala sa drugom decom. Hranu smo dobijali svakih 4 – 5 dana. Pa je došao novembar 1945. Tada su počele epidemije sa prolivima, pa malarija, pa skorbut... Nije bilo dozvoljeno da ložimo. Nije ni imalo čime da se loži, nismo smeli da lomimo tarabe, a redovno je prolazio i komandant logora da proveri da li se negde potajno loži, pa je tukao ili čak streljao ljude... A takozvano groblje... to je bilo močvarno područje. Podzemna voda se polako dizala, a leševe smo zavijali u ćebad ili krpe. Dok ih ne bismo sahranili. A pacovi, koji su takođe bili gladni, dotle su ih nagrizli. Pa je ponekad nedostajala ruka ili noga,

a najgore bilo je što su u snu napadali i žive... Toga sam se najviše bojala. Da nas ne ugrize neki pacov... Pa jeste, pacova se bojim još i danas. Videla sam devojčicu mojih godina, Barbaru, ona je jako lepo pevala, pa je već ležala uvijena i nedostajali su joj prsti na nogama i videli su se patrljci...”

Gospođa Jost je sa svojom majkom oslobođena 1948. godine. Zapravo je njena tetka, verovatno udata za Srbina ili Mađara, dobila dozvolu da ih poseti i donela im zimski kaput u kome je bilo ušiveno nekoliko dukata. Time su mogli da potkupe stražare i da preko Mađarske dospeju u Nemačku. Bekstva te vrste organizovale su bande mladih ljudi verovatno u dosluhu sa vlastima.

Gospođa Jost je tvrdila da je po njenoj proceni u ta dva logora od 7500 dece ostalo živo oko 1500. To iskustvo valja pomnožiti sa bezbroj konkretnih slučajeva.

PRAVILNA I NORMALNA REAKCIJA: Ja, koji sam bio u Aušvicu, ostavljam da lebdi u vazduhu da li je gore za nekoliko minuta biti ugušen u plinu ili postepeno umirati od gladi, bolesti, beznadežnosti i na kraju nagrizan od pacova. Vodeće ličnosti Jugoslavije, sa kojima sam ja razgovarao krajem osamdesetih godina prošlog veka, uopšte nisu shvatale razmere tog Zla. Pitao sam Tomu Granfila da li je samo sprovodio direktive ili je i sam nešto osećao. Njegov odgovor: “Ja sam smatrao da je to bila pravilna i normalna reakcija, to su radili i Nemci, a mi se nismo setili da je većina onih koji su počinili najveća zla, već pobegla. Bili smo mišljenja da zajednički život Nemaca sa Srbima i drugim starosedeocima Vojvodine više nije moguć... Logori nisu zamišljeni kao nešto trajno, nego kao etapa da bi se omogućilo iseljenje...”

Razgovarao sam i sa negdašnjim predsednikom Ustavnog suda Jugoslavije, profesorom Aleksandrom Firom. I on je poreklom iz Banata, ali isuviše mlad, tako da lično nije mogao da učestvuje u bilo kakvim akcijama protiv Nemaca. Objašnjavao je onim tipičnim, pravničkim jezikom:

Vodeće ličnosti Jugoslavije, sa kojima sam ja razgovarao krajem osamdesetih godina prošlog veka, uopšte nisu shvatale razmere Zla počinjenog nad Nemcima. Ja sam smatrao da je to bila pravilna i normalna reakcija, to su radili i Nemci, a mi se nismo setili da je većina onih koji su počinili najveća zla, već pobegla. Bili smo mišljenja da zajednički život Nemaca sa Srbima i drugim starosedeocima Vojvodine više nije moguć... Logori nisu zamišljeni kao nešto trajno, nego kao etapa da bi se omogućilo iseljenje...”, rekao je tadašnji zamenik vojnog komandanta Banata Toma Granfil, kasnije ministar privrede Jugoslavije

“Karakter jugoslovenske revolucije, po mom mišljenju, obeležen je uspešnim spojem nacionalno-patriotskog elementa sa elementima klasne borbe. Smenjivanje klasnog nosioca vlasti i promene na osnovu ekonomskih odnosa imali su snažnu patriotsku notu. Najvažniji kriterij pri tom bilo je držanje prema Narodnooslobodilačkom pokretu, to jest, da li je neko sarađivao sa okupacionim vlastima, dakle, da li je počinio izdaju nacionalnih interesa. Svi topogledni zakoni polazili su od tog kriterija. Nemci nisu kažnjavani zbog toga što su Nemci, nego zbog toga što se procenjivalo da je uz malo izuzetaka cela nemačka nacionalna grupa počinila nacionalnu izdaju.”

Pod zakonima Fira podrazumeva Odluku o prelasku imovine stranaca u vlasništvo države, koja je potvrđena Zakonom o imovini stranaca od 31. jula 1946. godine, kao i Zakon o oduzimanju državljanstva saradnicima okupacionih vlasti. Kao što rekosmo, o logorima nije donet nikakav zakon, a nisam o njima našao nikakvu vladinu odluku niti partijsku direktivu, iako sam imao dozvolu da koristim tada još većini nepristupačne arhive.

Sudija Ustavnog suda Fira 1988. godine, dakle četrdesetak godina posle postepenog raspuštanja logora u kojima su bili internirani Nemci, kaže:

“Nisam siguran da li je moguće uz potpuno istorijsko uvažavanje rekonstruisati sve okolnosti pod kojima je dolazilo do tih pojava, ali bih upozorio da se ispita i sledeći aspekt: ako je već doneta odluka o konfiskaciji kuća, kuća je morala da se napusti i ljudi su morali negde da se smeste.”

Za mog zemljaka i jednog od najviših sudija moje zemlje to nije bio cinizam, nego logika. Grublje rečeno: ako sam te već isterao iz tvoje kuće, nažalost moram da te stavim u logor. Ponovo naglašavam da su i Granfil i Fira znali da razgovor vodim da bih napravio emisiju za jednu nemačku radio-stanicu.

72.000 MRTVIH LOGORAŠA: Danas, pošto je prošlo još trideset godina, sadašnja generacija srpskih političara o tim logorima svakako ne bi govorila sa takvom intonacijom, a i inače su zabavljeni onim što se u Hrvatskoj Bosni i na Kosovu događalo u ime Srba. Svakako bi bili spremni da bez daljeg kao “komunistička zbivanja” osude “logorisanje Nemaca” i Goli otok. U mestima nekih bivših logora podignuti su spomenici, na srpski jezik su prevedene i neke inostrane publikacije na tu temu, pre svega nemačkih autora.

Što se tiče Nemaca u Jugoslaviji, nije reč samo o ubistvima i internaciji, nego takođe i o proterivanju u smislu današnje definicije genocida Ujedinjenih nacija.

Na osnovu različitih podataka pokušao sam, što je moguće tačnije, da proverim činjenice i došao do zaključka da je ubijeno ili u logorima umrlo oko 72.000 Nemaca. To je otprilike 15 procenata od procenjenih 482.000 Nemaca, koji su oktobra 1944. godine živeli u Jugoslaviji. Neki nemački autori su računali drugim metodama i došli do toga da je ubijeno 19 od sto Nemaca koji su nekada živeli u Jugoslaviji. Nemam volje da se svađam oko tog broja. Pre rata je u Jugoslaviji živelo oko 70.000 Jevreja. U životu je ostalo jedva 7000 – među njima i ja. To znači da je ubijeno oko 90 procenata jugoslovenskih Jevreja. Nije mi želja da upoređujem, ali jeste da navedem činjenice.

Godine 2002. u Srbiji je 4000 osoba navelo da su Nemci, podaci za 2012. godinu još nisu objavljeni. U svojoj emisiji na nemačkom radiju *WDR* rekao sam da se stidim zbog svake nevine žrtve koja je morala da umre zbog toga što je neko mislio da treba da se sveti za moje ubijene roditelje.

ŽIVEO DRUG STALJIN, DOLE DRUG STALJIN: Proleća 1948. godine došlo je do prekida između Tita i Staljina, do rezolucije Informbiroa. Neću ovde da analiziram razvoj odnosa SFRJ–SSSR, niti da iznesem svoje mišljenje o njemu. Takoreći na margini bih primetio da po mom mišljenju nimalo nije slučajno što istovremeno sa prekidom odnosa između Beograda i Moskve logori za Nemce nisu, doduše, dekretom raspušteni, ali faktički jesu

prestali da postoje. Nemci su, valja teći, i pre toga već gotovo nestali iz zemlje. U mom rodnom gradu na ulicama se više nije čuo nemački jezik, kojim su se pre 1941. godine služili ne samo Nemci nego i većina Jevreja.

Posle objavljivanja rezolucije Informacionog biroa komunističkih partija, organizacije koja je nasledila Kominternu, u Jugoslaviji skraćeno nazivana Informbiro, i direktnim pozivom da se sruše Tito i njegova vlast, mnogi su se ljudi, pre svega komunisti, našli u nedoumici. Na vodećim pozicijama u armiji, u tajnim službama, većini ministarstava, najvažnijim preduzećima, na univerzitetima, u redakcijama itd. nalazile su se brojne pristalice Staljina. Da ne bi dospela na jedinstveni kurs takozvanog socijalističkog lagera, Jugoslavija je morala da se brani. Tragedija zemlje bila je u tome što se protiv staljinizma borila staljinističkim metodama, jer za druge nije znala.

Nije se, međutim, radilo samo o vodećim ličnostima, koje su stvarno mogle da predstavljaju opasnost po Titov režim. Navešću jedan po mom mišljenju pomalo komičan primer.

INFORMBIROVKU UBIJA DŽEJMS BOND: Poznavao sam jednu lepu devojku, Ruskinju. Nema razloga da ne navedem njeno pravo ime: Nađa Poderegin. Uhapšena je pravo iz klupe devojačke gimnazije pred maturu, jer je delila letke na kojima je Tito nazivan izdajnikom pravog komunizma. Ubrzo je puštena, jer su je svrstali pod rubriku "glupa guska". Postala je filmska glumica zbog toga što je bila zgodna, zbog njenog "eksterijera", kako se govorilo u struci. Posle nekoliko zaboravljenih jugoslovenskih filmova u kojima je i nadalje učestvovala pod rubrikom "glupa guska" i pokazivala više svoju kožu, nego glumački talenta, 1964. godine igrala je u filmu o Džejmsu Bondu *Goldfinger*. Trebalo je da ubije Bonda, Šona Konerija, ali on je ubacio električni fen u kadu u kojoj se kupala gola. Samo je svoje ime pomalo promenila u Nađa Regin, jer je trebalo da se lako izgovori i zapamti. Posle toga glumila je u još 42 filma na Zapadu. Lepih devojaka ima tušta i tma, ali kod nje mora da je bilo ipak nešto više od "glupe guske", utoliko pre što je posle filmske karijere sve do penzije nastavila da radi u Odeljenju za scenarija londonskog BBC-ja. Bilo je, dakle, i takvih "informbirovki".

SVI SU ZNALI: Kogod je 1949–1950. godine pa nadalje živeo u Jugoslaviji govori neistinu ako danas tvrdi da o "Golom otoku" ništa nije znao, laže baš kao i Nemci, koji su živeli u vreme Hitlera, ili sovjetski građani pod vladavinom Staljina, ako tvrde da ništa nisu znali o koncentracionim logorima, odnosno o Gulagu. Gotovo da nije bilo porodice, preduzeća, ustanove, škole, redakcije itd., a da neko blizak nije bio pod udarom dotičnih mera. Prisutni na bezbroj skupova, pre svega na sastancima KPJ, morali su da se lično izjasne.

A ja? Razume se, ja takođe. Možda je moja sreća bila što nisam morao da se pretvaram. Zaista sam već kao devetnaestogodišnjak mislio da je Titov put bolji.

Još nekoliko ličnih priča.

Politički sekretar SKOJ-a u Novom Sadu, moj pretpostavljeni po partijskoj liniji, ubio se, jer nije mogao da se opredeli između Tita i Staljina.

Jedan moj prijatelj, koji je hteo da postane pesnik, vratio se iz rata kao kapetan OZNA. Hteo je da napusti taj posao. Njegovi pretpostavljeni su to procenili kao slabost i poslali ga na Goli otok, doduše ne kao zatvorenika, nego kao islednika "da bi se pokazao". Mi smo se dopisivali preko određenog broja vojne pošte, ali ja sam znao da je "tamo", a takođe šta je "ono tamo". Posle je ipak uspeo da napusti službu, nije postao pesnik, ali relativno uspešan spoljnopolitički novinar.

Konkretno rečeno, ljudi koji su u to vreme optuživani da su za Staljina uglavnom nisu dovedeni pred redovne sudove, nego su, kako se službeno govorilo, "administrativno upućeni na društveno korisni rad". Tajna policija našla se istovremeno u ulozi tužilaca, sudova i egzekutora presuda.

SLANJE NA MERMER: Nenastanjeno Golo ostrvo – *nomen est omen* – za vreme Prvog svetskog rata pod Austro-Ugarskom, služilo je kao logor za ruske ratne zarobljenike. Leži između kopna i omiljene turističke destinacije, Raba, zapravo je stena velika 4,7 kvadratnih kilometara. Pošto je celo ostrvo bilo logor, nije bilo potrebno postavljati žičane ograde i slične instalacije.

Izborom baš tog ostrva za koncentracioni logor bavilo se nekoliko najpoznatijih jugoslovenskih umetnika. Vajar Antun Augustinčić je književniku Miroslavu Krleži, Titovom prijatelju još iz vremena pre nego što je postao generalni sekretar KPJ, ispričao da tamo postoji mermer koji bi zatvorenici mogli da obrade. Mermera, doduše, nije bilo, ali je tako nastala uzrečica "slati na mermer".

Za kratko vreme, koje mi je stajalo na raspolaganju, nisam uspeo da ozbiljno ispitam koji je procenat osoba interniranih na Golom otoku zaista bio za Staljina, a koliko njih samo zbog toga što im se neko svetio, prijavio ih, pa su na brzu ruku osuđivani. Pretpostavljam da je do 90 procenata uhapšenih i mučenih ljudi zaista imalo simpatije za tadašnji SSSR i Staljina, što međutim ne znači da bi bili spremni i za akcije protiv Titovog režima. Većina onih ljudi, koji su aktivno činili nešto konkretno u tom pravcu, pre svega pripadnici vojske, dovedeni su pred redovne ili vojne sudove i podvrgnuti manje ili više redovnom sudskom postupku, tako, na primer, dvojica visokih oficira posle pokušaja bekstva preko rumunske granice zajedno sa načelnikom generalštaba Arsom Jovanovićem, koji je poginuo u vatrenom okršaju do koga je došlo tom prilikom.

BARAKA NA GOLOM OTOKU: 16.101 osoba je bila

BIVŠI ISTOMIŠLJENICI: U međuvremenu, nastala je obimna literatura o Golom otoku, najčešće su pisali autori koji su ga preživeli kao zatvorenici. Jedan od najpoznatijih savremenih srpskih književnika – romanopisac i dramski pisac – akademik Dragoslav Mihajlović, sastavio je pet knjiga na tu temu, u tu svrhu je decenijama istraživao istoriju Golog otoka, ali one su takođe napisane iz perspektive žrtava.

Osuđenici su najčešće okovani u stočnim vagonima bez sedišta transportovani do jadranske luke, a otuda malim brodom prebacivani na Ostrvo. Oslobođeni okova prvo su prolazili kroz takozvani topli zec, terani su kroz špalir "starih" zatvorenika, koji su ih nemilosrdno tukli.

Logorska politika UDBA bila je da se zatvorenici, koji su "revidirali" svoje mišljenje, koriste kao doušnici ili neka vrsta nadzornika. (Valja pomisliti na kapoe u nacističkim koncentracionim logorima.)

Drugačije nego u nacističkim logorima ili "arhipelagu Gulag", ovde se radilo gotovo isključivo o bivšim istomišljenicima. Među zatvorenicima nalazili su se ministri, generali, direktori fabrika, profesori, dobar deo njih bili su predratni komunisti ili su to postali u toku oslobodilačke borbe, mnogi

od njih bili su visoko odlikovani heroji partizanskog ustanka. Upravo zbog toga ih se rukovodstvo pod Titom zapravo bojalo. Islednici, oficiri tajne službe, nedavno su još bili njihovi prijatelji i drugovi, pretpostavljeni ili potčinjeni. Sada su oštrinom gestapovaca ili esesovaca krenuli na zatvorenike, iako su se svi nedavno još zaklinjali u Lenjina i Staljina.

Zatvorenici na Golom otoku morali su da rade teške, uglavnom besmislene poslove u kamenolomu. Tokom leta bili su izloženi nesnosnoj vrućini od preko 40 stepeni, tokom zime hladnim burama. Loše su hranjeni, živeli u nehigijenskim uslovima, iako je postojala ambulanta sa lekarom, jedva da su medicinski opskrbljivani. Svake večeri vođene su političke diskusije da bi se razjasnilo ko je svoje stavove promenio u korist Titovog režima. Ko bi popuštao pod pritiskom, stekao bi privilegije. Organizacija je sa stanovišta tajne službe bila vešta, zatvorenici su se uzajamno kontrolisali, tako da je bilo dovoljno stotinak stražara i nisu imali mnogo posla. Teško je bilo što zatvorenici nisu znali kada će se njihove patnje završiti. Među njima bilo je komunista, koji su prethodno bili u nacističkim koncentracionim logorima, među njima i Jevreja, mada je to sad bilo beznačajno. Ni Crveni krst, niti bilo koja međunarodna organizacija nije se zainteresovala za položaj zatvorenika na Golom otoku.

ŽRTVE I DŽELATI: Moj pokojni prijatelj, austrijski književnik Milo Dor – rođen u Beogradu kao Milutin Doroslovac – bio je skojevac pre rata, za vreme rata uhapšen, teško mučen, pod mukama ništa nije izdao, posle je bio u nacističkom logoru. Ispitivao sam ga šta on misli, kako je moguće da su se terorisali bivši istomišljenici, pa mi je govorio o nekakvom "urođenom mazohizmu" komunista. Nije mi poznato da su u nacističkim koncentracionim logorima ikada komunisti postupali sa komunistima kao na Golom otoku. Istina je, doduše, da je "logorsko društvo" bilo drugačije, jer je, osim "političkih", bilo mnogo više zatvorenika osuđenih kao asocijalni, Jehovini svedoci, homoseksualci, Jevreji, a potom i drugih nacionalisti.

"administrativno upućena na društveno koristan rad"
Foto: Ivan Sepić

Jedna od tetaka moje žena bila je "administrativno" osuđena, jer je kao službenik restorana davala karte za namirnice "informbiroovcima" koji su već bili u ilegali. Pošto se posle nekoliko godina vratila sa Golog otoka neko vreme je redovno morala da se javlja policiji. Nikada nije "revidirala" svoj stav, sve do svoje smrti u dubokoj starosti "obožavala" je Staljina. Meni je bilo čudno što se sprijateljila sa jednom od svojih čuvarki iz UDBA, stare dame su se posle uzajamno posećivale i pile kafu. Dugo sam pretpostavljao da se tako nešto ne može zamisliti između zatvorenika i njihovih mučitelja u Nemačkoj ili u Sovjetskom Savezu. Međutim, pročitao sam u memoarima Leva Kopeljeva, koji je mnogo godina služio u Staljinovim logorima, da se jedna oficirka NKVD-a zaljubila u zatvorenika i da su posle njegovog oslobađanja čak i živeli zajedno.

General UDBA Jovo Kapičić, mnogo kasnije jugoslovenski ambasador u Mađarskoj i Švedskoj, danas star 93 godine, ispitao je položaj Golog otoka i odlučio da je pogodan za koncentracioni logor. On i danas stoji na stanovištu da su preduzete "mere" bile neophodne i da on "što se tiče Golog otoka" "spava kao beba". U Srbiji poneko misli da je on bio komandant Golog otoka, što nije tačno, ali ga je tri puta posećivao i odobravao što se tamo događalo.

Ne postoje sigurni podaci o broju staljinista, odnosno, kako se u Jugoslaviji nazivalo, "informbiroovaca". Ministarstvo pravde Srbije je nedavno na upit odgovorilo da ne poseduje nikakva dokumenta o tome. To zvuči verodostojno, jer je istrage vodila, presude izricala i za izvršenje kazni brinula tajna služba, a njeni arhivi, kao što je već rečeno, nisu javno pristupačni.

Koncentracioni logor na Golom otoku postojao je od 1949. do 1956. godine. Posle toga je postojeća infrastruktura korišćena kao zatvor sa sudskim presudama osuđene osobe, a napuštena tek 1988. godine.

Na osnovu jedne publikacije Ministarstva unutrašnjih poslova Hrvatske "administrativno upućena na društveno korisni rad" i dovedena na Goli otok bila je 16.101 osoba, 15.173 muškaraca i 928 žena. Drugi izvori govore o "oko 16.000", što je približno isto. Prema zvaničnim izvorima smrtnih slučajeva nije bilo, ali to je očigledno neistina. Mrtvi su registrovani na isti način, kao oslobođeni zatvorenici, cinično rečeno, njihovi posmrtni ostaci su "oslobođeni". Nikakvo posebno groblje na otoku ili na kopnu u njegovoj blizini ne postoji. Na neki način se broj zatvorenika preminulih na Golom otoku ipak može provizorno izračunati, jer su posmrtni ostaci obično pokopani na grobljima gradova ili naselja u kojima su živeli pre hapšenja. Jedan od autora izračunao je na osnovu toga da ih je bilo 357. To bi bilo 2,2 procenata. Nije mnogo? Svaki čovek usmrćen na bilo koji način je jedan više nego što je dozvoljeno. Osim toga je u zatvorima umrlo 446 osoba sudski osuđeno zbog saradnje sa Sovjetskim Savezom ili izjava u njegovu korist.

DEVET DOLARA ZA DAN: U Srbiji danas i najžešći antikomunisti sažaljevaju golootočane kao "žrtve komunizma". Cinično bi se moglo reći, "ultrakomunisti kao žrtve komunista". Kao što rekoh, postoji mnogo svedočanstava žrtava, ali nema ozbiljnih naučnih radova, nije ni moguće raditi bez uvida u tajne arhive. Do promene u tom pogledu možda bi uskoro moglo da dođe na osnovu odluke vlade da se bivši zatvorenici, koji su "nevini" bili na Golom otoku, obeštete sa po devet dolara za svaki dan proveden u internaciji. Nisam uspeo da shvatim kako bi se formalno dokazivala "nevinost", pa čak ni broj dana provedenih u internaciji, ako se ne pronađu "administrativne presude" i knjigovodstvo Golog otoka. Taj problem, razume se, ne postoji samo u Srbiji, nego takođe i u drugim državama nastalim na tlu bivše Jugoslavije. U Sloveniji je za svaku godinu provedenu na Golom otoku ponuđena odšteta od 6300 evra, što je više nego dvostruko od onog što je ponuđeno u Srbiji. U ostalim eksjugoslovenskim državama još nema odluka po tom pitanju, najveći problem će svakako imati Crna Gora, iz koje je procentualno najveći broj zatočenika Golog otoka.

Logori za internaciju u bivšoj Jugoslaviji, dakle, ne mogu neposredno da se uporede sa sovjetskim arhipelagom Gulag ili nacističkim koncentracionim logorima, ne mogu već ni zbog i apsolutno i relativno znatno manjeg broja žrtava. Međutim, ubeđen sam da uvek umire samo čovek, pojedinac, kao što Hans Falada naslovljava svoj roman *Svako umire sam*. Nije bitan samo broj uvređivanih, zatvaranih, mučenih, ubijanih ljudi, nije bitna suma, nego svaka pojedinačna žrtva. Neophodno je da se sačuva uspomena na svakog pojedinca, sa poštovanjem, a nedela nikada ne smeju da se zaborave. ◂

Dr Ristić

dom zdravlja

01.-30.
SEPTEMBAR

ULTRAZVUČNA DIJAGNOSTIKA

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJATRIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA i MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA
- STOMATOLOGIJA

0–24

11070 Novi Beograd, Narodnih heroja 38, Tel. 011/2693-287, 2697-808 mob.tel. 063/205-764
Pregledi u ordinaciji od 08 do 21:30h, Kućne posete od 00 do 24h, www.dr-ristic.com, e-mail: zcentar@dr-ristic.com

Elementarno, Milenkoviću

Branje maslačka — VREME 1131

Gospodin Ivan Milenković u polemici sa gospođom Vesnom Pešić sam je sebi pucao u nogu, odnosno pokazao da mu nisu poznati aksiomi, temelji na kojima je zasnovan sistem parlamentarne demokratije. O tom neznanju najbolje svedoči citat iz njegovog sopstvenog teksta: "Nisam fanatično ubeđen da Vesna Pešić vlada logičkim i političkim posledicama svoje pozicije. Ukoliko smatra poželjnim političkim činom da predsednik Republike zarad opšteg interesa i kao simbolički predstavnik državnog jedinstva, istupi iz političke stranke u čije ime je došao na tu funkciju, onda bi, sledeći tu logiku, lepo bilo da to isto urade i ministri. Mislim, zašto su oni gori od predsednika? Valjda i oni poštuju Ustav i štite opšti interes?"

U sistemu parlamentarne demokratije, stranka/koalicija stranaka koja pobedi na izborima formira vladu, tj. parlamentarnu većinu. Dakle, premijera i ministre u vladi daje pobednička partija/koalicija partija. Predsednik države u sistemu parlamentarne demokratije puki je simbol državnog jedinstva, kome građani nisu dali mandat da vrši vlast. Takav mandat dali su određenoj stranci/koaliciji stranaka, odnosno, vladi i parlamentarnoj većini. Predsednik u ovakvim sistemima odlaže partijsku knjižicu – on, naime, ima tek reprezentativnu i simboličku funkciju, oličavajući državno jedinstvo, odnosno, predstavljajući sve građane, bez obzira na njihovu stranačku pripadnost. U tome je, gospodine Milenkoviću, razlika između ustavnog položaja i ingerencija predsednika i premijera (ministara, tribuna...) u sistemu parlamentarne demokratije. I srednjoškolski programi, znate, predviđaju raspolaganje ovakvim elementarnim uvidima.

Branka Trivić

Opšti interes

Branje maslačka — VREME 1131

Kada uklonimo sve paranaučne poštapalice iz ovog teksta on prevedeno glasi: izlapela Vesna Pešić nije u stanju da razume da Ustav ne treba poštovati, a naš je opšti interes da, bez obzira šta radili – Demokratska stranka bude na vlasti.

Aleksandar Gavrilović

Ideologija i tri rečenice

Sve za narod — VREME 1130

Ono što Teofil Pančić kaže u tri duhovite rečenice, Ivan Milenković filozofski razglaba na tri duge stranice. Njegov tekst "Sve za narod" je ideološki tekst, ali autor to ne vidi. Nesigurnost u snagu svog argumenta on prikriva vezujući se za Pančića od kojeg je i u tom pogledu daleko kao nebo od zemlje.

Po njegovom "skromnom mišljenju" Marks je "dao upravo poražavajuće rđavo određenje ideologije kao lažne svijesti". Po njegovom još skromnijem znanju vidi se da ne razlikuje društvo od države; da se ne može odlučiti da li je sadržaj ideologije važan ili nije. U kritici Marksovog shvaćanja ideologije najjači mu je "argument budaletine" kao da postoji neki valjani koncept koji nema svog budaletinu koji vjeruje da je njegova "svijest prava", i kao da vjerovanje budaletine umanjuje kvalitetu koncepta kao koncepta. Vidi se, dalje, da je jednostavno biti/pisati neideološki – jednostavno ne kažeš da predlažeš nekakav "pozitivan projekt"; da nam autor otkriva našu sreću i jednu takoreći veliku istinu kada s oduševljenjem tvrdi da "postojanje više ideologija na istom mestu i u isto vreme, događaj je bez presedana u istoriji političkih ideja. Doskora tako je nešto bilo nezamislivo". Problem je što se eto u ovom trenu sjećam lekcije iz povijesti o građanskom ratu u Sjedinjenim Državama. Jedna od važnih komponenti u ratu između Sjevera i Juga bilo je pitanje (ne)produženja sistema ropstva. Bile su to dvije duboko različite ideološke pozicije u isto vrijeme, na istom mjestu. Autor još tvrdi da "ne postoji nekakav opšti interes društva koji prethodi partijskoj borbi". I da pretpostavka "demokratske političke dinamike... upravo je odsustvo opšteg interesa". Šta ako je centralno pitanje produženje sistema ropstva? Da li partija koja zastupa robovlasnički sistem, zato što je "deo", treba imati prednost nad opštim ("celina") interesom društva da bude društvo bez robova, kao što to Milenkovićevo razmatranje dela i celine sugerira? U mutežu koji I.M. nudi ništa nije jasno osim njegove ideološke pozicije – sa mogli smo lijepo živjeti sa tri Pančićeve rečenice.

Sreća Perunović, sociolog

>> prodaja&pretplata

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	4650 din	4400 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	9300 din	8800 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2012 (br. 334–1103)	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do februara 2012. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Trg Republike 5, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun - podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

▸ dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom ▸ telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ▸ e-mailom na *prodaja@vreme.com*

Odrastanje

Desetak godina učim decu karateu i to uglavnom uzrasta od prvog do petog razreda. I čini mi se da razumem kako "mali ljudi" misle, kako vide svet oko sebe i kako ga sebi objašnjavaju...

foto: Reuters

Priča koja me demantuje desila se u vozu za Bar, pred kraj 2011. godine. Iz Beograda sam putovao do Požege sa idejom da Novu godinu dočekam u Arilju. Što da ne? Arilje zna da bude zanimljivo mesto... Verovatno sa istom namerom, studenti i đaci su se vraćali iz beogradskih domova pa je kompozicija od tri vagona bila krcata. Dugo putovanje sam prekraćivao čitajući tadašnji novogodišnji broj "Vremena".

U vagon-baru grupa srednjoškolaca je sa laptopa glasno puštala muziku i već slavila raspust i praznike. Do Valjeva su već bili pijani, ali mi nisu smetali da sedim za jedinim slobodnim barskim stolom, pušim i čitam tekst o umiranju zemalja Trećeg sveta.

Čitam: "Po Siriji se putuje lako, mada su i putevi i autobusi oronuli. Šoferski prostor okićen je zapisima iz Kurana, na retrovizoru visi 'Fatimina ruka' za sreću, ručica menjača je uvezana palestinskom zastavom. Na pitanje kada ćemo stići u Palmiru, vozač širi ruke. 'Svi smo mi u Alahovim rukama, pa i ovaj autobus.' Putnici ustupaju strancima najbolja mesta, kreće razgovor."

Negde kod te rečenice sam digao glavu sa teksta. Preko puta, na stolici poput moje sedi debeljuškasti klinja i gleda me. Žvaće slamku koja viri iz prazne konzerve koka-kole. Noge mu landaraju u vazduhu. Čim su nam se pogledi sreli – namignuo mi je.

Primetio sam ga još kada sam pitao da li je stolica slobodna. Bio je u društvu dvojice momaka malo starijih od mene. Jedan od njih je dečakov, recimo, ujak, a drugi njegov kolega ili prijatelj. Po rukama im se vidi da nisu iz grada, da u dlanovima, čije su bore crne od motornog ulja ili nečeg drugog, često drže nekakav grub alat.

Nije me zbunio namig. Taj gest se uklapao u profil dvojice sa kojima putuje. Deo je jednostavne, neposredne i, u njegovom slučaju, dobrodušne komunikacije. Tu su i zadirkivanja ove dvojice: "'Oćeš se ti napiti od te koka-kole?", "Je l' te čeka cura u Požegi?" Po odgovorima malog sam shvatio da dosta vremena provodi sa starijima. Možda baš sa ovim koji mu je možda ujak. (Otac i sin nisu. U njihovom odnosu ima previše onog "ortačkog".) Na pitanje o curi odgovorio je da ga čekaju tri, a kada ga je konobar častio gaziranim sokom, pripremljenom novčanicom je pomazao bradu i strpao je u džep.

Umesto uzvratnog namiga odgovorio sam pitanjem zna li da čita. "Znam! I latinicu!" "I latinicu?" Drugi je razred. Pita me koliko sam pročitao strana. Odgovaram da ne znam i da ne čitam knjigu već novine koje se tako ne premeravaju. Nema omiljeni predmet, već mu sve dobro ide. Klinja mi je bio zanimljiv. Na karateu upoznajem uglavnom gradsku decu koja se zacrvene kad ih pitaš za devojku. Ipak, ne insistiram na razgovoru. Dug je put, a i od dece ćeš dobiti sve što želiš ako si malo strpljiviji od njih.

Još je nešto zanimljivo kod dece. Bez obzira na to da li ih životni uslovi učine zrelim pre nego što bi trebalo ili ne, ako se nađu u razgovoru sa nekim ko im nije mnogo blizak, pa upadnu u temu o kojoj ne znaju ništa – menjaju je.

Krišom, preko novina, pogledao sam ispred sebe. Vrti se na stolici i gleda u mene...

"Libija, 2002. godine: Tojotini pik-apovi vraćaju se natovareni kamilama, ženama i decom sa suk-đume, pijace petkom, glavnog društvenog događaja u gradu. 'Ka-ma', oglašava se Anđela iz nosiljke na leđima. Silazimo sa glavnog puta koji preseca Al Dželat, iza koga pustinja liže seoska dvorišta. Dok supruga odrađuje beskrajne smene u bolnici, ja sam se posvetio gajenju deteta jer sam shvatio da odgovor 'Bukra, insh' Allah' (Sutra, ako Bog da), na moje svakodnevno pitanje kada ću dobiti obećani posao, u stvari znači 'nikada'", ponovo me je obuzeo tekst Momira Turudića, ali samo na trenutak.

Debeljuca trapavo siđe sa stolice i stade tik do mene. Bez reči se zabuljio u fotografije iz Sirije, Libije i Avganistana u "Vremenu".

Pustim ga malo, pa pitam: "Je l' znaš gde je Libija?" "Nemam pojma, a i šta ti znači ovo 'Ka-ma'?" Koristim njegov metod izbegavanja nepoznatog: "Ne znam. Nego, imaš li ti omiljenu priču? Bajku?" Kratko razmisli dok se penje nazad na stolicu pa izbaci "ma jok" okrećući se na drugu stranu.

Propitivao je, kasnije, konobara i tog prijatelja od možda ujaka, za koga navijaju. On navija za Zvezdu... Na drugom kraju vagon-bara srednjoškolci su prešli granicu pristojnosti, alibija svojih godina i praznične atmosfere pa sam otišao u kupe.

Klinju sam ponovo sreo u hodniku, na putu do toaleta. I mene je pitao za koga navijam, pa je moj odgovor pozdravio udarajući me po ramenu. Taman što sam se okrenuo da nastavim put kad me preseče pitanje: "Jesi li ti svoj život posvetio čitanju?"

Gledam ga, zbunjen kao na fakultetskom nepripremljenom ispitu. Gleda i on mene i ne ustuknjuje. Zamucnem, pogledam u stranu, pa opet u njega. Na kraju se nasmešim i odgovorim pedagoški: "Jesam! I mogu ti reći da mi je zanimljivo. Znaš kakvih sve različitih svetova ima u tim slovima?" Ćuti i sluša, ali osetih da mu nije zanimljivo.

"Nego, kako se zoveš?", pitam ga. "Veljko". "Ajde da napravimo jedan dogovor, Veljko. Sledeći put kad se sretnemo moraš da imaš omiljenu priču ili bajku koju ćeš mi ispričati."

"Je l' se sutra vraćaš iz Požege", pita me posle malo dužeg razmišljanja.

"Pa, ne znam kad se vraćam."

"Kako onda znaš da ćemo se sresti?"

Mirko Rudić

www.intesamagnifica.rs 011 310 88 44

Intesa | MAGNIFICA

Prepoznajemo se po uspešnosti

Najprestižniji servisni model Banca Intesa.
Personalizovana usluga najvišeg standarda.
Jedinstveno iskustvo u poslovanju sa bankom.

Više od onoga što očekujete.

"Raditi sa pobedničkim timom vrhunskih profesionalaca je privilegija i pravo zadovoljstvo. Zato sam odabrao Intesa Magnifica."

Dejan Udovičić
Vaterpolo trener reprezentacije Srbije

Udovičić J. Dejan

BANCA INTESA
Mislimo unapred sa Vama.

Članica INTESA SANPAOLO

Orion TV IT

Gledaj, surfuj, telefoniraj

TELEVIZIJA

- Veliki izbor kanala
- Digitalni kvalitet slike
- Internet radio
- Sportski programi
- Programi za odrasle u standardnoj ponudi

INTERNET

- Neograničen protok
- Brzine od 5 Mbps do 16 Mbps
- SMS

TELEFONIJA

- Besplatni minuti
- Prijem faksa na email
- Identifikacija poziva
- Listing

Usluga je dostupna na teritoriji pokrivenosti.

Pozovi odmah

011 4100 200

www.oriontelekom.rs

ORION telekom

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec